

Forskning i medierne

Om socialt udsatte børn og unge

En forskningsrapport

Lars Kabel, Ejvind Hansen, Flemming Tait Svith, Kresten Roland Johansen, Michael Ejstrup, Poul Thøis Madsen, Roger Buch, Thomas Østerlin Koch

Forskning i medierne

Om socialt udsatte børn og unge

En forskningsrapport

November 2015

Lars Kabel, Roger Buch, Michael Ejstrup, Ejvind Hansen,
Kresten Roland Johansen, Thomas Østerlin Koch,
Poul Thøis Madsen, Flemming Tait Svith

Forskning i medierne

Om socialt udsatte børn og unge

© Forfatterne og Forlaget Ajour

Udgivet af Forlaget Ajour for
Danmarks Medie- og Journalisthøjskole
og TrygFonden

Forsidefoto: Jakob Carlsen

Omslag og grafisk tilrettelæggelse:
Susanne Sommer og Henrik Møller
Danmarks Medie- og Journalisthøjskole

Forskningsprojektet er støttet økonomisk af TrygFonden

Produktion:

1.udgave, 1. oplag 2015

ISBN 978-87-92816-95-5

Forlaget Ajour

Danmarks Medie- og Journalisthøjskole
Olof Palmes Allé 11
8200 Aarhus N
Danmark

www.forlagetajour.dk

Forord

Hvordan bruger journalister forskning? Hvordan bruger de forskere? Hvordan er de klædt på til at forholde enkeltstående, opsigtsvækkende forskningsresultater til den samlede viden i etablerede forskningstraditioner?

TrygFonden og Danmarks Medie- og Journalisthøjskole har undersøgt disse spørgsmål med udgangspunkt i mediernes brug af forskning på området socialt udsatte børn og unge. Det er et område, hvor ny forskning kan have direkte indflydelse på, hvordan offentlige midler skal prioriteres og på, hvordan vores liv udfolder sig. Den forskning, der er tæt på borgernes virkelighed, rummer store udfordringer og muligheder for journalister. Der er masser af væsentligt og engagerende materiale at skrive om, men journalister skal også dykke længere ned end sædvanligt for at være sikker på at have den rette historie. Et eksempel kunne være Politikens ammetema, august 2015.

I Den 21. august, 2015 havde Politiken et tema om amning. På forsiden bragte avisen et stort billede og rubrikken: "Farlig kemi i brystmælk: på baggrund af nyt studie anbefaler professor at stoppe efter tre-fire måneder." På side 4 blev der fulgt op med en større artikel under overskriften: "Farlig kemi overføres med brystmælken" og et interview med en gruppe ammende mødre under overskriften: "Nyt studie er 'vildt skræmmende'". I to små bokse blev professor Grandjean, som har foretaget den nye undersøgelse, sat op mod en professor i børnemad, som rådgiver Sundhedsstyrelsen og som anbefaler, at man ammer så længe som muligt.

Så hvad skal man tro? At amning er farligt? At Sundhedsstyrelsen sidder på hænderne og ikke tager højde for den nyeste forskning?

Dagen efter fortsatte Politiken dækningen med en analyse ved sundhedsredaktør, Lars Igum Rasmussen, på avisens side 2. Lars Igum gengiver tvivlen på redaktionsmødet, hvor den nye forskning blev diskuteret, og hvor væsentligheden blev afvejet overfor risikoen for at sprede unødigt utryghed. "Forskerne kan endnu ikke sige noget om konsekvenserne, selvom de entydigt kan dokumentere overførslen af kemikalier fra mødre til spædbørn".

Igum Rasmussen beskriver videre, hvordan han og vi alle bombarderes af viden. "Først er kaffe skidt. Så er det sundt. Før skulle vi forsage fedt, nu er det sukker. Det forvirrer."

Selv følger han et videnskabeligt nyhedssite, som havde formidlet 51 nyheder dagen før og dermed over 15.000 videnskabelige artikler på sundhedsområdet om året.

Hans konklusion er: "Langvarig amning er ifølge landets klogeste hoveder stadig at foretrække, når de vejer alle videnskabelige studier på en guldvægt. Professor Grandjean lagde dog med sit studie et vægtigt lod i skålen. Derfor var hans studie også den vigtigste forskningsnyhed i går, ifølge det videnskabelige nyhedssite med de 51 nyheder. Og derfor skrev vi historien."

II

Det er på alle måder positivt, at medier og journalister finder vinkler og væsentlighed i aktuel forskning. Forskning og journalistik er meget forskellige aktiviteter, som begge tjener en oplyst offentlighed. Forskning svarer til dybhavsdykning, som journalistik svarer til sørøveri. Journalistikken skal dække et stort område, finde de begravede skatte, afsløre smutveje og huller i magten – og helst gøre det hele med så megen elegance, at det sælger. Forskningen skal til bunds på et lille område, gøre sig immun overfor strømninger, overleve med hovedet under vand og acceptere, at de fleste dyk hverken finder skjulte civilisationer eller fisk, der kan henrykke og begejstre på overfladen. Hvis de to skal forenes lykkeligt, kræver det gensidig velvilje og basal indsigt i hinandens betingelser og metoder.

I denne rapport har en gruppe forskere ved Danmarks Medie- og Journalisthøjskole, i samarbejde med TrygFonden og under ledelse af Lars Kabel, arbejdet med det dobbelte sigte at undersøge, hvordan forskning bruges i den journalistiske dækning af udsatte børn og unge, og at skabe en generel metode til at afdække samspillet mellem forskning og journalistik.

TrygFonden støtter forskning, der er tæt på danskernes virkelighed. Forskningsprojekter, der kan udvikle, afprøve og evaluere indsatser, som blandt andet skal være med til at forbedre trivslen for udsatte børn og unge over hele landet. Samtidig arbejder TrygFonden med at hjælpe til, at den bedste forskningsviden kommer ud og bliver brugt og gør nytte i praksis. Blandt andet ved at bidrage til at skabe en mere vidensbaseret offentlig debat om de udsatte børn og unge.

Danmarks Medie- og Journalisthøjskole skaber

praksisnær og anvendelig viden for sine uddannelser og aftagerbrancher og har stor interesse i at udvikle redskaber og muligheder for en bedre journalistik. Nærværende undersøgelse er første skridt mod generel metode til at beskrive forholdet mellem journalistik og forskning. Undersøgelsen tjener både en videnskabelig nysgerrighed, og den er med til at kvalificere det grundlag, vi uddanner journalister på – nye såvel som praktiserende.

III

Arbejdet har ført til mange tankevækkende findings. For det første er der noget, der tyder på, at journalister ikke læser forskning men i stedet for behandler forskningen ved at ringe til forskerne. Det gælder også på de områder, som de følger tæt. En gennemgående kommentar fra journalister er, at resultatet ved at læse forskning ikke står mål med indsatsen, og samtidig giver flere journalister udtryk for, at de ikke føler sig ordentligt klædt på til at behandle forskningsstoffet på en kritisk måde. Måske er det også det, der har ledt til det faktum, at kun 2 % af de mange artikler, vi har analyseret, er trigget af forskning.

Vores undersøgelser viser også, at journalister og forskere generelt er glade for samarbejdet, når forskere optræder som eksperter, der kan be- eller afkræfte en vinkel. Forskere kender generelt mere til journalisternes arbejdsbetingelser og motivation end omvendt, og de fleste forskere har en aktiv interesse i at dele deres viden. Journalister er samtidig gode til at frasortere forskere, hvis deres begejstring for at dele viden strækker sig for langt ud over deres reelle kompetence.

I forskningspublikationer står resultater aldrig alene. Det er en del af forskningens spilleregler, at alt skal lægges frem. For at komme gennem peer-review skal forskeren redegøre udførligt for tese, metode, empiri og analyse. Det er desværre sjældent spændstig og forførende prosa, og journalister har hverken tid eller tålmodighed til at vinkle sig vej gennem nuancer og forbehold.

Forskningens akribi og møje er imidlertid ikke det rene fodslæb. Ved at redegøre for metode og design viser forskningsartikler dybden og rækkevidden af deres resultater. Vores undersøgelse viser, at forskere ikke ser grundlæggende spændinger mellem forskellige metoder og traditioner. Det er positivt. Den viser også, at journalister slet ikke skelner. Og det er til gengæld en udfordring.

For mange journalister vejer et mindre observationsstudie det samme som et stort lodtrækningsforsøg. Og en delkonklusion vejer det samme som et centralt resultat. Selv om de grundlæggende spilleregler er de samme, er der stor forskel på hvilke typer af konklusioner, man kan udlede af forskellige former for forskning.

Hvis man fx laver observationsstudier i dårligt fungerende folkeskoleklasser, kan man udvikle ideen om, at det kan hjælpe læreren at have en ekstra ressourceperson i klassen. Hvis man laver et stort lodtrækningsforsøg, kan man rent faktisk undersøge, om det virker. Det er en vigtig forskel. Ikke mindst i en offentlig debat, hvor journalistiske fortolkninger hurtigt kan blive til politiske argumenter.

Hvis journalistikken skal tjene en oplyst offentlighed, skal den både turde – og være i stand til – at dykke længere ned i forskningen og fremlægge den bedste viden. Dansk og international forskning beskæftiger sig med de største og de sværeste problemstillinger og er et udtømmeligt reservoir af materiale for kritisk og engagerende journalistik.

Vi er stolte og glade for at præsentere denne undersøgelse, der både tager temperaturen på journalistikkens anvendelse af forskning på et centralt og borgernært område, lægger første sten til en generel metode til at analysere forholdet mellem forskning og journalistik og som endelig præsenterer nogle konkrete anvisninger til journalister.

Peter Pilegaard Hansen
Projektleder
TrygFonden

Thomas Rasmussen
Chef for Forskning og Udvikling
Danmarks Medie- og Journalisthøjskole

INDHOLD

Resumé

1.0	Forskning i medierne – af Lars Kabel	14
2.0	Undersøgelsens præmis og tese – kritikken bag	16
3.0	Vores eget forskningsdesign og metoder	20
3.1	Projektgruppen	
3.2	Teori, researchspørgsmål og konkrete indsatser	
4.0	Hvad andre har fundet ud af	24
4.1	Forskning i brug af forskere	
4.2	Om videnskabsjournalistik og manglende kritik	
4.3	Den store mængde forskning som en udfordring	
5.0	Mediedækningen – de kvantitative målinger	30
5.1	Hele dækningen i alle medier – indhold og form	
5.2	Dækningen i fagbladene	
5.3	Hvor forskning og forskeren er inddraget i alle artikler	
5.4	Forskningsinddragende dækning – forskellig fra samlet dækning?	
5.5	Konklusioner på de kvantitative målinger	
6.0	Stoffet i de sociale medier, forskningens betydning	42
6.1	Konklusioner om forskningens betydning og delingsværdien	
7.0	Den kvalitative læsning – de tekstnære analyser	48
7.1	Når journalistikken vinkler og fravælger	
7.2	Magten via sproget	
7.3	Markant inddragelse af forskning	
7.4	Forskerstemmerne i journalistikken?	
7.5	Konklusioner – vinkling, forskerstemmer og journalistisk logik	

8.0	Interview med 10 forskere og 10 journalister	58
8.1	Hvad forskerne sagde og mente	
8.2	Hvad journalisterne sagde og mente	
8.3	Konklusioner: Det gensidige samvirke	
9.0	Forskning i medierne – konklusioner	66
10.0	Fem anbefalinger til journalister	72
11.0	Litteratur	73

Bilagsartikler

12.0	"Journalistik om socialt udsatte børn og unge. Med eller om forskning? En diskursanalytisk refleksion over mediernes brug af forskning" – af Ejvind Hansen	76
13.0	"De voksnes magt. En sprogvidenskabelig undersøgelse af nyhedsmediernes beskrivelser af børn og unge i socialt udsatte positioner. Sprog sætter på plads og i bås" – af Michael Ejstrup og Mikkel Ramstedt	86
14.0	"Hvad siger forskningen om brugen af forskere og forskning i mediernes skrevne nyhedsdækning?" – af Poul Thøis Madsen	96
15.0	"Videnssamfundets demokratiske og journalistiske dilemma: Håndteringerne af kompleksiteternes kompleksitet" – af Roger Buch	102
16.0	"Empirisk kortlægning af seks måneders dækning fra 2014" – inklusive kodebog af Kresten Roland Johansen	114

Resumé

Forskning i medierne

Om socialt udsatte børn og unge

Forskning var inddraget i 28 % af de journalistiske enheder, vi kortlagde, fra de store danske nyhedsmediers dækning af de socialt udsatte børn og unge i 2014. Mediedækningen af dette stofområde var i høj grad båret af nyheder. Det var en bred, samfundsorienteret væsentlighedsjournalistik, der ikke var tabloid på trods af, at 20-25 % af de journalistiske enheder handlede om de store sager om seksuelt misbrug af børn og inkompetent myndighedsforvaltning. En sensationspræget dækning af sagerne satte ikke dagsordenen på stofområdet i 2014, selvom forskere jævnligt påpeger, at det er sådan, og at det skævvrider forståelsen af problemerne i sektoren og fører til panikagtige socialpolitiske indsatser.

Den af nyhedsmedierne offentliggjorte væsentlighedsjournalistik havde i stedet fokus på politikerne, myndighederne og de professionelle behandlere i rollen som kilder, mens de udsatte børn, de unge og deres forældre meget sjældent kom til orde. På den måde blev journalistikken om de socialt udsatte børn og unge institutionaliseret, og den sociale virkelighed blev nedtonet. Journalistikken nåede ikke derud, hvor udsathedens udspillede sig.

Vi gennemførte fem typer af undersøgelser i 26 danske nyhedsmedier og 11 nyhedsprogrammer på radio og tv for at afdække forskning i medierne om socialt udsatte børn og unge i

2014: Kvantitative kortlægninger, kvalitative læsninger af udvalgte artikler, 20 forskningsinterview med forskere og journalister samt social medie-undersøgelser. Forskningsprojektet blev udført af en forskergruppe fra Danmarks Medie- og Journalisthøjskole i samarbejde med TrygFonden.

I den omkring en fjerdedel af artiklerne og indslagene, der inddrog forskning, var det sjældent, at forskningen var triggeren til historien. I blot 2 % af enhederne blev nyhedskernen hentet i forskningen, i 10 % kom det afgørende indhold fra anvendt forskning, rapporter fra ngo'ere, kommuner og andre. Journalisterne botaniserede i den nye forskning og blandt eksperterne som kilder og brugte det, som de lige havde brug for i situationen. Journalisterne var stort set altid de initiativtagende, og de journalistiske væsentlighedsvurderinger var ofte anderledes end forskernes. Forskningen og forskerne blev hovedsageligt inddraget til kritisk at kommentere, vurdere og perspektivere aktuelle politiske og samfundsmæssige tiltag, de store sager om misrøgt og myndighedsforvaltningen på godt og ondt. Kun i meget begrænset omfang blev forskerne brugt til at forklare eller kritisk diskutere nye markante forskningsresultater og andres forskning.

I den samlede mediedækning i 2014 var der

Social udsathed opstår, når risikofaktorer i bestemte kombinationer optræder i længere tid – herunder social isolation, ensomhed

(Foto: Polfoto)

14% af de journalistiske enheder, der havde citater med eller referencer til en forsker. I disse medietekster optrådte forskerne i en række forskellige roller – med forskellige forskerstemmer: den konstruktivt kritiske, den negativt kritiske, den understøttende stemme, den neutrale stemme m.m. Ofte forventede journalisterne sig et kritisk statement fra forskerne, når de henvendte sig, og det fik de. Den dominerende forskerstemme var den kritiske, samfundskritiske. Vores undersøgelser viste, at på stofområdet 'de socialt udsatte børn og unge' forholdt det sig ikke sådan, at forskerne udtalte sig om hvad som helst, blot de blev bedt om det, som de ellers ofte kritiseres for at gøre – snarere tværtimod. Forskerne talte hovedsageligt om de fagområder, hvor de var forskningsbaserede. 'Meningsforskere' havde ifølge journalisterne på området ingen høj status, og de af forskerne, som evnede at 'play by the media rules' trænger ikke overraskende bedst igennem i medierne. Vi fandt eksempler på, at man – hvis man designede sin forskningsformidling efter det – havde mulighed at få forskning nogenlunde ufiltreret frem til offentligheden.

Journalistikken i 2014 var en cross media-dækning, hvor onlineaviserne, websites og de sociale medieplatforme spillede en ligeså stor rolle som dagbladene på papir. Ifølge vores målinger var de socialt udsatte børn og unge et lavt prioriteret emne for radio- og tv-nyhederne. Medieteksterne blev delt og interageret med på de sociale medier, især Facebook, men der var ikke nogen omfattende social medie-aktivitet på stofområdet, faktisk lavere end gennemsnittet for andre stofområder. Delingsværdien i stoffet lå i, at det for nogen blev oplevet som personligt vedkommende eller følelsesfremkaldende, selvom det ikke var særlig tabloidt eller kuriøst. Vores analyser viste, at forskningen ikke spillede nogen rolle i forhold til artiklernes deling på de sociale medieplatforme. Undersøgelsen Forskning i medierne blev bl.a.

udført med udgangspunkt i en hypotese om, at stoffet om de socialt udsatte børn og unge ikke inddrog forskning i det omfang, der var potentiale til. At den forskning, der blev inddraget, var den lettest tilgængelige, og at der skete en forfladigelse af forskningens pointer og dybde, når journalistikken tog over.

Vores undersøgelser viste, at journalisterne på området kun i meget begrænset omfang havde en interesse i at bruge tid og energi på at komme tættere på forskningens substans. Der kunne ikke registreres nogen dybere forståelse for forskningsmetodernes betydning for de forskningsresultater, hvori der blev hentet historier og fakta. Der blev ikke gjort forskel på store effektprojekter via lodtrækning, videnskabelige reviews, omfattende registerforskning og så enkeltstående og mindre ressourcekrævende forskningsindsatser. Dog var der en vis opmærksomhed hos enkelte redaktioner og journalister på nye tendenser i den socialpolitiske indsats omkring robusthed, resiliens og livsduelighedens pædagogik. I Danmark kunne man ikke konkludere, at medierne i 2014 generelt favoriserede de typer af forskningsdesign, der er lettest tilgængelige. Der var ingen skillelinjer. Det var så at sige 'et fedt det hele'.

I stedet pegede vores undersøgelser på, at journalisterne og redaktionerne har vanskeligt ved at skelne imellem forskellige forskningsprojekter og forskernes metodiske uenigheder, og at dette blokerer for en dybere forståelse for, hvad der ligger til grund for forskernes uenigheder og nogle gange vidt forskellige forskningsresultater. I en skelnen imellem forskningsparadigmer m.m. ligger kimen til en bedre forståelse af forskningens mangfoldighed og dermed til en højere kvalitet af den forskningsinddragende journalistik.

Spurgte man forskerne og journalisterne, som vi gjorde, om de oplevede, at forskningen blev problematisk forsimplet og måske endda manipuleret, var svaret gennemgående et 'nej'. Der

var tilfredshed med, hvordan dækningen så ud i medierne. Ingen kom med eksempler på direkte manipulation. Men i spørgsmålet om journalistikkens forenkling af forskningens kompleksitet, forbehold og dybde lå alligevel et helt centralt problemkompleks for både forskerne, redaktionerne og samfundet.

Hurtighed, forenkling og produktion af mange enheder er et vilkår for journalistikken og nyhedsdækningen, ikke mindst i det nye digitale cross media-system. De journalistiske produktionsmetoder måtte nødvendigvis blive overgribende fremfor forskningens konventioner i forhold til, hvordan mediedækningen rent faktisk blev udarbejdet.

Den journalistiske logik indeholder en påpasselighed i forhold til det kildegrundlag, den bliver udarbejdet på baggrund af, og vores undersøgelser fandt da også eksempler på, at der blev offentliggjort god, aktuel og dyb journalistik ved at følge den nye forskning og hente indhold, dilemmaer og citater fra denne. Men samtidig påpegede journalisterne, at det

for langt de fleste af dem er umuligt kontinuert at følge den meget omfattende forskning, der løbende udkommer på området 'de socialt udsatte børn og unge'.

Rapporten Forskning i medierne har også et normativt sigte og slutter med fem anbefalinger om, hvilke metoder og tankegange journalister kan tage i brug for at styrke inddragelsen af forskningen i mediedækningen, så den bliver så korrekt og relevant som muligt.

Med udgangspunkt i en fælles interesse handler det blandt andet om et øget samarbejde mellem forskere og journalister om at finde nyhedsværdien, de gode historier og de værdifulde fakta i den nye forskning. Som også international forskning påpeger (Condit, 2007), handler det om et styrket professionelt samvirke om kompetent reduktion af kompleksitet til glæde for såvel medierne som for forskningen og samfundet.

1.0 Forskning i medierne

Af Lars Kabel

Når det kommer frem, at børn er blevet seksuelt misbrugt og har været udsat for massivt omsorgssvigt, og det efterfølgende afsløres, at myndighederne har forvaltet deres tilsynsopgave dårligt, bliver der øjeblikkelig stort offentligt fokus på disse hændelser. De store sager fylder meget i avis-spalterne og på hjemmesiderne, og politikerne kommer hurtigt på banen med ønsket om at udvise handlekraft, mens borgmestre og afdelingsledere i de ansvarlige kommunale forvaltninger vrider hænder over inkompetent embedsmandsarbejde med triste menneskelige omkostninger. I sådanne tilfælde kan der ifølge forskere som Stanley Cohen opstå en form for 'moralisk panik' (Cohen, 1972). I de politiske systemer tages der hurtige og drastiske socialpolitiske beslutninger, nye initiativer sættes i spil, ofte uden at der er forskningsmæssigt belæg for, at det nye vil virke. Forskere på det socialpolitiske område giver jævnligt udtryk for, at de store misrøgtsager fordrejer billedet af forholdene i socialektoren, og at alt for mange betydningsfulde problemstillinger får for lidt opmærksomhed i medierne og blandt politikerne. Vigtig ny viden når ikke frem til borgerne og beslutningstagerne via medierne, hvis dækning er helt central for dagsordenen på området for de socialt udsatte børn og unge. De store misbrugssager er dog undtagelsen, selvom der har været en del af dem de senere år. Den daglige dækning af stofområdet består også af en lang række andre ting. Denne undersøgelse vil afdække, hvordan den samlede mediedækning af de socialt udsatte børn og unge var i de mest betydningsfulde danske nyhedsmedier i 2014, og hvorfor.

I nyhedsflowet og mediedækningen generelt var der et meget stort antal begivenheder, emner og kilder i spil i 2014, hvoraf forskere som eksperter udgjorde en lille eller mindre del. Hvad handlede journalistikken om de socialt udsatte børn og unge egentlig om? Var der en bred samfundsmæssig dækning med vægten lagt på det politiske, institutionerne og de professionelle aktører? Blev der givet stemme til de socialt udsatte børn, unge og deres forældre, som det hele jo et eller andet sted udspillede sig omkring?

Potentielt har journalisterne og redaktionerne muligheden for at være dér, hvor tingene foregår, at nå frem til de mennesker, det i virkeligheden handler om. På den måde spiller medieredaktionerne en helt central samfundsmæssig rolle ved at kunne kaste lys på steder, begivenheder og mennesker, som de færreste danskere har mulighed for at kende noget dybere til. Men gjorde de det i 2014, nåede redaktionernes udsendte derhen, hvor udsathedens udspillede sig?

Både videnskaben og forskningen samt medierne og nyhedsformidlingen er helt centrale samfundsinstitutioner, der i disse år er inde i store forandringsprocesser. Det nuværende mediesystem er et cross media-system, der bygger på en række nye måder for publicering og social interaktion. Journalisternes roller og arbejdsopgaver er forandret de senere år som en følge af dette system, de skal fx arbejde hurtigere og med flere historier på samme tid. Dette har givetvis haft stor betydning for, hvordan den konkrete mediedækning og ind-

dragelsen af forskningen og forskerne blev i 2014. Hvordan, vil vi undersøge i det følgende. De to samfundsinstitutioner har på flere måder beslægtede formål med at indsamle og bearbejde informationer og offentliggøre beskrivelser af virkeligheden til glæde for borgerne og samfundet – blot på vidt forskellige måder. Det kalder på et samarbejde om en så troværdig mediedækning af den sociale sektor for børn og unge som muligt. Og samarbejdet blev der da også i 2014 om ny viden, fakta og citater, men hvordan? Hvor var der potentialer for forbedringer?

Forskere rejser jævnligt spørgsmålet om, hvorvidt der sker en forfladigelse af samfundsproblematikkerne og de emner, de har undersøgt, når medierne har været inde over og givet stoffet et indhold, en vinkling og en sproglig form, der passer til den hastige puls i det nye mediesystem. Forskere påpeger også, at der i redaktionerne og blandt journalisterne mangler en dybere forståelse for forskningsmetoder som middel til at kunne håndtere inddragelsen af forskningen og forskerne i

det daglige redaktionelle arbejde. Forskere udtrykker bekymring for, om der sker en sidestilling af forskningsresultater, hvorved kortere enkeltstående undersøgelser får ligeså stor vægt som resultaterne fra meget store og langvarige studier. Hvis dette foregår, svækker det troværdigheden af de fakta og den journalistik, der offentliggøres.

Vi har undersøgt, hvordan forskerne og forskningen blev brugt i mediedækningen af de socialt udsatte børn og unge i 2014.

I et samarbejde mellem TrygFonden og en forskergruppe fra Danmarks Medie- og Journalisthøjskole er ovenstående spørgsmål og mange flere blevet udforsket gennem 2015 med udgangspunkt i nyhedsmediernes dækning i 2014.

Rapporten Forskning i medierne fremlægger resultaterne af udforskningen. Rapporten har et normativt sigte, og den anbefaler måder for journalister og redaktioner til at forbedre samarbejdet om at hente værdifuldt indhold ud af forskningen og formidle indholdet hensigtsmæssigt.

2.0 Undersøgelsens præmis og tese – kritikken bag

Forskning i medierne rummer en konstruktiv dobbelthed. På den ene side har undersøgelsen til formål at analysere og karakterisere, hvordan forskellige typer af forskning i socialt udsatte børn og unge bliver sat i spil i nyhedsmedierne i Danmark, og i direkte sammenhæng med dette hvordan akademiske forskere agerer og inddrages i de journalistiske og redaktionelle processer i de danske nyhedsmedier som kilder og leverandører af nyheder og baggrundsviden. På den anden side er projektet medieforskning, idet det i udgangspunktet også er defineret som en udforskning af, på hvilke måder det nuværende danske mediesystem med papiraviser, radio og tv, digitale og sociale medieplatforme og nye journalistroller håndterer forskningen og forskerne, og hvordan medierne udvikler sig i samspillet med forskningen på et for dem væsentligt stofområde: socialt udsatte børn og unge. Projektet er dermed også forskning i medierne.

Forskning producerer viden og ny erkendelse ved hjælp af videnskabelige metoder. Medierne observerer omverdenen og formidler og distribuerer nyheder og anden information, produceret af blandt andre forskere, men også af mange andre. En central præmis for denne analyse er, at noget er gået galt i samspillet mellem vidensproducenterne og vidensformidlerne. Tankegangen bag projektets centrale præmis er, at videnspotentialerne i forskningen ikke udnyttes i tilstrækkeligt omfang af medierne, at forskningens kompleksitet forsvinder i mediedækningen, og at den dybeste forskning hyppigt overses til

fordel for det enkeltstående forskningsprojekt med mere sensationelle resultater. Dette førte til en overordnet hypotese om, at udsatte børn og unge er et stofområde i journalistikken, hvor mediedækningen ikke inddrager forskning i det omfang, der er potentiale til. Præmissen er underbygget af danske og udenlandske forskere indenfor det sundhedsvidenskabelige og sociale område, her illustreret med to eksempler, ét fra USA og ét fra Danmark: I artiklen *Media Coverage of Medical Journals: Do the best Articles Make the News?* (Selvaraj, Borkar, Prasad, 2014) konkluderer de tre forskere på baggrund af en undersøgelse af, hvordan amerikanske medier har nyhedsdækket og beskrevet resultaterne fra 75 videnskabelige artikler inden for sundhedsområdet, at:

"We examine if there exists a systematic bias favoring certain study design in the course of articles covered in the press. Our results suggest such a bias; the media is more likely to cover observational and less likely to report RCT's (Randomiserede, lodtrækningsbaserede test og forsøg med kontrolgrupper) than a reference of contemporary articles that appear in high impact journals. When media does cover observational studies, it selects those with lower sample sizes than observational studies appearing in the high impact journals...the media tends to select articles of weaker methodology".

"Do the Best Articles make the News?" Ikke ifølge de tre forskere, der mener at have påvist, at de amerikanske medier favoriserer de typer af forskningsdesign, der er lettest tilgængelige. At

journalistikken helst vil inddrage forskning af lav kompleksitet.

I den danske artikel "Refleksioner over pressen og dens betydning for socialt arbejde med børn og unge" (2009) diskuterer den i medierne meget hyppigt citerede forsker, lektor Karin Kildedal fra Aalborg Universitet, også forholdet mellem forskning i de socialt udsatte børn og unge og mediedækningen. Karin Kildedal interesserer sig ikke mindst for forskeren i rollen som kilde og indholdsleverandør til medierne, og hun konkluderer, idet hun bruger sig selv som eksempel:

"Ekspert er menes at se på en sag med en vis distance og professionalismisme ... En ekspert er jo fx sådan en som mig selv, og da jeg ofte bliver brugt som ekspert, ved jeg rigtig meget om, hvor vanskelig rollen er. Jeg er helt enig i, at "sandheden" ikke findes og ikke kan leveres, men problemet opleves af eksperten, i dette tilfælde mig, mest på den måde, at det ofte er svært at få tilstrækkeligt med plads i en given artikel eller tv-udsendelse til, at man som ekspert kan få lov til at forklare om viden og sammenhænge. Ikke mindst i nyhedsudsendelser anvender journalisten en eller to sætninger, som passer ind i "deres" historie, og som ikke altid er det, jeg finder, er det vigtigste budskab i den konkrete sag set ud fra det sociale arbejdes interesse. Nogle gange oplever jeg, at det bliver rene selvfølgeligheder, der kommer i æteren, fordi journalisten bare skal have en "ekspert" til at bekræfte en bestemt vinkel på sin historie."

Også Karin Kildedal understøtter således projektets præmis. Ifølge hendes ganske kritiske

karakteristik fra 2009 af danske nyhedsmediers håndtering af forskeren i rollen som kilde sker der en betydelig forfladigelse af forskerens pointer og af forskningens dybde.

Projektet *Forskning i medierne* vil udforske den beskrevne præmis og forskernes kritik: Er det sådan i Danmark, at det er den lettest tilgængelige forskning, der bliver hyppigst inddraget? Oplever danske forskere fortsat, at der sker en massiv forfladigelse af deres udsagn, når de citeres i medierne?

Projektets arbejde med at udforske relationerne mellem forskning, forskeren, mediedækningen og journalisterne vil ikke alene tage udgangspunkt i kritikken og præmissen, men også i de følgende spørgsmål: Hvordan og i hvilket omfang dækker nyhedsmedierne socialt udsatte børn og unge? Hvordan og i hvilket omfang inddrages forskning og forskere i dækningen? Hvilken type af forskning finder vej til medierne? Hvorfor ser dækningen ud, som den gør?

Et andet centralt udgangspunkt for analysearbejdet bag *Forskning i medierne* er begrebet eller fænomenet: Socialt udsatte børn og unge. Hvad forstår man ved det? Hvem er de, og hvordan defineres de i forskningen og journalistikken? Udsatte børn er et begreb, der bruges til at udskille grupper af børn og unge fra ikke-udsatte børn og unge. Italesættelsen adskiller dem, der er noget 'galt med', fra dem, der er 'normale'. Tankegangen indeholder forestillinger om, at livet indeholder en række risici eller farer, og hvis et barn lever i omgivelser med mange risici, er barnet udsat for at mistrives og kan med større sandsynlighed få behov for socialpædagogisk eller anden hjælp.

Den socialpædagogiske indsats foregår i dag i et spændingsfelt mellem, at de udsatte børn skal beskyttes og hjælpes og så en satsning på deres egen energi, resiliens og robusthed.

(Foto Jakob Carlsen)

Hvornår noget er galt eller normalt er imidlertid meget vanskeligt at afgøre, og det kan variere enormt fra individ til individ og fra situation til situation. Nogle mennesker bliver stærke af modgang, udviser robusthed og resiliens, andre svækkes af ganske lidt. Dermed kan det være vanskeligt at afgøre, hvem der egentlig er de socialt udsatte. "Socialt udsatte børn kan være svære at identificere. Ofte er der ikke konkrete tegn på udsathed, men blot en mistanke om, at der kan opstå problemer." (Ploug, 2007).

På trods af problemerne med identifikation og afgrænsning er socialt udsatte børn og unge i dag et anerkendt begreb, som bruges hyppigt af både fagpersoner inden for socialområdet, forskere, politikere, journalister og i den almindelige samfundsmæssige debat. Det baseres på en udbredt enighed om, at "Social udsathed opstår, når risikofaktorer i bestemte kombinationer optræder over længere tid." (Ploug, 2007).

Forskeren Per Schultz Jørgensen beskrev i 2006, at mellem 15 og 20 % af børn og unge i Danmark er udsatte, idet de har behov for en eller anden forebyggende indsats, socialpolitisk opmærksomhed eller en social hjælpeforanstaltning – af dem er 5 % særligt udsatte.

Der foregår også løbende en konkret optælling af antallet af socialt udsatte børn og unge i Danmark. Det er Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, SFI, der står bag, og deres afgrænsning bygger på syv såkaldte domæner og en række risikofaktorer. Det førte i 2010 til, at SFI konkluderede, at der var ca. 15 % af de danske børn og unge, der var udsatte – 85 % var normale.

I dette projekt opfatter vi social udsathed som en (nødvendig) sproglig konstruktion. Vi adskiller forskningen i og mediedækningen af de socialt udsatte børn og unge fra al anden tekst og alt andet indhold i medierne ved hjælp af de ord og den italesættelse, som skribenterne i forskningen og mediedækningen har taget i brug.

Vi har identificeret og valgt de følgende 55 ord/

kodeord, som dem, der definerer vores genstandsfelt. Det er gjort på baggrund af forskellige testlæsninger og -kodninger samt observationer i faglitteratur:

Udsatte børn, sårbare børn, anbragte børn, svigtede børn, diagnosebørn, fattige børn, fattigt barn, udsatte unge, sårbare unge, anbragt barn, svigtet barn, diagnosebarn, fattigt barn, udsat barn, omsorgssvigtede unge, omsorgssvigtet barn, omsorgssvigtet ung, vanrøgtede børn, vanrøgtede unge, vanrøgtet barn, vanrøgtet ung, afvigende børn, afvigende unge, afvigende barn, afvigende ung, selvmordstruede børn, selvmordstruede unge, selvmordstruet barn, selvmordstruet ung, stigmatiserede børn, stigmatiserede unge, stigmatiseret barn, stigmatiseret ung, krænkede børn, krænkede unge, krænket barn, krænket ung, adfærdsvanskelige børn, adfærdsvanskelige unge, adfærdsvanskeligt barn, adfærdsvanskelig ung, ensomme børn, ensomme unge, ensomt barn, ensom ung, tvangsfjernede børn, tvangsfjernede unge, tvangsfjernet barn, tvangsfjernet ung, familiepleje, plejefamilie, døgninstitution, bosted, social arv, opvækstvilkår og modstandskraft.

Analysens emneområde er afgrænset eller afskærmet ved ikke at tage ord/kodeord med, der specifikt handler om børns og unges sygdom, fx fysiske og psykiske handicap, skoleproblestillinger fx inklusion af autistiske børn i folkeskolen samt særlige problemer, der knytter sig til 2. og 3. generationsindvandrere. Disse områder er fravalgt af hensyn til at reducere kompleksiteten og mængden af indhold, og fordi de vurderes at ligge i udkanten af projektets kerneproblemstilling med det sociale som hovedårsagen. (De kan dog med fordel undersøges i nye analyseprojekter). Den del af mediedækningen, der indeholder ét eller flere af de mange ovenstående kodeord om social udsathed, er vores undersøgelsesobjekt.

3.0 Vores forskningsdesign og metoder

Forskning i medierne har fokus på afsenderen, på den redaktionelle produktion og det publicerede indhold, projektet er ikke et receptionsstudie af medieforbrug eller brugernes adfærdsmønstre. Genstandsfeltet for vores undersøgelse er de danske nyhedsmediers dækning af socialt udsatte børn og unge og de journalistiske metoder, der tages i brug under dækningen. Der lægges særlig vægt på den del af mediedækningen, der inddrager forskning, forskere og/eller forskellige typer af undersøgelser med videnskabelig metode samt ekspertudsagn. Perioden er 1. januar til 31. december 2014.

Analysen vil inddrage journalistiske artikler og indslag, som omhandler dansk og international forskning i udsatte børn og unge i 2014. I det omfang tidligere offentliggjort forskning er anvendt som kilde for mediedækningen, vil den også blive inddraget. Analysen vil for at skabe et sammenligningsgrundlag sideløbende identificere og kortlægge centrale eksempler på ikke-forskningsbaseret mediedækning af socialt udsatte børn og unge i perioden.

Vores analyse vil fokusere på dagspressen på papir og web og inddrage de dominerende radio- og tv-aviser fra DR og TV 2. Med 26 nyhedsmedier inklusive onlineaviser og 11 nyhedsprogrammer i radio og tv bliver alle de største og vigtigste nyhedsmedier i Danmark kortlagt (se afsnit 5). 3 fagblade inddrages med den målsætning at undersøge, om fagbladsjournalistikken på stofområdet er væsensforskellig fra de andre medieformer. På samme måde undersøges det, om pressearbejdet fra universi-

teternes kommunikationsafdelinger har en betydning for mediernes dækning og inddragelse af forskning i de socialt udsatte børn og unge.

Det nuværende mediesystem i Danmark (og udlandet) bygger på et cross media-forbrugsmønster, hvor brugerne inddrager flere forskellige indholdsleverandører og kanaler i et løbende flow gennem døgnets 16-17 vågne timer – både analoge, digitale og sociale platforme på stationære og mobile enheder tages i brug. Som en følge af dette vil undersøgelsen også kortlægge det relevante medieindhold på de digitale platforme: web og online-aviserne, samt på sociale netværksmedier som Facebook, Twitter, LinkedIn og Google+. De sociale mediers håndtering af nyhedsmediernes indhold om udsatte børn og unge vil især blive analyseret med henblik på at undersøge, hvordan artikler og videoer rent faktisk kommenteres og deles, om der er social og viral delingspotentiale i indhold om udsatte børn og unge, og hvordan forskningen og forskerne bruges i det dette stof.

3.1 Projektgruppen

Projektet ledes af en styregruppe bestående af Peter Pilegaard Hansen, projektleder, Tryg-Fonden, og Thomas Rasmussen, ph.d., chef for Forskning og Udvikling, Danmarks Medie- og Journalisthøjskole.

Undersøgelsen udføres af en gruppe af forskere fra Danmarks Medie- og Journalisthøjskole:

Lars Kabel, lektor og journalist, leder af projektet

Roger Buch, ph.d., forskningschef
i Samfundsvidenskab
Michael Ejstrup, ph.d., forskningschef i sprog
Ejvind Hansen, ph.d., forskningschef
i journalistisk filosofi
Kresten Roland Johansen, projektleder
og databaseekspert
Poul Thøis Madsen, ph.d., docent
i Medieøkonomi
Flemming Tait Svith, ph.d., forskningslektor

Journaliststuderende og BSc i Socialvidenskab,
Thomas Østerlin Koch, har været tilknyttet som
forskningsassistent.

Mikkel Ramstedt, cand. public., har bidraget til
diskurs- og sproganalyserne.

3.2 Teori og konkrete indsatser

Forskning i medierne har som målsætning både
at være beskrivende, forklarende og normativ
i sine konklusioner. Gennem såvel kvantita-
tive kortlægninger som kvalitative teksts-
analyser og forskningsinterview søger vi at iden-
tificere svagheder og uudnyttede potentialer
og formulere nogle konkrete anbefalinger til,
hvordan journalister, redaktioner, forskere og
forskningsinstitutioner fremover på en hensigts-
mæssig måde kan håndtere samarbejdet om
forskning og forskere i medierne.

Bag analysens metode og forskningsdesign
ligger der nogle teoretiske og medieforsknings-
mæssige overvejelser og referencer, som kort
skal omtales her. Projektet har en eksplorativ
tilgang til problemfeltet. Analyser som de
følgende kan ikke udføres under inspiration fra
én bestemt videnskabelig teori eller tradition.

Da vi har til hensigt at kombinere kvantitative
målinger med kvalitativ læsning og forsknings-
interview, gør vi brug af "pragmatisk metode"
og "multidimensional model" (Schrøder, 2003),
som i Danmark især er beskrevet og praktiseret
af professor Kim Schrøder fra Roskilde Univer-
sitet.

Metoden bag vores omfattende kvantitative
kortlægning af de mange nyhedsmediers ind-
hold på papir og web bygger på erfaringerne
fra Nyhedsuge-projektet i 1999-2008, der blev
ledet af professor Anker Brink Lund, CBS, i tæt
samarbejde med Mark Bach-Ørsten, professor
(mso), og Ida Willig, professor (mso) fra RUC.
Til at udarbejde vores kodebog har vi brugt
deres velafprøvede metoder og kodebøger
som inspiration. Kortlægningen er foregået
på den måde, at en gruppe journaliststude-
rende på sidste del af uddannelsen, som alle
behersker grundlæggende journalistisk metode,
har læst de mange identificerede artikler. De
har fx noteret, hvilke emner der blev belyst i
journalistikken, og hvilke kilder der blev gjort
brug af. De har også brugt metoderne fra fx
nyhedskriterierne og de journalistiske genrer
som en form for analyseskabelon for, hvordan
artiklerne er bygget op, vinklet og prioriteret,
og på den måde er det muligt at identificere
hvilket nyhedskriterium eller hvilken genre, der
har været den afgørende under arbejdet med
at producere artiklen. Det blev registreret i et
kodeskema.

For at sikre en pålidelig og konsistent kodning
har vi foretaget en pilot- og reliabilitetstest af

målingerne i de udvalgte medietekster. Endelig har vi kvalitetssikret vores målinger ved, at de to forskere, lektor Karen Kildedal og docent Jill Mehlbye, har kastet et kritisk blik på kodeordene og kodemanualen og er kommet med anbefalinger til forbedringer, som er blevet indarbejdet.

I forhold til at tilvejebringe den ønskede empiri er der foretaget følgende konkrete undersøgelser:

- Kvantitative målinger af mediedækningen i alle de vigtigste danske nyhedsmedier i 2014 baseret på softwaren EXCEL.
- En kritisk og kvalitativ læsning af udvalgt mediedækning, der indeholder sproganalyser og diskursanalyser blandt andet baseret på analysesoftwarens NVivo.
- En måling af delingen af mediedækning i de sociale medier Facebook, Twitter, LinkedIn og Google+ i 2014 og en efterfølgende analyse af blandt andet delingsværdi. I samarbejde med projektet I Like på SDU.
- Kvalitative interview baseret på en interviewguide med 10 centrale forskere og eksperter på området socialt udsatte børn og unge.
- Kvalitative interview baseret på en interviewguide med 10 journalister, der i 2014 har publiceret et betydeligt antal artikler om genstandsfeltet.

4.0 Hvad andre har fundet ud af

Der er efterhånden en ganske omfattende dansk såvel som international forskning i brugen af eksperter, herunder forskere, som kilder i medierne. Der forskes også i, hvordan forskningsresultater og forskere leverer nyheder og andet indhold til det løbende nyhedsflow, som alle mediehuse prioriterer højt, men mængden på dette forskningsområde er tilsyneladende mindre end på ekspertstudieområdet.

Den journalistiske disciplin, kaldet videnskabsjournalistik, gør i meget stort omfang brug af forskning og forskere som kilder, og den er storleverandør af indhold til avisernes videnskabssektioner/tillæg som fx 'Viden om' i Jyllands-Posten og 'Viden' på dr.dk og til forskningsformidlende specialmedier som videnskab.dk. Og ligesom der er få journalister i Danmark, der forstår sig selv som specialiserede videnskabsjournalister, så er fokuseret forskning i videnskabsjournalistikken og dens metoder og konsekvenser meget begrænset. I de fleste forskningsprojekter opfattes denne type af journalistik som en delmængde af anden forskningsinddragende journalistik. Dog udføres der i Danmark forskning i disciplinen videnskabsjournalistik med vægten lagt på den journalistiske dimension. En sådan forskning og forsknings-tilgang vil blive præsenteret i slutningen af dette afsnit.

Men først skal det handle om at udtrække definitioner, observationer og pointer fra den publicerede forskning om især ekspertens rolle som støtte for vores senere analyser og anbefalinger. *(Det følgende er et bearbejdet uddrag*

af en længere bilagsartikel, "Hvad siger forskningen om brugen af forskere og forskning i mediernes skrevne nyhedsdækning?" af Poul Thøis Madsen).

I den danske ekspertforskning opererer man med to væsensforskellige opfattelser af, hvad en ekspert er: Den ene opfattelse har en ideel forestilling om, hvem der er eksperter (Albæk m.fl., 2002; Albæk, 2004). En ekspert har en højt specialiseret viden og agerer uafhængigt af institutionelle interesser (Albæk m.fl., 2002).

Erik Albæk m.fl. erkender, at denne definition ikke stemmer overens med den bredere opfattelse af, hvad en ekspert er, men den har gennemslag i samfundsvidenskaberne. Når man anvender en sådan definition, er det primært akademiske forskere, der betragtes som ekspertkilder.

Den anden opfattelse repræsenteres af fx Jacob Arnoldi. Ifølge Arnoldi (2005) er en ekspert enhver kilde, der i medierne oplyser, forklarer og evaluerer udviklinger, og som i udgangspunktet ikke modsiges af journalister, fordi vedkommende er tillagt en rolle som autoritativ videnskilde. Et eksempel kunne være de hyppigt anvendte bankøkonomer. Ud fra denne definition er de interviewpersoner, der af medierne og journalisterne behandles som eksperter, per definition eksperter – uanset hvem der måtte aflønne dem og uanset deres grad af afhængighed.

Eftersom fokus i vores analyse er på den akademiske forskning, og på trods af at vi også inddrager andre typer af eksperter i vores kortlægninger, har vi valgt at følge Albæk m.fl.'s definition. I det følgende korte selektive review

af forskningen i brugen af eksperter i medierne, er fokus således på, hvad man kan kalde forsker-eksperter.

4.1 Forskning i brugen af forskere

I den offentliggjorte forskning indgår forskerne af og til som en delmængde af en bredere gruppe af kilder, andre gange er de i eksplicit fokus (eksempelvis Wien, 2014). Forskningen heri består delvis i ren deskription: Hvordan tager feltet sig ud? Det vil sige, at forskningen søger at besvare spørgsmål som: Hvor ofte kontaktes forskerne? Hvilke typer af forskere er der tale om? Hvad anvendes forskerne til? Hvordan fungerer samarbejdet mellem forskere og journalister?

Forskningen søger også at besvare spørgsmål, der går mere under overfladen: Hvorfor kontaktes forskerne af journalisterne? Hvorfor er forskerne interesseret i at komme i medierne? Hvorfor er nogle af forskerne mere i medierne end andre?

I det følgende fremlægger vi et udvalg af andres forskningsresultater, der vil kunne bidrage til at øge vores forståelse af, hvordan forskere agerer i medierne. Der trækkes i høj grad på lektor Charlotte Wien (2014), da hun dels forholder sig til brugen af forskere i danske medier, dels har udarbejdet det eneste nyere danske studie: "Commentators on daily news or communicators of scholarly achievements? The role of researchers in Danish news media", der fokuserer på brugen af forskere som eksperter.

Et centralt resultat af Wiens forskning er, at forskerne gerne går i medierne. På baggrund af

tidligere forskning konkluderer hun, at forskerne gør det for at retfærdiggøre deres eksistens, men også for at fremme deres egen forskning og ud fra en forpligtelse over for skatteyderne. At journalister samtidig i stadigt større omfang benytter sig af forskere, tilskriver Charlotte Wien behovet for at give nyhederne et skær af objektivitet. Hendes og andres forskning viser endvidere utvetydigt, at det typisk er journalisten, der tager kontakten (Albæk, 2011, Wien, 2014). Hvad er det mere præcist, at journalisterne anvender forsker-eksperterne til? Ja, allerede i de tidlige halvfemsere kunne man konstatere, at det i stadigt mindre grad var for at interviewe eksperterne om deres egen forskning (Hansen og Dickinson, 1992, jf. Wien, 2014). Det gælder i særlig grad forskere fra samfunds- og humanvidenskaberne: "News media do not give much space to new knowledge generated by researchers from the soft disciplines" (Wien, 2014).

Det er imidlertid ikke alle forskere, der benyttes lige meget. De forskere, der anvendes hyppigst, er dem, som "complies with news values and media logic", eller som Wien også formulerer det, "play by the media rules". Og det er især uerfarne journalister, der trækker på forskerne. Selv om de er uerfarne, er det typisk journalisterne, der sætter dagsordenen - også ifølge Charlotte Wien.

I artiklen påpeges det, at begge parter værdsætter samarbejdet, men journalisterne dog mere end forskerne. Det forklarer Wien med, at forskeren generelt ved mere om journalisternes arbejdsvilkår end omvendt, hvilket Wien konkluderer ud fra en anden observation: at

30 % af de analyserede forskere har modtaget medietræning, medens kun 7 % af journalisterne er blevet indført i, hvordan man formidler forskning.

At der kan være plads til forbedringer, både hvad angår rapporteringen af forskningen og brugen af forskere, tilskrives ikke kun journalisterne manglende færdigheder, men også forskernes. For det første har forskere ifølge Holtzman m. fl. (2005) en tendens til at overbetone betydningen af deres resultater. For det andet foreligger der en række uudnyttede muligheder for forskerne for at "help reporters to get their story right" (Condit, 2007).

I artiklen: "How genetics can help reporters to get their story right" sammenfatter C. M. Condit, hvad man som forsker-ekspert bør undgå, og hvad man bør overveje ved sit samspil med medierne. Nogle af rådene er specifikke for genforskningen, men generelt bør forsker-eksperter undgå bare at slutte med journalisterne, være for skrāsikre (positivt eller negativt), i højere grad søge at formulere sig i et hverdagssprog, huske forbehold og også huske at lufte muligheden af, at fremtidig forskning kan kuldaste de resultater, der lige i øjeblikket tager sig helt utvetydige ud.

Selvom anbefalingerne er tilvejebragt via analyse af genforskning i medierne, kan de være nyttig inspiration for vores analyser og anbefalinger.

4.2 Om videnskabsjournalistik og manglende kritik

Videnskabsjournalistik som disciplin og nyheder om videnskab er emnerne for den forskning, som Gunver Lystbæk Vestergaard i disse år udfører i tilknytning til Center for Videnskabsstudier ved Aarhus Universitet. Hendes forskning fokuserer også på relationerne mellem videnskabsformidling og videnskabsjournalistik. Vestergård er erhvervs-ph.d-studerende og arbejder til daglig som journalist ved Experimentarium. Hendes forskning er endnu ikke publiceret, så derfor stammer de følgende informationer og syns-

punkter fra et interview (juni 2015) og citater fra en artikel (Magisterbladet, marts 2014).

Vestergaard har kortlagt og sammenholdt videnskabsnyheder i danske tabloid- og omnibusaviser og i deres onlineudgaver i uge 46 i henholdsvis 1999 og 2012 (den samme novemberuge som Nyhedsuge-projektet). Hun har desuden opgjort, hvor nyhederne kan spores tilbage til. I den følgende gennemgang lægges vægten på 2012 og nutiden.

Ud af de sammenlagt 11.437 artikler i aviserne og 2.136 tekster på nettet i uge 46 i 2012 var 3-5 % videnskabsnyheder. Blandt disse videnskabsjournalistiske artikler var 40 % af dem citathistorier fra andre medier eller nyhedsbureauer, 10 % stammede fra pressemeddelelser fra universiteterne/forskerne selv, 9 % af teksterne kunne spores tilbage til sitet videnskab.dk, 20 % af historierne tog sit udgangspunkt i en videnskabelig artikel.

I 2012-målingerne har Vestergård næsten ingen eksempler fundet på, at historier opstår som følge af en aktiv indsats fra universiteternes kommunikationsafdelinger: "Kommunikationen går mere direkte fra forskerne og forskningscentre til medierne. Videnskabsjournalisterne har deres kilder, de ringer til dem, de kender." Både Vestergaards forskning og tyske forskningsresultater viser, at forskningsnyheder ikke i samme omfang som tidligere er udløst af en tidsskriftsartikel eller en videnskabelig konference. I stedet bliver stoffet triggert af andre typer af hændelser fx finanslovsforhandlinger, et jordskælv eller klima-COP'erne, som der så tilføjes en videnskabelig vinkel. Det er sjældent, at noget videnskabeligt i sig selv er udgangspunktet for en nyhedshistorie.

Gunver Lystbæk Vestergaard interesserer sig særligt for, hvordan videnskabsjournalistikken anvender de grundlæggende journalistiske metoder, fx den kritiske tilgang og kildehåndteringen. Hun konkluderer, at 91 % af videnskabsnyhederne videreformidles ukritisk uden

På baggrund af en tvivl om, hvorvidt de tidligere sociale indsatser har virket over for fx de særligt belastede unge, lægges der nu større vægt på forskningsmæssig evidens og effektmålinger.

(Foto: Polfoto)

at anfægte eller afprøve de resultater og påstande, der kommer fra forskerne. Endvidere er der rigtig mange énkilde-historier i stoffet: "De forskningsresultater og den viden, der kommer fra universiteterne, tages ukritisk for gode varer af journalisterne."

Vestergaard mener ikke, at:

"Kritik er et kvalitetsstempel i sig selv, men når videnskab mere og mere bliver suget ind i samfundssektorerne og politikken, så bliver det også en forventning til journalistikken, at man ikke bare sluger den som en autoritet." "Når forskerne bliver magtspillere, skal de have modstand ligesom alle andre magt-

institutioner i samfundet. Videnskabsjournalister er bare for ukritiske – de artikler, hvor journalistikken rent faktisk stiller sig kritisk over for forskerne, er der næsten ingen af."

De danske nyhedsmediers journalistiske udgangspunkt for opprioritering af videnskabsformidling og for en del konkret videnskabsjournalistik har de senere år været, at der er mange gode historier og en uhøstet, værdifuld viden at hente i videnskaben. Hvis denne viden bliver bragt frem til samfundet, gør medierne og journalisterne noget værdifuldt –

også selvom det foregår afspejlende og ukritisk. Denne form for journalistisk indsats kan ifølge Vestergaard beskrives mere som videnskabsformidling end kritisk videnskabsjournalistik. Og det kommenterer hun på følgende måde:

"Ja, men det er et meget snævert syn på videnskaben, som er så meget andet end forskningsartikler og ny viden – det er fx hårde interessekampe. Det overser, at hvis der skal ske en demokratisering af videnskaben, så må der et kritisk blik til. Ellers sker der en magtforskydning, der flytter magt fra de demokratisk valgte til forskerne."

"Du er ikke journalist, hvis du bare tager en pressemeddelelse fra en forsker og skriver den af, så er du kommunikatør og formidler. Man kan møde videnskabsjournalister, der siger, jamen, jeg er jo oversætter. Jeg oversætter det komplicerede stof for almindelige mennesker. Videnskabsjournalister glemmer alt for ofte, at de skal være på folkets side – de leverer i stedet service for videnskaben."

4.3 Den store mængde forskning som en udfordring

Da forskningsdesignet for denne undersøgelse med det givne opdrag blev skabt, lå det lige for at tænke: Jamen, så må vi jo skulle identificere og sætte os ind i den vigtigste barndomsforskning i tiden og i den mest betydningsfulde aktuelt publicerede forskning om socialt udsatte børn og unge. Især i Danmark, men jo også med et blik til afgørende udenlandsk forskning. Derefter må vi skulle identificere og kortlægge den relevante mediedækning i 2014 i de udvalgte medier og sammenholde disse med læsningen af forskningen, påvise konkret inddragelse og især undladelser, finde mønstre, diskurser og diskutere konsekvenser. Et sådant undersøgelsesdesign viste sig dog ret hurtigt at være særdeles vanskeligt at realisere og heller ikke optimalt i forhold til at finde

svar på de spørgsmål, der var stillet. Det store samlede overblik er umuligt at etablere: Forskningen på området er indholdsmæssigt meget kompleks og enorm i mængde. Det giver ingen mening at operere med en årtalsafgrænsning og for den sags skyld heller ikke en national afgrænsning. Alene i Danmark er der talrige autoritative videnskilder, forsker-eksperter og forskningscentre på de store universiteter indenfor vidt forskellige forskningstraditioner, og der er store langvarige forskningsprojekter undervejs.

Også på UC'er, fx Metropolis Institut for Socialt Arbejde, foregår der forskning særligt rettet mod de professioner, som professionsuddannelserne uddanner til fx socialrådgivere og socialpædagoger. Desuden er der mange akademiske eksperter ansat i fx ngo'er og interesseorganisationer, som er aktive vidensproducenter på området.

Og hvilke kriterier kunne man da tage i brug i en sådan læsning og sammenligning? Hvordan defineres kriterierne og hvorfor?

Et par tal og nogle kategorier kan bruges til at illustrere mængden og kompleksiteten i forskningen på området:

I forbindelse med forsknings- og udviklingsprojektet: "Det 'særlige' som potentiel ressource – en visionær tilgang til arbejdet med udsatte børn og unge" – har professor Hanne Warming fra Roskilde Universitet i samarbejde med tre forskningsassistenter lavet et "Litteraturreview om udsatte børn og unge" (Lagoni, Lavaud, Fjordside, Warming, 2014). Reviewet identificerer den relevante skandinaviske og engelske litteratur på området i årene 2003-2013 på baggrund af syv temaer og kodeord.

1) Afvigelse/normalitet/stigmatisering
2) Resiliens/mestring 3) Anerkendelse 4) Ressourceorienteret 5) Forskelsorienteret 6) Tilknytningsteori 7) Empowerment.

I RUC-forskernes første søgning gav det 54.331 hits. Udvalgt til skimning og udarbejdelse af korte abstrakts blev 990 bøger, artikler og

rapporter. I alt 750 titler blev udpeget som udgangspunkt for litteraturreviewet.

Socialstyrelsen har udviklet en Vidensportal om udsatte børn og unge for at skabe overblik over politikområdet og den viden og forskning, der findes på området. Portalen er opdelt i 11 temaområder og beskriver de indsatser, der gøres. Desuden er der en række litteraturhenvisninger fra perioden 2007-2012.

De 11 indsatsområder er:

1) Efterværn 2) Kriminalitet 3) Misbrug
4) Omsorgssvigt 5) Seksuelle overgreb
6) Plejefamilier 7) Styring og sagsbehandling
8) Udadreagerende adfærd 9) Forebyggende og
tidlig indsats 10) Vold i hjemmet 11) Opmærksomhedsforstyrrelser.

Styrelsen fremlægger samlet 120 indsatser med 2.071 litteraturhenvisninger.

Det, at mængden er så stor, og at det nærmest er umuligt at videregive et samlet overblik over publicerede projekter og forskningsresultater og ikke mindst at definere kriterier for læsningen af forskningen, betyder imidlertid ikke, at det også er umuligt for en journalist eller en redaktion løbende at monitorere og rapportere dele af forskningen og dens resultater, især den del, der er top-relevant for mediet og målgruppen.

Kontinuerlig forskningsinddragelse er absolut muligt, men mere om det senere.

5.0 Mediedækningen – de kvantitative målinger

Med den kvantitative kortlægning af mediedækningen i danske nyhedsmedier og fagblade om socialt udsatte børn og unge vil vi karakterisere alt det indhold, hele den italesættelse, som medierne bragte i 2014, dog med særligt fokus på den del af dækningen, der inddrog forskning og forskeren i rollen som kilde og indholdsleverandør.

Alle artikler og indslag er søgt frem via Infomedias artikeldatabase. Der blev kodet dækning fra følgende 26 nyhedsmedier og 11 nyhedsprogrammer i radio og tv:

- Berlingske, Politiken, Jyllands-Posten, Ekstra Bladet, B.T., Kristeligt Dagblad, Information, Weekendavisen og Metroxpress (København og Århus)
- Nordjyske Stiftstidende (fællesstof), Århus Stiftstidende, Jyske Vestkysten (fællesstof), Fyens Stiftstidende, Sjællandske (fællesstof)
- Online-medierne: dr.dk, nyhederne tv2.dk, politik tv2.dk, eb.dk, bt.dk, b.dk, politiken.dk, jp.dk, kd.dk, information.dk, EB Ekstra, mx.dk
- TV Avisen på DR 1 kl. 18.30 og 21.00 og 21.30 og TV 2 Nyhederne kl. 19.00 og 22.00
- Deadline på DR 2 kl. 17.00 og 22.30
- Radioaviserne på DR P4 og DR P1 – kl. 12.00 og 18.00

Og fra fagbladene:

- Børn og Unge, Socialpædagogen og Socialrådgiveren

Tv- og radio-indslagene blev identificeret via de

resuméer, der er tilgængelige i Infomedia, ikke i den fulde medietekst. Det betyder, at der kan være enkelte offentliggjorte indslag i de seks måneder, vi ikke har fået øje på.

Vi har undladt at inddrage det forskningsformidlende site videnskab.dk i kortlægningen. Ganske vist bragte videnskab.dk i 2014 en række artikler baseret på forskning i socialt udsatte børn og unge fx om resultaterne af nye SFI-undersøgelser, men vi har vurderet, at videnskab.dk har en særstatus, fordi de primært leverer indhold til andre medier og derfor er anderledes end de 26 udvalgte nyhedsmedier og de tre fagblade.

Til de kvantitative målinger er der anvendt en såkaldt ekspertsøgning. Den fulde søgestreng har været:

"udsatte børn", "sårbare børn", "anbragte børn", "svigtede børn", "diagnosebørn", "fattige børn", "udsatte unge", "sårbare unge", "anbragte unge", "svigtede unge", "fattige unge", "udsat barn", "sårbart barn", "anbragt barn", "svigtet barn", "diagnosebarn", "fattigt barn", "udsat ung", "sårbar ung", "anbragt ung", "svigtet ung", "fattig ung", "omsorgssvigtede børn", "omsorgssvigtede unge", "omsorgssvigtet barn", "omsorgssvigtet ung", "vanrøgtede børn", "vanrøgtede unge", "vanrøgtet barn", "vanrøgtet ung", "afvigende børn", "afvigende unge", "afvigende barn", "afvigende ung", "selvmordstruede børn", "selvmordstruede unge", "selvmordstruet barn", "selvmordstruet ung", "stigmatiserede børn", "stigmatiserede unge", "stigmatiseret barn", "stigmatiseret ung", "krænkede børn",

"krænkede unge", "krænket barn", "krænket ung", "adfærdsvanskelige børn", "adfærdsvanskelige unge", "adfærdsvanskeligt barn", "adfærdsvanskelig ung", "ensomme børn", "ensomme unge", "ensomt barn", "ensom ung", "tvangsfjernede børn", "tvangsfjernede unge", "tvangsfjernet barn", "tvangsfjernet ung", "familiepleje", "plejefamilie", "døgninstitution", "bosted", "social arv", "opvækstvilkår", "modstandskraft"

En første Infomediasøgning på de valgte medier med de udvalgte søgeord for hele 2014 resulterede i 5569 hits. Det var for mange til, at projektet kunne læse og kortlægge dem alle. Derfor blev det besluttet at registrere mediedækningen i hver anden måned i 2014: januar, marts, maj, juli, september og november. Samtlige journalistiske enheder identificeret via søgeordene i de seks udvalgte måneder blev kodet i EXCEL af projektets seks studentermedhjælpere, der var journaliststuderende på 2. del: Marie Markussen, Simon Reenberg, Stephanie Brink Harck, Sara Amos Pedersen, Kristine Dam Johansen og Frederik Alexander Vording.

Materialet er efterfølgende rensat og bearbejdet af Kresten Roland Johansen.

Undervejs i søgeprocessen viste der sig vanskeligheder med tilgængeligheden i forhold til artikler bag enkelte af mediehusenes betalingsmure på web samt med visse indslag i nyhedsprogrammer på DR og TV 2 tilbage i 2014. Som en konsekvens af dette, og fordi der ifølge vores kortlægning ikke var særlig mange nyhedsindslag om udsatte børn og unge i radio og tv, i alt blev der registreret 15, er der ikke lavet særskilte analyser for radio- og tv-dækning.

gen. De er inkluderet i enhederne fra papir og web.

I de ret mange tilfælde, hvor søgeordene resulterede i artikler, nyhedsgrafikker m.m., som ikke blev fundet relevante for undersøgelsen, blev de frasorteret manuelt i kodeprocessen. Det resulterede i 1347 artikler, illustrationer, indslag m.m., som er blevet kortlagt.

Artiklerne er kodet for reference til 'forskning'.

Ud af de 1347 artikler er der forskningsreference i 375 – 28 %. Forskningsreference kan enten være citater fra eller konkret reference til publikationer eller generelle henvisninger til forskning på området. Forskning er bredt defineret som: forskningsartikler, bøger, afhandlinger, undersøgelser, rapporter og evalueringer.

5.1 Hele dækningen i alle medier – indhold og form

Mediedækningen i de 1347 enheder var fordelingsmæssigt karakteriseret ved, at papiraviserne og onlineaviserne delte den centrale rolle mellem sig. Selv om der var mange artikler, der var gengangere og blev bragt på både papir og web, viser tallene tydeligt, at de digitale platforme var fuldt inkluderet i dækningen af de socialt udsatte – det var ikke et papirbåret fænomen. At webmedierne var en del af redaktionens mediepalet betød, at redaktionerne i princippet havde ubegrænset plads til stoffet. I bilagsartiklen "Empirisk kortlægning af 6 måneders dækning i 2014" af Kresten Roland Johansen er det nærmere uddybet, hvor meget de enkelte mediehus og platforme dækkede stofområdet, ligesom der kan hentes andre typer af kodningsresultater.

Den dominerende journalistiske genre var nyheder: 55 % af stoffet i alle medier var nyheder – 57 % i dagbladene, 32 % i fagbladene. Hvad angår de andre journalistiske genrer, så havde dagbladene 16 % kommentarer om emnet, i fagbladene var 21 % kommentarer. Baggrund som genre blev brugt 7 %, interview 5 %.

Emnemæssigt var den samlede dækning bred, men dog med et klart fokus på tre temaer: A) Det samfundsøkonomiske og socialpolitiske både nationalt og lokalt, de kommunale institutioner og bostederne B) Opvækstforhold, omsorg og omsorgssvigt. C) De professionelle og deres socialpædagogiske handlinger, herunder plejefamilierne og anbringelserne. Indholdsmæssigt var der ikke fokus på mennesket, det udsatte barn og forældrene hverken som individer eller i fællesskaber. Denne observation understøttes af målingerne af, hvem der havde ordet i mediedækningen – hvem, der var de hyppigst brugte kilder. Det var: Myndigheds-personer som ministre, udvalgsformænd og socialrådgivere. Partipolitikere og rettigheds-aktivister fra ngo'er og foreninger. Socialpæda-goger og andre professionelle socialarbejdere. Hele det professionelle miljø omkring den sociale udsathed. De udsatte unge fik ordet i 5 % af artiklerne, forældrene i 4 % – der var næsten ingen socialt udsatte børn, der blev citeret. Forsker-eksperter havde ordet i 9 % af artiklerne, andre typer af videnskaber var kilder i 8 %.

Hvordan talte politikerne, myndighederne, de professionelle socialarbejdere og de andre, der fik ordet, om de socialt udsatte og deres udsathed? Italesættelsen karakteriserede hovedsageligt

børnene og de unge som sårbare, svigtede, misbrugte og apatiske – i en offerrolle. På samme tid kunne der dog også iagttages et vist mediemæssigt fokus på det problemløsende, på fællesskabet, livsdueligheden og det resiliente.

Hvor kom det journalistiske stof fra? Hvem leverede og triggede nyhederne? Via hvilke nyhedskriterier blev stoffet om de socialt udsatte præsenteret i medierne?

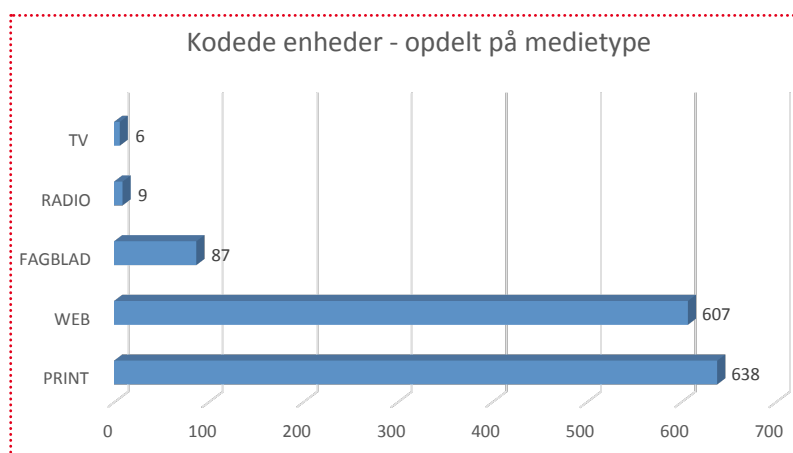
Sagen – den negative hændelse, misbruget – var udløsende for nyheden og anden journalistisk dækning i 21 % af artiklerne. Ellers var det et bredt spektrum af hændelser og politiske og professionelle kilder, som indholdet byggede på, dog igen med forældrene, de unge og børnene i en helt perifer rolle.

Forsker, forskning og forskningsresultater nyheds-triggede blot 2 % af historierne, fra bestilte undersøgelser og anvendt forskning kom 10 % af anslagene.

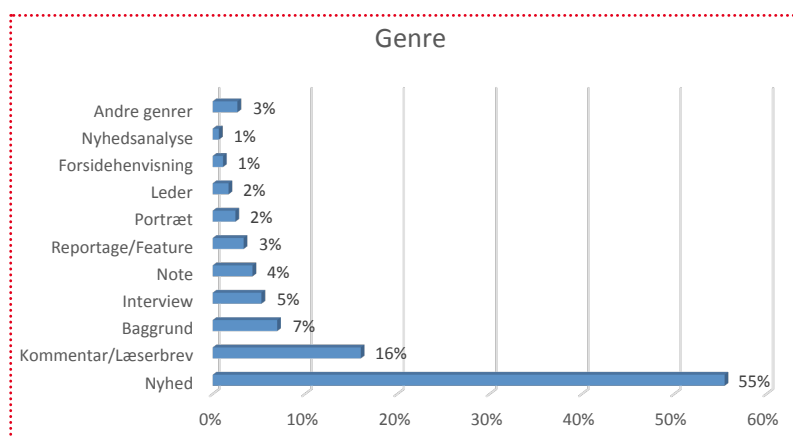
Undersøgende kritisk journalistik blev identificeret i 3 % af mediedækningen.

De væsentlighedsjournalistiske nyhedskriterier i den samfundsbeskrivende nyhedsdækning var de klart dominerende med hændelsesaktualitet og væsentlighed. De løsningsorienterede, konstruktive nyhedsværdier, som i dag også er en del af en samfundsbeskrivende journalistik, spillede også en central rolle i stoffet – 26 %. De tabloide nyhedsværdier som sensation (7 %), og i nogle sammenhænge identifikation via cases (11 %) havde ikke nogen dominerende placering i nyhedsværdimønstret i stofområdet.

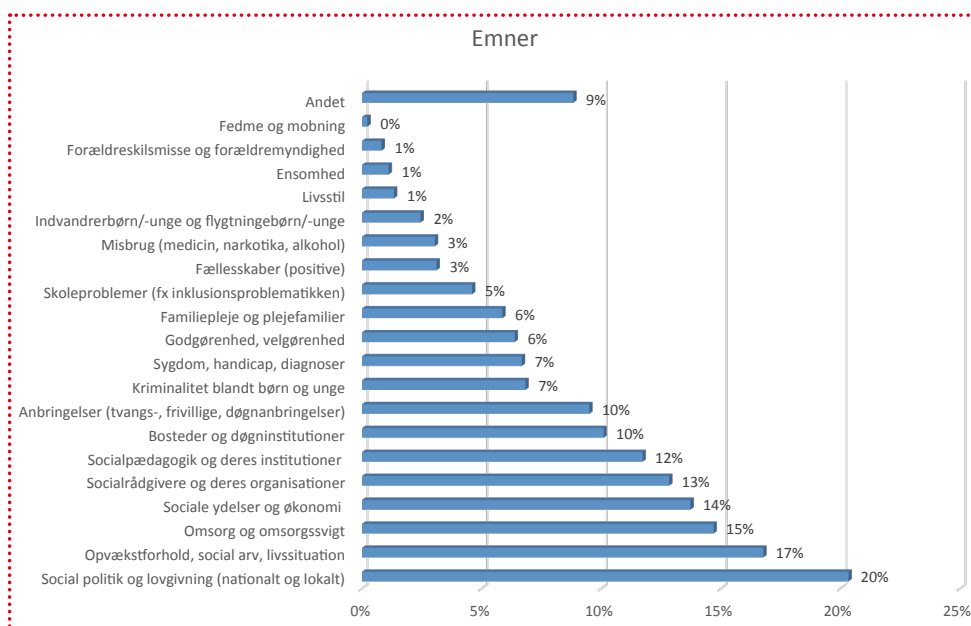
Figur 5.1 a

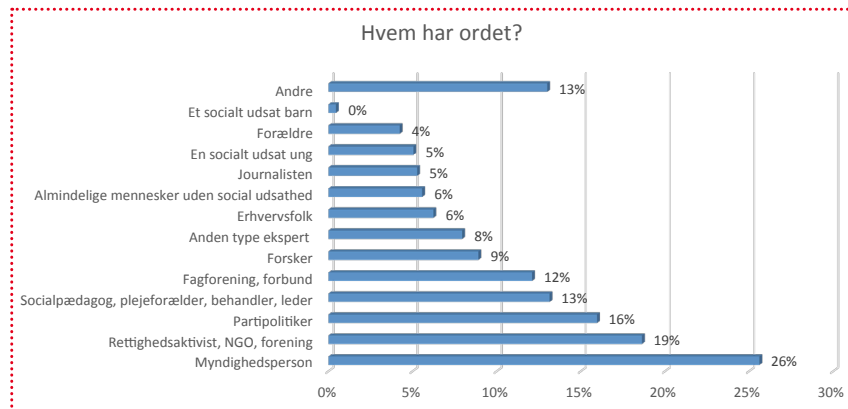
Figur 5.1 b

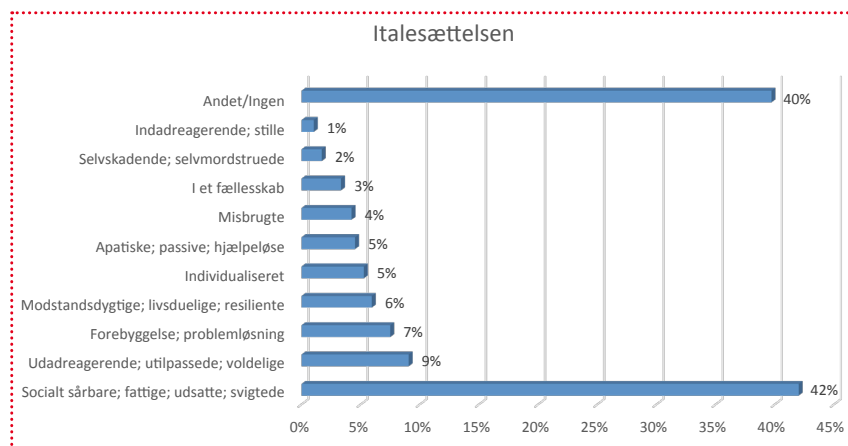
Figur 5.1 c

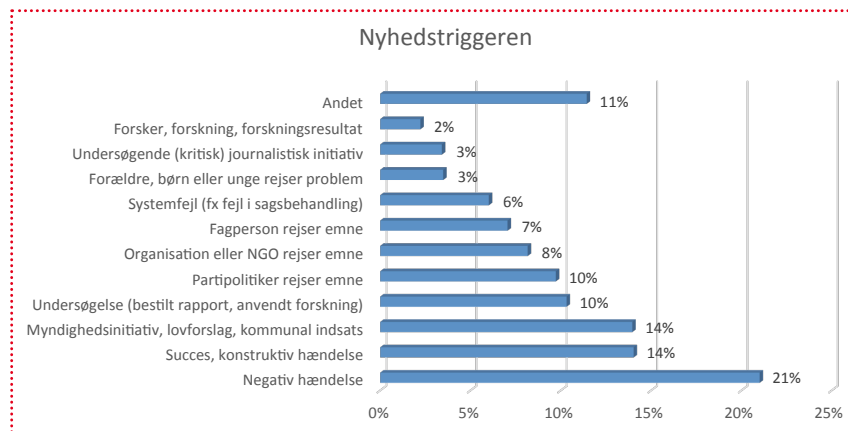
Figur 5.1 d

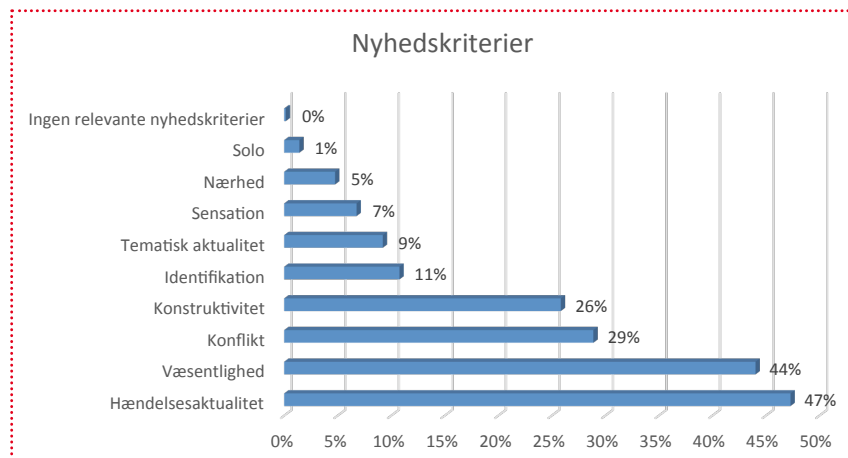
Figur 5.1 e

Figur 5.1 f

Figur 5.1 g

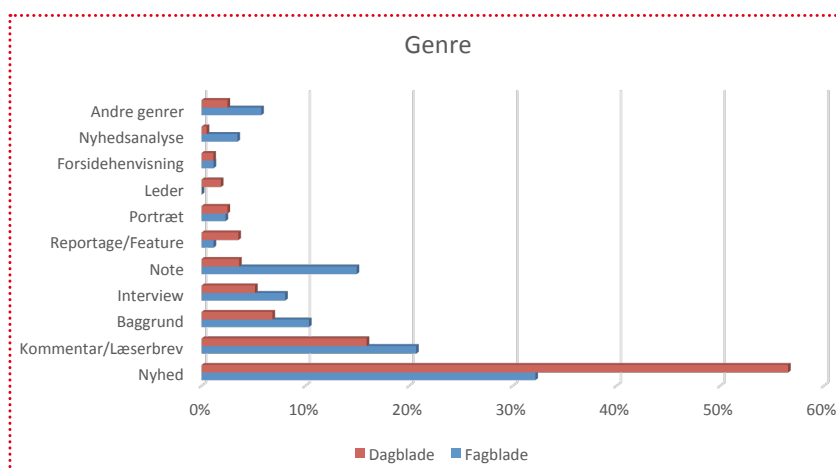
5.2 Dækningen i fagbladene

Selv om denne analyse ikke handler om at afdække ligheder og forskelle ved mediedækningen i de forskellige medieformer, har vi alligevel udskilt fagbladenes artikler fra indholdet i dagspressen. Det har vi gjort for at sikre os et overblik over, hvordan fagbladsartiklerne var, og hvor meget fagpressejournalistikken påvirkede de samlede måleresultater. De følgende målinger illustrerer påvirkningens omfang: Fagpressejournalistikken udgjorde blot 6-7 % af alle artiklerne, og på de fleste områder var den nogenlunde identisk med den nyhedsformidlende dagspresse. Men hvor adskilte den sig så? På ét centralt område var der markant forskel, fagbladsjournalistikken var ikke så nyhedsbåret (32 %) som dagbladsjournalistikken

(57 %). Den var mere baseret på kommentarer/læserbreve, baggrund og noter, der dog ofte havde en nyhedskerne.

På andre mindre markante områder var der også visse forskelle: A) Fagbladene havde naturligvis meget mere indhold om socialpædagogik og de sociale institutioner end dagbladene. B) Fagblade gav lidt hyppigere ordet til forskere og andre eksperter end dagspressen. C) Fagpressen lagde ikke i samme omfang som dagspressen vægt på det negative som nyhedstrigger. D) Fagbladene havde en mere konstruktiv journalistisk tilgang end dagspressen. Konklusionen må blive, at påvirkningen fra fagbladene på helhedsmønstret var begrænset.

Figur 5.2 a

5.3 Hvor forskning og forskeren er inddraget i alle artikler

Blandt alle de 1347 artikler og indslag, der er blevet kortlagt, var der 14 %, der havde en reference til en forsker.

I alle de journalistiske enheder var der forskningsinddragelse i 375 – 28 %.

Journalistikken lagde størst vægt på den aktuelle forskning fra de senere år.

I de artikler, hvor forskeren blev inddraget, skete det i de følgende roller:

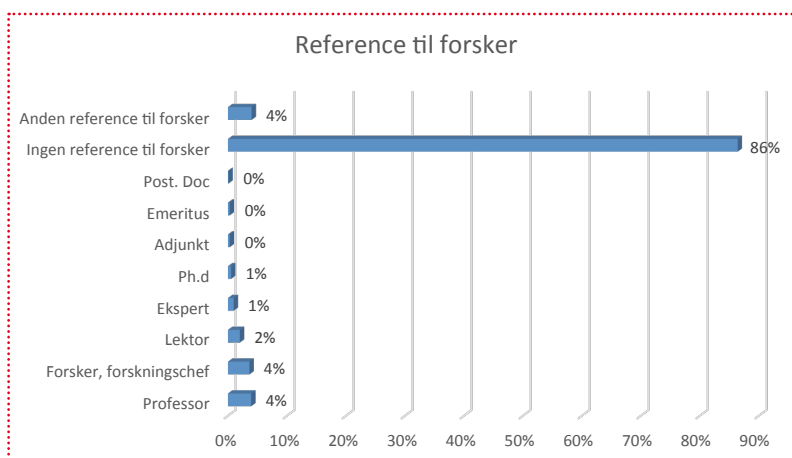
Når forskeren blev citeret/refereret, var det i 27 % af tilfældene om egen forskning. I sammenlagt flere artikler – 51 % – blev forskeren bedt om at kommentere noget bredere inden for

vedkommendes fagområde. I relativt få tilfælde blev forskerne bedt om at optræde i rollen som konsekvensekspert – 8 %, og som en form for forståelseskaber eller kritisk fortolker i forhold til at kommentere andres forskning – 4 %.

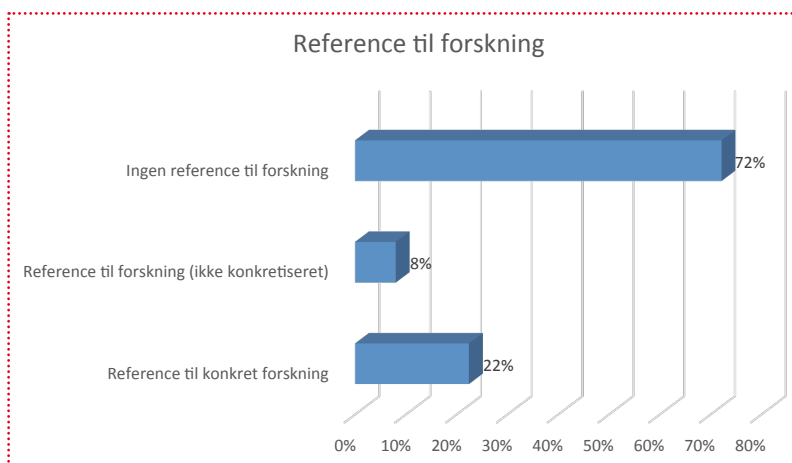
Centralt for vores undersøgelse står spørgsmålet om, hvilke typer af forskning og forskningsmetoder, der når frem til mediedækningen – hvorfra hentes mediernes forskningsinddragende indhold?

I de 307 artikler ud af den samlede forskningsinkluderende mængde på 375, hvor der var en direkte henvisning til forskning, var det altovervejende den anvendte forskning, rapporterne, de bestilte undersøgelser, der var

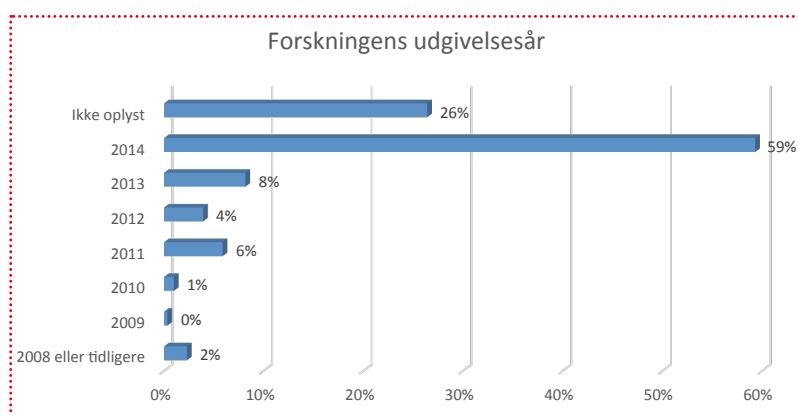
Figur 5.3 a

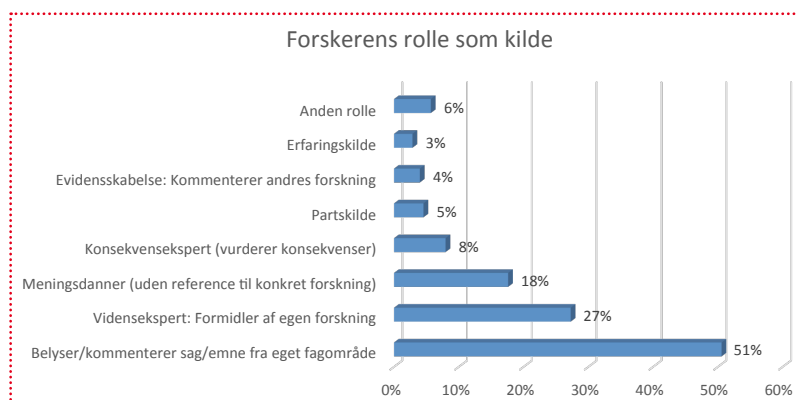
Figur 5.3 b

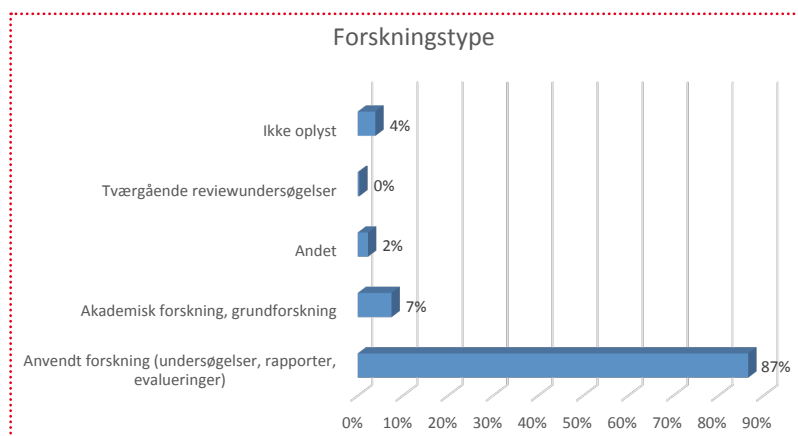
Figur 5.3 c

Figur 5.3 d

Figur 5.3 e

den dominerende kilde til medieindhold – 87 %. Den akademiske forskning, grundforskning og review udgjorde til sammen 7 %.

5.4 Forskningsinddragende dækning – forskellig fra samlet dækning?

Til brug for vores karakteristik af den måde, hvorpå nyhedsmedierne brugte forskning og forskere, kan det give et vigtigt input at se på, hvordan den forskningsinddragende dækning med 375 artikler adskilte sig fra de samlede 1347 artikler og indslag, der bredt beskrev de socialt udsatte børn og unge. Var der markante forskelle? Og i givet tilfælde hvilke?

Først i forhold til emnerne og italesættelsen: I det forskningsinddragende stof var de fleste emnemæssige områder nærmest identiske med hele indholdet om de socialt udsatte børn og unge. På samme måde med italesættelsen, som også var nærmest helt identisk i de to typer af artikler og indslag.

På to emneområder var der dog målelige forskelle. Det forskningsinddragende indhold fokuserede mere på det samfundsmæssige, sociologiske – 31 % – end på de mere sociale og menneskelige områder. Hele den journalistiske mediedækning havde større fokus på omsorg,

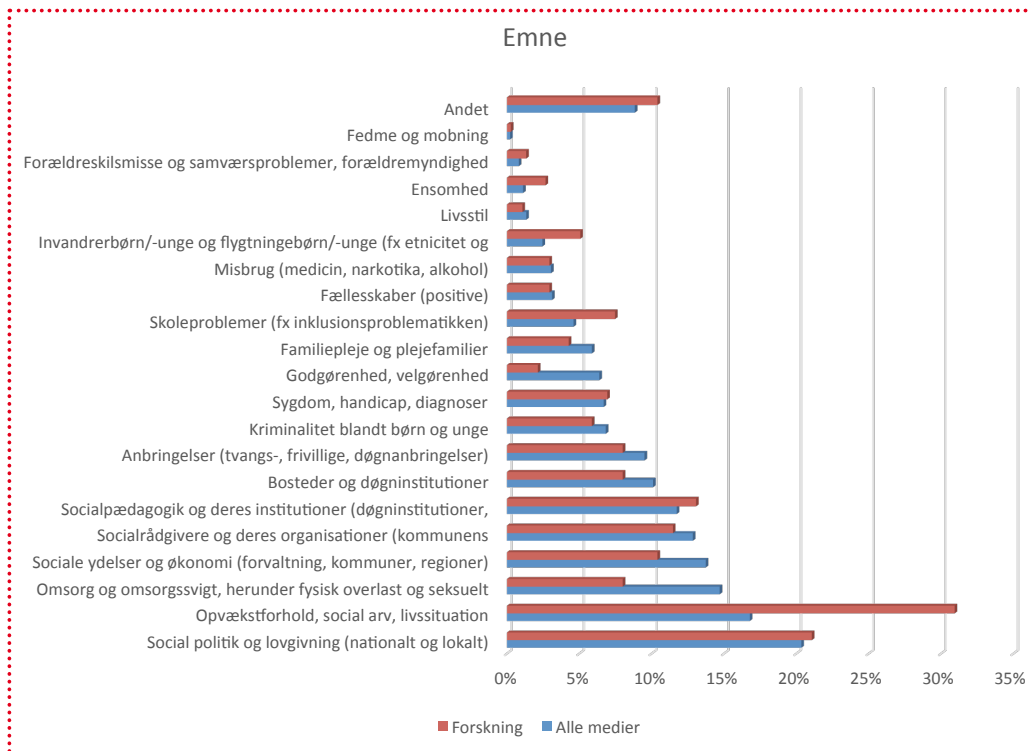
omsorgssvigt, misbrug – 15 % – end det forskningsinddragende – 8 %. Inkluderet i dette emneområde var de store sager især dem om seksuelt misbrugte børn.

I forhold til de journalistiske metoder og nyhedskriterierne var der heller ikke markante forskelle på de to stoftyper i mediedækningen. Væsentlighed fyldte dog noget mere end i den forskningsinddragende dækning, mens sensation var fraværende. Den forskningsinddragende journalistik var nyhedsjournalistik i nærmest samme omfang som alle enhederne.

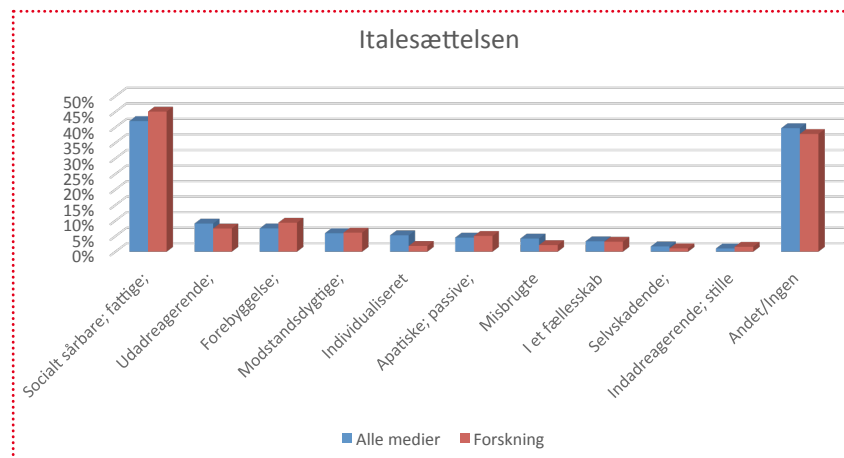
Kilderne i de to typer af artikler og indslag var nogenlunde de samme, bortset fra at der naturligvis var flere forsker-eksperter og anvendelsesorienterede eksperter, der havde ordet i den forskningsinddragende dækning end i den samlede mediedækning.

I forhold til hvor nyhedsanslaget kom fra – nyhedstriggeren – var der tydelige forskelle: Den brede journalistiske dækning havde klart mere vægt på de klassiske journalistiske appel- og identifikationsskabende fænomener som negativitet og succes end det forskningsinddragende. I alle artiklerne var også nyheder fra myndighederne mere udbredte – 14 % mod 8 %.

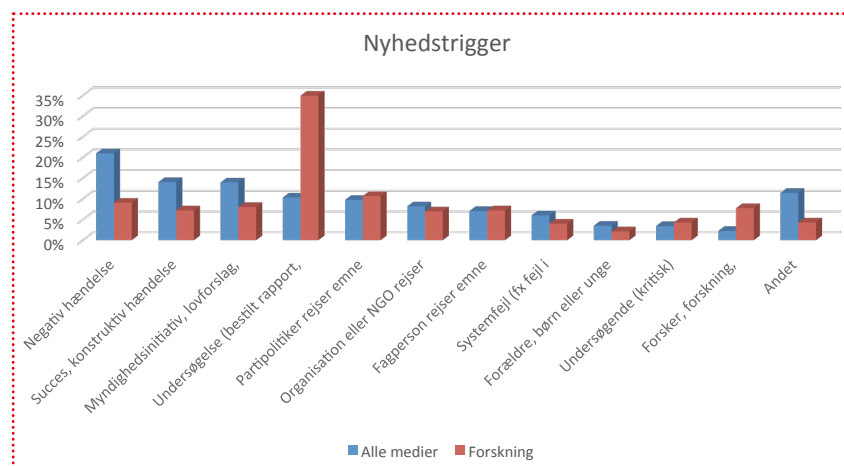
Figur 5.4 a

Figur 5.4 b

Figur 5.4 c

5.5 Konklusioner på de kvantitative målinger

Vores registrering og kortlægning af de 1347 udvalgte artikler og indslag om socialt udsatte børn og unge viste, at der var 375 forskningsinddragende enheder – 28 %. Om det er meget eller lidt afhænger af, hvilke kriterier man stiller op for bedømmelsen, men et ubetydeligt antal er det på ingen måde.

Det følgende er konkrete pointer fra de kvantitative data. Der bliver også draget mere overordnede konklusioner, som karakteriserer hele journalistikken i 2014 om de socialt udsatte børn og unge samt forskningsinddragelsen.

Hele journalistikken om de socialt udsatte børn og unge var en klassisk nyhedsdrevet væsentlighedsjournalistik, både den bredt dækkende og den del af den, der inkluderede forskning. Genrevalget, nyhedskriterierne og emnevalget var de traditionelle fra journalistikkens grundlæggende værktøjskasse. Artiklerne, der inddrog forskning, var mindre båret af appel- og identifikationskabende faktorer som negativitet og succes, mindre fokuseret på de store sociale sager, end alle de andre artikler. Den brede dækning var dog ikke så sensationssøgende, at den brugte tabloide virkemidler til at skabe effekt og appel – den var ikke tabloid, hvilket sandsynligvis fik en betydning for, hvordan journalistikken blev distribueret og interageret med i de sociale netværksmedier (se afsnit 6).

Journalistikken var i betydeligt omfang en myndighedsfunderet institutionel orienteret dækning, der ofte byggede på professionelle kilder, og som satte de socialt udsatte ind i en samfundsmæssig sammenhæng, hvormed journalistikken i et vist omfang kom til at handle mere om de politiske, økonomiske og forvaltningsmæssige rammer omkring udsathed end om de udsatte som mennesker og karakteren af deres udsathed – som sådan var den også en klassisk væsentlighedsjournalistik.

De udsatte børn, de unge og deres forældre var stort set fraværende som kilder og stemmer i dækningen. Der blev talt hen over dem. De blev oftest italesat som ofre og hjælpeløse, men i visse dele af journalistikken kunne der dog iagttages en opmærksomhed omkring resiliens, modstandsdygtighed og robusthed.

Forskerne i rollen som indholdsleverandører og kilder var inkluderet i 14 % af alle artiklerne. Forskerne udtalte sig langt overvejende om deres egen forskning eller kommenterede ting fra deres fagområde. I forhold til forskerens rolle som kilde, blev de kun i begrænset omfang bedt om at kommentere på hændelser og udviklinger, som de ikke beskæftigede sig med i deres forskningsfelt. Forskere i rollen som kilder beskrives ofte i den offentlige samtale som om de gerne udtaler sig om hvad som helst, også om noget, de ikke har forsket i. Denne opfattelse understøttes ikke af vores målinger. Helt hovedsageligt optræder forskerne indenfor socialområdet i medierne indenfor deres fagområder. Universiteternes og de andre forskningsinstitutioners forskere havde ordet i godt halvdelen af de artikler, hvor forskere var citeret og er nævnt ved navn og titel. I lige under halvdelen af de forskerinddragende artikler var det andre typer af videneksperter, der blev citeret. Forskereksperter udskilte sig ikke markant som den videnressource, medierne søgte til, når de skulle have ny viden eller forskerbelæg for en nyhed eller en vinkel i journalistikken.

Forskningen blev inddraget i 28 % af alle artikler (artikler og indslag med forskercitater er en delmængde af denne). Journalistikken på området var overvejende en nyhedsjournalistik, hvor nyhedsanslaget kom mange andre steder fra end fra forskningen. Videnskabelig forskning og nye forskningsresultater triggede kun nyhederne i 2 % af artiklerne. Fra den mere anvendelsesorienterede forskning, bestilte undersøgelser og rapporter fra myndighederne

kom 10 % af nyhederne. Det er samlet set en ganske lille del af nyhedsanslagene inden for stoffet om de socialt udsatte, der er båret af forskningsresultater. Forskningen og forskeren blev i langt større omfang brugt til at belyse, vurdere og perspektivere aktuelle politiske og samfundsmæssige hændelser og forandringer og kun i meget begrænset omfang til kritisk at forklare eller diskutere andre forskeres forskningsresultater.

I den forskningsinddragende del af journalistikken var det i overvejende grad den anvendte forskning og dens resultater og udøvere, der blev gjort brug af. Der var enkelte tilfælde af inddragelse af grundforskning og forskningsreview, men konklusionen er, at der i journalistikken om de socialt udsatte ikke kan måles nogen opmærksomhed fra journalisterne og redaktionerne på forskningsresultaternes validitet, på forholdene omkring randomiserede effektforskning, review og metaanalyser.

På samme måde synes journalistikken kun i meget begrænset omfang, om nogen overhovedet, at have blik for forskningen med det terapeutiske, individpsykologiske og socialpsykologiske perspektiv, som sætter mennesket i centrum.

Sammenfattende kan det konkluderes, at mediedækningen om de socialt udsatte børn og unge ikke udsprang af og især på nyheds-

området kun i begrænset omfang blev defineret af forskning eller forskere. Den fjerdedel af journalistikken, der rent faktisk inddrog forskning, er stort set identisk i emnevalg og journalistisk form med de tre fjerdedele, der ikke gjorde det. Det indikerer, at journalistikken udsprang af andre emner og fænomener end forskning. Disse var i betydeligt omfang: De store sager om seksuelt misbrug og anden misrøgt som dem fra Rebild, Skanderborg, Brønderslev, Esbjerg og Tønder og deres juridiske og politiske efterspil. De socialpolitiske tiltag både nationalt og kommunalt. Myndighedsforvaltningen såvel den succesfulde som den mindre succesfulde blotlagt via kritiske undersøgelser. Socialpædagogiske aktiviteter, ofte med ngo'erne som aktører. Begivenheder på socialområdet fx åbningen af nye kommunale tilsynscentre og naturligvis en række andre hændelser med hovedsageligt samfundsmæssige perspektiver.

Forsker-eksperterne og de andre eksperter blev i et vist omfang brugt til at kommentere og belyse sådanne samfundsmæssige og socialpolitiske problemstillinger og hændelser, og *bortset fra området med resiliens, robusthed og det, der i den pædagogiske forskning kaldes 'livsduelighedens pædagogik', kunne der ikke i mediedækningen måles nogen opmærksomhed fra journalisterne og redaktionernes side på fænomener som forskningsmetodernes betydnings, forskningsdybde og validitet.*

6.0 Stoffet i de sociale medier, forskningens betydning

De sociale netværksmediers betydning som nyhedsmedier er stigende (Schrøder, 2015), og da stoffet om de socialt udsatte børn og unge i betydeligt omfang er nyhedsbåret, giver det god mening at undersøge mediedækningens distribution og interaktionen med den via de sociale medier. Hvad er det for typer af journalistik og online-artikler, der udløser kommentarer, delinger og likes? Hvor kan delingsværdien, som er et nyt nyhedskriterium i journalistikken, ligge? Hvilken rolle spiller forskningen og forskeren?

I Danmark er især Facebook hyppigt brugt som adgangskanal til mediernes webnyheder, ofte via en mobiltelefon eller en tablet. Ifølge professor Kim Schrøders årlige målinger af brugermønstret i forhold til de digitale, sociale og klassiske medier og medieformer gjorde 31 % af danskerne brug af sociale medier som nyhedskanal i 2014, og det er siden steget til 44 % i 2015. Rigtig mange modtager, deler og kommenterer artikler og videoer på platforme som Facebook, Twitter, YouTube og LinkedIn.

De veletablerede danske mediebrands promoverer ifølge Kim Schrøder deres indhold meget aggressivt via de sociale medier. De har egne Facebook-sider, hvor de løbende lægger udvalgte artikler og i et vist omfang Facebook-bearbejdet indhold ud, de tweet'er, overvåger og agerer på, hvordan social medie-processerne udvikler sig.

Vores undersøgelse af stoffet om de socialt udsatte i de sociale medier inkluderer de artikler og videoer m.m., som mediehusene, DR og TV 2 har lagt ud på deres Facebook-sider, LinkedIn-

sider eller har tweetet, samt de enheder, som brugerne har modtaget fra deres venner og deler videre eller selv har fundet på mediernes websites og delt, liket og kommenteret. Det er 461 artikler ud af de 607 webartikler, vi samlet har registreret. Med hjælp fra lektor Filip Walberg fra SDU og projektet I Like blev der søgt nyheder og andet indhold fra de 20 store danske nyhedsmedier, som I Like-projektet løbende høster fra de sociale platforme – det er nogenlunde de samme store webmedier, som vi har inkluderet i denne undersøgelses kvantitative målinger. Søgningen foregik i 2014-indholdet i Facebook, Twitter, LinkedIn og Google +, og der blev søgt på rubrikker og underrubrikker. Interaktionen med artiklerne blev af Filip Walberg og I Like-softwaret målt i de første fem døgn af artiklernes virale liv. Interaktionerne rummer antallet af likes, kommentarer, delinger og anbefalinger. (Det følgende bygger i betydeligt omfang på research og formidling udført af Thomas Østerlin Koch).

Billedet af de 461 artiklers liv på de sociale medier viser store forskelle i antallet af interaktioner. Mens 61 % af artiklerne ikke har en eneste interaktion, har den mest delte 10.798 interaktioner. De 461 artikler, som indgår i den kvantitative undersøgelse, har i gennemsnit 96 interaktioner. Beregninger baseret på tal fra I Like viser, at der i gennemsnit interageres 165 gange med artikler fra de 20 danske medier. Artiklerne, som er udvalgt på baggrund af deres relevans for emnet socialt udsatte børn og unge, placerer sig altså lavere end gennemsnittet, når det handler om antallet af interaktioner.

Hvilke artikler blev de mest delte i 2014?

Hvordan var forskningen og forskerstemmerne inddraget i artiklerne?

Vi har læst de 30 mest delte artikler ud af de 461 kortlagte, og vi har analyseret de 10 artikler, der fik flest interaktioner samt tre andre interessante tekster, der også udmærkede sig på de sociale platforme:

- "Børn svigtes af tavse voksne" – mx.dk
- "Politiker får masser af ros for at kontakte ung pige i tog" – bt.dk
- "Mental modstandskraft er det nye pædagogiske modeord" – information.dk

Det er tydeligt, at de mest delte artikler kommer fra de store veletablerede mediebrands. I top-30 er der flere af artiklerne, der kan karakteriseres som båret af human-interesse og i et vist omfang bygger på tabloide effekter. To af dem omhandler kendisrockeren Brian Sandbergs frivillige deltagelse i en indsamling, hvorefter modtagerinstitutionen sagde nej til

hans medvirken, mens to andre er henholdsvis en opfølgning på, hvordan det er gået Naja fra udsendelsen "De brændte børn", og en artikel om, at en kommune har brugt 21,5 millioner på anbringelser af børn fra én familie.

Også artiklen fra B.T. om, at politikerens Mattias Tesfaye kontaktede en utilpas ung kvinde i et tog, gør brug af tabloide elementer.

Resten af de mest delte og kommenterede artikler var med væsentlighedsjournalistisk indhold, der bygger på klassiske genrer som nyheder, interview, reportage og to kommentarer, der udløste megen interaktion.

Topscoren med 10.798 interaktioner var en kommentar fra Jyllands-Posten signeret af to formænd, Heidi Pernille Thamestrup fra Landsforeningen Autisme og Benny Andersen fra Socialpædagogerne. Deres tekst, "Inklusion sker ikke ved at placere runde børn i firkantede huller", handlede om problemerne med inklusionen af især autistiske børn i folkeskolen, og pointen var, at skolelærerne bør tage sig af undervisnings-

Figur 6.0 a

De 10 artikler med flest interaktioner:

Rubrik	Medie	Interaktioner
Inklusion sker ikke ved at placere runde børn i firkantede huller	Jyllands-Posten	10.798
Hjælp til mødre, der ofrer sig selv	Jyllands-Posten	5.584
Her holdes gravide bag lås og slå	Information	3.086
Sandberg vil samle ind til udsatte børn: Institution siger nej tak	TV2 Nyhederne	2.064
Kommune lod udsatte børn sulte	Politiken	1.821
S vil gøre det dyrt ikke at sende sine børn i institution	BT	1.675
Flere børn følger sig ramt af ensomhed	Kristeligt Dagblad	1.420
Den mindst folkelige folkesygdom	Jyllands-Posten	1.151
Forsvundne teenagere fundet: Skole meldt til politiet	BT	1.122
Sårbare børn sendes væk fra specialtilbud	Jyllands-Posten	1.065

gen, mens socialpædagoger skal tage sig af at støtte og udvikle børnene – og ikke nødvendigvis i en skoleklasse. Her er deres faglighed bedst, ifølge formændene. I teksten var der reference til gode erfaringer fra et amerikansk projekt, Nest-projektet, men det fremgår ikke, om dette projekt er forskningsbaseret. De mange interaktioner, denne tekst har fået, kan blandt andet skyldes en koordineret og nærmest kampagneagtig aktivitet fra medlemmer af Landsforeningen Autisme og Socialpædagogerne, men det har vi ikke undersøgt.

Den anden kommentar, teksten "Den mindst folkelige folkesygdom" fra Jyllands-Posten, er en kronik signeret af Poul Nyrup Rasmussen i hans egenskab af formand for Det Sociale Netværk. Alle andre hyppigt delte artikler er traditionelt journalistiske men på klart forskellige måder. Der er fx nyheder om, at to forsvundne socialt belastede teenagere er fundet, at flere børn føler sig ensomme, og at en dansk kommune lod udsatte børn sulte. Der er store reportager og baggrundsartikler, som går dybere ind i problemstillingerne om behandlingsformer fx tvang over for unge gravide narkomaner og om opbygning af mental modstandskraft som en ny væsentlig faktor i socialpædagogikken. Der er et interview, "Hjælp til mødre, der ofrer sig", med en terapeut/konsulent/behandler, der giver mindfulness-behandling til socialt udsattes mødre, som er stærkt belastede af deres børns svaghed. De to tekster med flest interaktioner i de sociale medier rummer begge et konstruktivt element i vinklingen. "Inklusion sker ikke ved at placere runde børn i firkantede huller" lægger op til en alternativ tilgang til inklusionsbørn. Mindfulness-artiklen opstiller hjælpemuligheder for mødre til psykisk sårbare børn. Det konstruktive element i vinklingen gør sig gældende for yderligere fem af artiklerne i top-30.

Når det drejer sig om at anvende forskere og forskning, så passer artiklerne i top-30 ind i det generelle billede, som vores kvantitative kodninger har vist. I ni af artiklerne – 30 % – refereres der til en forsker, forskning eller en undersøgelse. Forskningen anvendes primært til at kommentere på nyheder. I kun to af artiklerne i top-30 er det forskning eller en undersøgelse, der udgør historiens ophav. Det drejer sig om en undersøgelse af børn og unges mentale helbred foretaget af Vidensråd for Forebyggelse og et redskab til at måle børns trivsel, som udarbejdes af SFI. Når forskningen primært anvendes til at kommentere på aktuelle hændelser, kan det skyldes, at det i 22 ud af de 30 artikler er hændelsesaktualitet, der udgør nyhedskriteriet. I top-10 artiklerne er der 2 – 20 %, der inkluderer forskning og forskere, de 2 udgøres af en længere baggrundsartikel fra Information og nyhedsartiklen "Flere børn føler sig ramt af ensomhed" fra Kristeligt Dagblad. Artiklerne er forskellige, "Mental modstandskraft er det nye pædagogiske modeord" bygger i betydeligt omfang på indhold og forandringer påvist af forskning, og centrale forskere inddrages til at give forskningsunderstøttede perspektiver på modstandskraft-udviklingen. Anledningen til artiklen er, at der på Aalborg Universitet skal holdes en konference om emnet. Et særligt træk ved denne artikel er, at den trækker flere forskere ind i behandlingen af problematikken, og at disse bringes i kritisk med- og modspil til hinanden, det vil sige, at journalisten i et vist omfang forholder sig aktivt og kritisk til forskningen.

I nyhedsartiklen fra onlineavisen kd.dk er en enkelt forsker inddraget for kortfattet at underbygge artiklens vinkel med påpegning af en forskningsunderstøttet tendens.

Ca. 15 % af en årgang børn og unge er socialt udsatte i et eller andet omfang. Når de unge fester, festes der igennem. Alkohol og narkotika gør det ikke lettere for de særligt udsatte.

(Foto: Polfoto)

6.1 Konklusioner om forskningens betydning og delingsværdi

Hvis man ser på spørgsmålet om indhold og journalistisk form i de mest delte artikler, er det helt klart, at der ikke er nogen entydighed i hvilket indhold, hvilke emner og hvilken journalistisk genre, der opnår de mange interaktioner. Og hvis man ser på, hvordan forskeren og forskningen er inddraget, er det også klart, at stoffet, der deles mest, ikke er trigget af forskning eller inddrager forskere i større omfang end det andet stof fra stofområdet, snarere procentvis mindre.

Men hvad er det så, der udløser den alligevel ret betydelige sociale interaktion, der rent faktisk foregår? Hvor kan delingsværdien være?

Professor (mso) Peter Bro og lektor Filip Wallberg fra SDU har i to forskningsartikler. "Gatekeeping in Digital Era" (2014) og "Digital Gatekeeping, News media versus social media" (2014) fremlagt deres studier af delingsmønstre, nyhedsværdi, gatekeeping m.m. i de sociale medier på baggrund af data fra I Like. Deres undersøgelser bygger på tal fra 2011 og 2012, og de resulterede i konklusioner om, at underholdende historier om druk, sjove dyr og børn, der vinkler på human interesse, er dominerende blandt de artikler, som generelt har størst interaktion på de sociale medier. Kendte mennesker trækker naturligvis klik, men også ukendte personer kan udløse mange interaktioner: "Often these main actors (de mindre kendte) have expressed or experienced something out of the ordinary – something 'grotesque' and 'abnormal' – that in this new era of gatekeeping merits publication of news stories" (Bro & Wallberg, 2014).

I 2011 og 2012 var det altså human interesse-vinkler om børn og tabloide nyhedsfaktorer, der trak delinger, det var i den underholdende journalistiske effektskabelse via identifikation, provokation og sensation, at delingsværdien opstod.

Bro og Wallbergs pointer synes kun i et begrænset omfang at kunne bruges til at forklare artiklerne om de udsatte børn og unges virale liv i de sociale medier i 2014. Det tabloide element var eksisterende i stoffet, men der var blot enkelte tabloide artikler blandt de mange delte. I stedet var der human interesse-vinklinger om børn og unge i flere af de delte artikler, og de var sandsynligvis afgørende for delingsværdien. En del artikler handlede direkte om børneforhold, selvom de sjældent aktivt inddrog børn og unge, og på den måde var de potentielt vedkommende for en del mennesker.

Andre forskningsbelagte pointer understøtter Bro og Wallbergs human interesse-forklaring og lægger nogle yderligere begreber på.

Ass. professor Johan Berger og ass. professor Katherine L. Milkman fra Warton School, University of Pennsylvania har i artiklen: "Social transmission, Emotion and the Virality of Online Content" (2010) fremlagt resultaterne af deres undersøgelse af de sociale interaktioner på alt web-indhold fra New York Times i tre måneder. Igen er det i denne sammenhæng relativt gamle data fra 2009, der bygges på, men pointen er, at det er det følelsesmæssige, det med de stemningsfremkaldende effekter, det indhold, der skaber en form for ophidselse (engelsk: arousal), der har størst delingspotentiale. Berger og Milkman arbejdede ud fra en tese om, at det negative ville fremkalde flest delinger, men tesen blev ikke bekræftet, positivt og konstruktivt nyt havde større delingsværdi. (Berger & Milkman, 2010).

Selv om artiklerne om udsatte børn og unge lå med lavere interaktionsfrekvens end gennemsnittet, så rummede emnet alligevel et vist delingspotentiale. Mange delinger kunne opstå ved, at brugerne nærmest kampagneagtigt sendte bestemte typer af artikler og kommentarer videre på de sociale platforme i betydeligt omfang. Men det kunne også ske ved, at journalistiske artikler oplevedes som personligt

vedkommende og måske endda fremkaldte følelsesmæssig effekt og dermed blev fundet relevante for andre.

Vi har ikke dokumenteret, hvor delingsværdien ligger i stoffet om de socialt udsatte børn og unge, men en del tyder på, at det kun i begrænset omfang ligger i underholdende elementer og tabloide effekter. Visse typer af menneskelige historier giver dog artiklerne liv i de sociale medier, men måske ligger væsentlige dele af forklaringen snarere i det, som Kim Schrøder har påpeget, nemlig at de sociale medier i dag indgår i den daglige nyhedscirkulation i det nye cross media-system som en

betydningsfuld faktor for måske halvdelen af danskerne og for nogle samfundsgrupper endda mere. Det betyder, at alle typer af journalistiske artikler, der af nogle findes vedkommende og delingsværdige, distribueres og interageres med via de sociale netværksmedier. Det er altså ikke mere særligt de underholdende artikler, der får et socialt og viralt liv, det gør vidt forskellige typer af artikler – også på området socialt udsatte børn og unge.

Intet tyder på, at forskning eller forskerne har nogen væsentlig betydning for artiklernes virale liv og delingspotentialer.

7.0 Den kvalitative læsning – de tekstnære analyser

Hvordan vælges vinklinger i journalistikken, der dækker de udsatte børn og unge? Hvordan sker de til- og fravalg, som foregår i den forskningsinddragende journalistik? Hvordan opstår betydning via sprog? Er der eksempler på artikler, der i betydeligt omfang inddrager forskningsresultater og bruger forskernes forskellige opfattelser?

For at kunne svare på sådanne og andre spørgsmål må der foretages såvel kvantitative målinger som tekstnære analyser af artikler set i lyset af det kildegrundlag, artiklerne bliver produceret på baggrund af. Den følgende kvalitative læsning af udvalgte artikler vil især undersøge den del af mediedækningen i 2014, der inddrog forskning eller forskere, men ikke alene.

Der vil være fire forskellige metodiske tilgange:

A) En diskursanalytisk refleksion over, hvordan journalistiske vinklinger vælges. B) En sproglig analyse med vægt på rubrikkernes indholdsmæssige betydning, passivformernes funktion samt den sproglige etablering af de offerroller, som udsatte børn og unge ofte optræder i. C) En afspejlende gennemgang af markante forskningsinddragende artikler. D) En tværgående analyse af italesættelsen i journalistikken af de ekspertroller, som forskerne tildeles i forhold til, om de er kritiske, neutrale, understøttende eller konstruktive. Hvordan var forskerstemmerne i journalistikken?

(En dybere diskursanalytisk undersøgelse kan læses i bilagsartiklen: "Journalistik om udsatte børn og unge. Med eller om forskning?" af Ejvind Hansen. Analyserne i afsnit 7.1 er bearbejdede uddrag fra denne artikel).

7.1 Når journalistikken vinkler og fravælger

Diskursanalyse handler generelt om at afdække, hvordan diskurser opstår, samt reflektere over, på hvilke måder der kan snige sig tendenser ind i vores italesættelse. Specifikt kan diskursive analyser bruges til at undersøge forskelle mellem forskellige genrer som fx de journalistiske og de videnskabelige genrer. Journalister kan fx være udfordret af, at videnskabelige tekster er overkomplekse, videnskabsfolk kan opleve, at journalister gør vold mod det, de oplever som vigtige pointer og forbehold, der grunder i konventioner om god forskning.

De to tyske forskere, S. Rödder, University of Bielefeld, og Mike S. Schäfer, University of Hamburg, har med artiklen "Repercussion and resistance. An empirical study of the interrelation between science and mass media" (2010) undersøgt forholdet mellem videnskab og medier med fokus på, hvad følgerne er for, hvordan forskningens resultater og metoder kommer sig til at tage sig ud, når journalistikken tages i brug til at formidle den. Rödder og Schäfer arbejder med en distinktion mellem dækning, der er initieret af forskning, hvor forskningen er hovedanledningen til fx en nyhed, og så mediedækning, hvor forskning og/eller forskeren inddrages til at kommentere et eller andet indenfor emneområdet bredt. Ifølge de to tyske forskere slår forskelligheden mellem de forskningsmæssige og de journalistiske logikker igennem på forskellige måder i de to tilfælde. De konkluderer, at den udefrakommende journalistiske styring – og dermed mulige mani-

pulation – af forskningens form og indhold er mindre i de artikler, der er trigget af forskning, i sammenligning med de artikler, hvor forskningen eller forskeren trækkes ind som back-up til andet indhold.

Det følgende vil analysere en forsknings-trigget artikel for at undersøge, om og eventuelt hvordan der sker en diskursiv ændring eller nyvinkling af indholdet undervejs fra forskningspublikationen til den journalistiske artikel i nyhedsmediernes.

Analyseobjektet har været artiklen "Så mange plejebørn kæmper mod psykisk sygdom", (jp.dk, 23. januar 2014). Artiklen var hentet fra videnskab.dk, (det var dér, journalisten så den), den refererede ny norsk forskning offentliggjort i et forskningstidskrift, og den beskrev, at børn fra norske plejefamilier havde 10 gange flere psykiske lidelser end andre børn. Selve forskningen handlede imidlertid om noget mere. Noget blev udeladt, en vinkling blev skabt.

Udgangspunktet for jp.dk-artiklen var en artikel fra et norsk forskerteam. "Mental Disorders in Foster Children: A Study of Prevalence, Comorbidity and Risk Factors" af Stine Lehmann, Odd Havik, Toril Havik og Einar R. Heiervang (2013), som i første omgang undergik en forskningsformidling på det norske forskning.no. Senere blev den oversat til dansk på videnskab.dk, inden der senere blev lavet et uddrag af sidstnævnte på jp.dk.

I alle disse journalistiske produkter fyldte forskningen 100 % underbygget af, at den eneste citerede i artiklerne var forskningsartiklens hovedforfatter, Stine Lehmann.

Både den norske og den danske webmedieartikel var karakteriseret ved, at de sådan set ramte et af forskningsartiklens hovedbudskaber godt – med forbehold for de udeladelser og vinklinger, som vi ser nærmere på herunder.

Et kig på overgangen fra artiklerne på videnskab.dk/forskning.no (der udover oversættelsen er identiske) til jp.dk viser en signifikant udeladelse: Artiklen på jp.dk er overordnet set meget

tæt på videnskab.dk bortset fra, at den sidste tredjedel er udeladt. Den udeladte del handler om, hvordan forskningsmetoden er anderledes i dette studie end tidligere studier. Forskningen er i sin natur lige så optaget af metoder som af resultater. Det er brugen og den konstante udvikling af forskningsmetode, som skaber forskningens resultater, og det er i gennemgangen af metoden, at forskningen demonstrerer sine resultaters validitet. Af samme grund fylder dette da også rigtig meget. Redegørelsen for baggrund, metode og metodediskussion fylder således 8 af de 10 sider med brødtekst. Og kigger man nærmere efter i forskningsartiklen, anses den nye metode faktisk som selve hovedærinde. For forskerne er hovedbudskabet ikke pointen om, at plejebørn kæmper med psykisk sygdom, hvilket ellers bliver hovedbudskabet i de journalistiske produkter. Ifølge forskningsartiklens side 1 og 2 havde man en god forståelse af dette i forvejen. Men forfatterens primære pointe er, at man gennem den nye metode får bedre mulighed for at evaluere mere præcist, hvordan det står til med de forskellige sygdomsudfordringer. I den journalistiske vinklingsproces er dette imidlertid en pointe, der nedprioriteres.

På det specifikt sproglige plan ser man også et par interessante drejninger. Hvor forskningsartiklen taler om forskellige typer af disorders ("emotional disorders, separation anxiety disorder, obsessive compulsive disorder"), oversættes disse i de journalistiske artikler flere gange til forskellige former for lidelser ("psykiske lidelser, adfærdslidelser"). En mere neutral oversættelse ville her have været at tale om psykiske og adfærdsmæssige forstyrrelser eller uorden. Ved overgangen fra den akademiske terminologi til den journalistiske indføres der en implikation om, at dette er noget, der skal gøres noget ved. De undersøgte børn er nogle, der lider. Dette kan også meget vel være en relevant konsekvens, men den ligger ikke lige så centralt i den akademiske italesættelse.

Endelig viser diskursanalysen af denne case også en interessant bevægelse i forhold til artiklers modalitet eller styrkemarkører. Hvor de journalistiske produkter er enige om, at undersøgelsen viser, at plejebørn kæmper med psykisk sygdom, så taler forskningsartiklen mere forsigtigt om, at der "indicates" en sammenhæng. På dansk ville man typisk oversætte dette til indikerer eller tyder på. Igen ser man her en typisk bevægelse fra en akademisk logik, der foreskriver forsigtighed og forbehold over for en journalistisk logik, der gør brug af klare budskaber for at drive læsningen hos læsere, der ikke nødvendigvis er interesserede i de mere komplekse forbehold og sammenhænge. Til at underbygge denne vinkling har journalisten fået hovedforfatteren Stine Lehmann til at udtale sig i et interview, hvor hun også udtaler sig med stærk styrkemarkør og uden forbehold.

Jyllands-Posten-artiklen er en nyhed, hvor JP-journalisterne på anden hånd har hentet nyhedssubstansen ud af ny forskning.

Sammenfattende kan man konkludere, at dette er et eksempel på en artikel, hvor forskningen helt klart definerer det journalistiske produkt, og at produktet nogenlunde rimeligt formidler et relevant budskab fra forskningen – dog med brug af traditionelle journalistiske vinklinger, der ikke harmonerer med akademisk forsigtighed.

Journalisterne udvalgte selv det, som de så som det væsentligste i forskningen, og de skærpede egenhændigt de fremlagte pointer. Skærpelsen medførte bl.a., at forskningen kom til at fremstå mere skråsikker, end man kunne finde belæg for i den forskningsartikel, der var kilden. Journalisterne og forskerne var ikke enige om, hvad der var det væsentligste i forskningen, eller måske rettere er dette et eksempel på, at den journalistiske og den forskningsmæssige logik førte til to ret forskellige væsentlighedsvurderinger dikteret af mediet og målgrupperne.

7.2 Magten via sproget

Hvordan opstår medie billedet af de socialt udsatte børn og unge helt ned i den sproglige detalje? Hvilke journalistiske og sproglige virkemidler tages i brug, bevidst eller ubevidst, på redaktionerne for at skabe en bestemt betydning? Har dette betydning for, hvordan forskningen inddrages i journalistikken? Det kan en sproganalytisk tilgang som den følgende give nogle konkrete bud på. (En mere udfoldet sproglig analyse kan læses i bilagsartiklen: "De voksnes magt" af Michael Ejstrup og Mikkel Ramstedt. De kommende analyser er bearbejdede uddrag fra denne artikel).

Rubrikkerne er centrale i al journalistik og ikke mindst i nyhedsjournalistikken. Nyhedsrubrikker er korte sætninger og udsagn, der ofte udgøres af en enkelt hovedsætning uden ledsætninger. I nyhedsartiklers rubrikker er der ikke sat plads af til tvivl eller modererende nuancer, og genren fungerer på den måde, at nyhedsmediet stiller sig 100 % bag sandhedsværdien af artiklens bærende påstand. Nyhedsrubrikkerne kan dermed ses som udtryk for nyhedsartiklernes funktion som neutrale beskrivere af samfundsforhold. Mediet kan imidlertid give nyhedsartiklen en betydningstilkendegivende drejning ved at angive bestemte aktører som kilder til påstanden:

Artiklen "Familien: Børnene har lidt et knæk" fra Fyens Stiftstidende den 6. maj 2014 er et eksempel på en klassisk kort nyhed. Her fungerer "Familien" som en slags belæg for at have udtalt rubriksætningen "Børnene har lidt et knæk". Fyens Stiftstidende markerer familien som afsender og dermed avisens position som neutral formidler. Fyens Stiftstidende holder dermed distance til rubrikudsagnets påstand, der går på, at Odense Kommunes tvangs-institutionalisering af to børn har givet børnene psykiske mén. I rubrikken er børnene dem, der siges noget om, mens "har lidt et knæk" er kommentaren. Verbalbilledet "har lidt" er førnødt

Der er flere veje at gå – politik eller rockergruppen AK 81. Nogle af de socialt udsatte unge er integreret i bandemiljøerne eller kredsen omkring dem.

(Foto: Jakob Carlsen)

og "et knæk" lægger sig til verballedet som et slags metaforisk objekt, der angiver, at børnene er blevet tilføjet et eller anden form for traume uden egen skyld.

Hvordan opstår børnenes position og offerroller i teksterne? I nyhedsartiklernes rubrikker optræder børnene typisk som genstand for andres handlinger – dem, noget går ud over, fremfor som selvstændige aktører. Dette ses ved, at børnene ofte temasættes i artiklerne via passive verbalkonstruktioner. Nutidsformens passive form bruges fx i nyhedsartikler, hvor der er fokus på børnene som dem, noget går ud over, samt

på det, de er udsat for, fremfor at sætte fokus på børnene som handlende individer.

Artiklen "Børn svigtes af tavse voksne" fra Metroxpress den 3. januar 2014 er et godt eksempel. Rubrikken udgør en helsætning med tre syntaktiske led: "børn", "svigtes" og "af tavse voksne". Subjektet "Børn" er rubriksættningens tema, som der fortælles om, og "svigtes af tavse voksne" udgør kommentaren. Verballedet "svigtes" er nutid, passiv form af at svigte, som er synonymt med at forråde og bedrage. Rubrikkens verballed har derfor stærke negative konnotationer. I præpositionsforbindelsens styrelse lægger adjektivet "tavse" sig som en

beskrivende enhed til "voksne". Tavshed er en form for ikke-handlen, som kan relateres til værdiladede modstillinger som aktiv versus passiv og engageret versus uengageret. Her knytter "tavse" forbindelse til passiv og uengageret. Der tegnes altså konturerne af en gruppe uengagerede voksne, som svigter børn i kraft af ligegyldighed og passivitet. Da både agenterne, de "tavse voksne", og dem, noget går ud over, "børn", er i ubestemt flertalsform, har udsagnet en altfavnende og ukonkret karakter. Vi forstår, at der er tale om et problematisk forhold, men omfanget og konsekvensen af problemet står uvist og er måske endda stort.

I nyhedsartikler, som fokuserer på udsatte børns forhold i et forbedringsperspektiv, kan aktøren komme i centrum. Verbalformernes udvidede tid, fremtid, tages i brug for at beskrive intentionen om fremtidige forandringer. Rubriksætningerne har ofte fokus på aktøren som en handlende person eller på en institution, der tager kampen op mod en genstridig virkelighed. De følgende to artikler illustrerer dette:

I "Professor vil bryde den sociale arv i børnehøjde" fra onlineavisen b.dk den 10. september 2014 udgør rubrikken en helsætning med fire syntaktiske led: "Professor", "vil bryde", "den sociale arv" og "i børnehøjde". Der er altså fokus på aktøren. Der er en kontrast mellem objektet "den sociale arv", der er et tungt, negativt ladet og abstrakt koncept, og "børnehøjde", der ofte i overført betydning angiver noget lettilgængeligt og langt fra højtravende, og der spores en positiv konnotation her.

I artiklen "S vil tvinge belastede børn i institution" fra nyhederne.tv2.dk den 15. september 2014 udgør rubrikken grammatisk en helsætning med fire syntaktiske led: "S", "vil tvinge", "belastede børn" og "i institution". Temaet, der vil blive fortalt om, er "S", det vil sige Socialdemokraterne, og kommentaren er "vil tvinge belastede børn i institution". Objektet, som noget går ud over, er en personkategori,

hvor adjektivet "belastede" metaforisk angiver, at der er tale om børn, som har været udsat for en negativ påvirkning.

De to ovenstående rubrikker fokuserer på en aktør, som tager kampen op mod negative sociale fænomener – den sociale arv og hermed belastede børn. Verberne "bryde" og "tvinge" angiver, at der er tale om genstridige fænomener, der kun modvilligt lader sig røkke. Aktørerne bliver derfor iscenesat som kraftfulde og magtfulde personer og organisationer, der giver sig i kamp med virkeligheden. I rubrikken "Professor vil bryde den sociale arv i børnehøjde" har denne kamp ubetinget positive associationer, mens nyhederne.tv2.dk's rubrikudsagn om socialdemokraternes intention om at "tvinge belastede børn i institution" er mere tvetydig. Sammenfattende kan man konkludere, at de sproglige virkemidler helt ned i detaljerne er definerende for indholdet og den italesættelse af socialt udsatte børn og unge, som foregår i artiklerne. Og det er de, hvad enten de bevidst eller ubevidst er taget i brug af redaktionernes medarbejdere. I de artikler, vi læste og analyserede, fandt vi ikke eksempler på, at inddragelsen af forskningen spillede nogen central rolle i denne sammenhæng. Generelt etableres de udsatte børn og unges offerrolle i betydeligt omfang via det sproglige, og det er redaktionerne og journalisterne tilsyneladende ikke særligt opmærksomme på.

7.3 Markant inddragelse af forskning

Information bragte den 13. december 2014 en stor kombineret reportage og baggrundsartikel skrevet af journalist Line Vaaben: Under rubrikken: "En positiv prognose for Michala og Johannes" udfoldede avisen tekstens problematik i manchetten: "Anbragte børn klarer sig statistisk dårligere end deres jævnaldrende senere i livet. Det gælder uddannelse, job og økonomi. Børnene har samme evner som alle andre, men systemet omkring dem har i mange år fokuseret på en forestilling om trivsel på be-

kostning af dygtighed. Nu er der et paradigmeskifte på vej. Kuren hedder stavning, læsning og matematik.”

Støttet af en række udtalelser fra professionelle socialarbejdere, eksperter som direktør Lisbeth Zornig Andersen, Huset Zornig, forsker-eksperter som svenske Bo Vinnerljung, professor ved Stockholm Universitet og professor Inge Bryderup fra Aalborg Universitet udfolder artiklen problemstillingen om resiliens, det at også socialt udsatte børn har ressourcer, der kan bygges oven på. En problematik, som forskningen har interesseret sig en del for de senere år. På den ene side Inge Bryderup: ”Anbragte børn er de mest udsatte børn i Danmark... de står ikke bare ringere, fordi de er blevet omsorgssvigtede, ikke bor hos deres forældre, har skiftet skole flere gange, eller er blevet mobbet. De har ofte også meget lidt bagage med til at sætte læringen i perspektiv... de er oplevelsesfattige.”

På den anden side Bo Vinnerljung: ”Anbragte børn har nogle risikofaktorer med sig... men de er ikke dummere end andre. Den store forskel er, at potentialet ikke bliver udnyttet.” og Lisbeth Zornig Andersen: ”Man har i årtier haft alt for ensidigt fokus på børnenes sociale trivsel på bekostning af deres skolegang... det er ikke ondskab, men misforstået hensyn. Man tror, at nu skal man ikke presse, for de må ikke få for mange nederlag. De skal være glade børn. Men det er ikke nok – hvis de skal klare sig som voksne, så skal de også have nogle kompetencer.”

Reportagen i Information beskriver efterfølgende, hvordan et socialt initiativ, en sommercamp på Ostrup Efterskole, organiseret af ngo'en Lær for Livet, modtager 100 anbragte børn fra hele landet til 14 dages intensiv undervisning i dansk og matematik – startskuddet til et seksårigt forløb, hvis mål er, at børnene skal have en ungdomsuddannelse.

Og artiklen giver stemme til børnene og deres plejeforældre. Et af børnene, Michala, blev ifølge artiklen fremhævet i en rapport efter sommer-

campen. Hendes stavning forbedrede sig med 30 %: ”Og jeg har fået nemmere ved at lave lektier selv. Jeg er bedre til at koncentrere mig.”

Den store Informations-artikel udløste både en leder og en kommentar i spalterne den 19. december. Her lagde lektor og konstitueret institutleder Claus Holm fra Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU) ved Aarhus Universitet under rubrikken ”Udsatte børn skal presses til et bedre liv” ikke skjul på sit syn på paradigmeskiftet og ’det dobbelte blik’:

”I disse år overhales den traditionelle danske velfærdsstats socialpædagogik af en livsduelighedspædagogik, der stiller krav og udfordrer, frem for bare at være beskyttende. For mange ligner det sikkert konkurrencestatens rå pædagogik, men for socialt udsatte børn er det en kæmpe gevinst.”

I disse tilfælde har de udvalgte medietekster og journalisten og redaktøren bag tydeligvis haft blik for centrale elementer i den nye socialforskning som empowerment, resiliens og robusthed og har brugt relevante forskerstemmer. På den måde er artiklen et markant eksempel på en journalistik og en journalist, der følger forskningen og aktiverer dens pointer i den journalistiske reportage.

7.4 Forskerstemmerne i journalistikken?

Den efterfølgende kvalitative analyse vil lægge vægt på italesættelsen af de ekspertroller, som forskerne blev tildelt i relation til, om de var kritiske, neutrale, understøttende eller konstruktive. Efterfølgende vil analysen karakterisere de måder, som forskerne var stemmer på i mediedækningen.

Analysen er baseret på en nærlæsning af 150 artikler fra 2014, som ifølge Infomedias relevanskriterier var de mest relevante i forhold til både at handle om socialt udsatte børn og unge og at inddrage forskning og forskere. Rent praktisk

er det foregået på den måde, at de 25 øverste og mest relevante hits i Infomedia i de seks måneder i 2014, vi kortlagde mediedækningen, blev valgt ud til nærmere analyse. En kvalitativ kodebog og analyseprogrammet NVivo blev brugt til at skabe overblik og sammenhænge. Kodningen blev foretaget af fire studerende fra Statskundskab ved Aarhus Universitet: Sara Poulsen, Malene Pedersen, Sofie Kjærsgaard og Emilie Christensen.

Hvordan udtalte forskerne sig? I hvilke roller? Efter nogle indledende pilottest foretaget af Mikkel Ramstedt og Anne Sofie True definerede vi de fire følgende ekspertroller, som forskerne optrådte i, og vi fandt citater fra mediedækningen, der underbyggede de valgte roller/stemmer:

- Den konstruktive kritiske stemme, som fx kan være, når en forsker citeres for, at "der er brug for", "man burde iværksætte", "vi skal blive bedre til", "der burde opbygges", "det skal ændres til", "vi skal sætte ind", "der bør oprettes". Det vil sige kritik af det eksisterende, men hvor forskeren i umiddelbar forlængelse af eller implicit i kritikken peger på løsninger i form af mulige/nødvendige initiativer og ændringer.
- Den negativt kritiske stemme, som fx kan være, når en forsker citeres for, at "man kan ikke regne med, at det virker", "jeg tvivler på, at det virker", "det bekymrer", "matchningen er ikke tilstrækkeligt kvalificeret", "masser af rum til forbedring", "hvad er perspektivet i det", "det er ikke nok", "det kan ikke passe", "en farlig vej at gå", "det er fuldstændig forkasteligt". Det vil sige kritik af noget eksisterende, uden at der anvises forslag til løsninger eller forbedringer.
- En understøttende stemme, som kan

være, når en forsker citeres for, at "jeg anerkender", "forskeren anbefaler ændringen/paradigmeskiftet", "det gavner målgruppen", "jeg synes, det er en god ide", "forskeren er enig i", "det er fantastisk positivt". Det vil sige støtte, anerkendelse eller opbakning til fx nye initiativer, lovgivning og andres forskning.

- Den neutrale stemme, som typisk er forklarende, udlæggende, uden at det rummer kritik eller støtte til aktuelle initiativer, lovgivning eller anden forskning. Det kan også være at se en sag fra flere sider og fremlægge balance, "det er ikke muligt ud fra resultaterne at fastslå, om de unge eksempelvis har problemer og skader sig selv, fordi de sover for lidt, eller om de sover for lidt, fordi de har problemer."

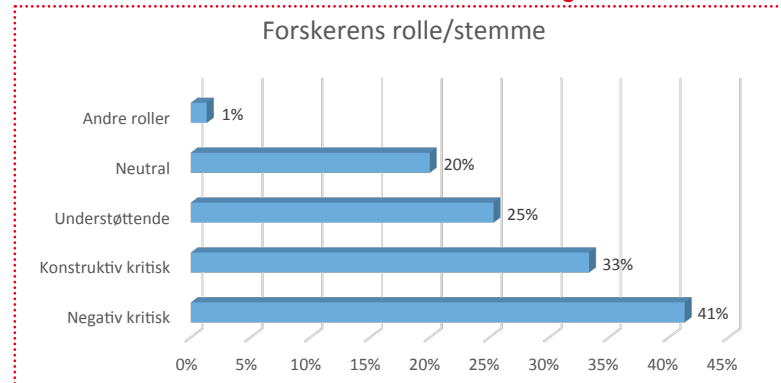
I de 150 artikler, der blev kodet, var der sammenlagt 280 referencer til én eller flere af de fire forskellige roller/stemmer. I det store flertal af artiklerne indtog forskerne en kritisk negativ – 41 % – eller en kritisk konstruktiv rolle – 33 %. Det følgende vil derfor gå dybere ind i forskeren som en kritisk stemme i mediedækningen af de socialt udsatte børn og unge.

I de 195 eksempler på negative eller konstruktive kritiske udsagn fra forskerne i de 150 artikler var der naturligvis en række forskellige former for udtalelser til stede. De følgende udvalgte fem citater fra artikler viser et bredt spektrum af statements og pointer, som forskere citeres for: "Men en ekspert i anbringelse af udsatte børn og unge, lektor Karin Kildedal fra Aalborg universitet, mener ikke, at nye tilsyn og whistleblowerordninger er vejen til bedre anbringelsesforløb." (Politiken 13. januar)

"Det gælder bl.a. Inge Bryderup, professor ved Aalborg Universitet, som i Socialpædagogen nr. 23/2013 revser regeringen for at frasortere halvdelen af de udsatte unge. Årsagen er ifølge

Figur 7.4 a

NVivo-kodningen førte til, at fordelingen mellem de fire forskerroller/stemmer i de 150 artikler blev den følgende:

Tallene summerer ikke til 100 %, da samme artikel kan kodes for flere roller/stemmer.

Bryderup, at regeringen ikke har valgt at sætte samme mål for udsatte børn og unge, som den har sat for den samlede ungdomsgruppe – nemlig at 95 % af dem skal have en ungdomsuddannelse." (Socialpædagogen, 17. januar)

"Det må vist være et særligt dansk fænomen, at man på samme tid kan være ansat som misbrugsekspert og være den flittigste fortæller for misbruget." Sådan konstaterer overlæge Jens Emil Viftrup, Regionspsykiatri Vest, Holstebro, med direkte adresse til Henrik Rindom. (Kristeligt Dagblad, 19. maj)

"Anders Riel Müller, ph.d.-studerende på Roskilde Universitet, mener... Det, vi synes, er mest slående, er den totale mangel på viden om afbrudte adoptioner i Ankestyrelsen. Det viser igen, at vores viden om adoption er utrolig mangelfuld, og at det er på tide, der bliver lavet en masse forskning og videnindsamling om adoption." (Berlingske, 1. marts)

"Resiliens går ud på at gøre individer mere hærdede. Det sigter på, at man skal kunne rejse sig hurtigt op igen eller simpelthen lære at lade udfordringerne prelle af. Resilienslitteraturen er dermed fuldstændigt blottet for kritik af de ydre politiske og strukturelle forhold, der er med til at

skabe for eksempel stress. Den bygger på, at vi alle bliver udsat for nogle voldsomme begivenheder i livet, men disse begivenheder er hinsides den enkeltes indflydelse, siger Rasmus Willig." (Information, 21. november)

Ofte forventer journalister sig noget kritisk, når de henvender sig til en forsker for at få en udtalelse. Vores NVivo-kortlægning viste, at det var i rollen som den kritiske stemme, at forskere langt hyppigst optrådte i mediedækningen om de udsatte børn og unge. Denne rolle rummede såvel en negativ som en konstruktiv tilgang og kom til udtryk på en række forskellige måder. Hvis man sammenholder alle citaterne og måderne, som forskerstemmerne kom til udtryk på i de 150 artikler, kan der findes en form for mønster i, hvordan den kritiske forskerstemme blev brugt. Det følgende er et bud på forskellige typer af kritiske forskerstemmer:

- Den bekymrede forsker, der ser og forstår hændelser, konsekvenser og udviklingstendenser før andre.
- Forsker-eksperter, der kritisk korrigerer fakta og tal på baggrund af det, forskeren vurderer er en dybere forskningsbaseret viden.

- Den teoretisk funderede forsker-ekspert, der udfolder mønstre og kompleksitet, som ikke er set af andre.
- Den fortolkende forsker, der fx fortolker lovgivning, undersøgelser og statistiske data, og som ved og påpeger, at tal, hændelser og udviklinger kan forstås på flere forskellige måder.
- Den forskningskritiske forsker, der anfægter andre forskeres indsats og resultater og/eller påpeger nødvendigheden af yderligere forskning.
- Den moralske forsker med en mission, som åbent tager stilling og gør sig til kritisk talsperson for fx de udsatte børn eller for en professionel faggruppes interesser. Det kan også handle om at ville flytte den offentlige debat i en bestemt socialpolitisk retning.
- Forskeren i rollen som en ekspert, der fremlægger løsningsforslag på baggrund af en konstruktiv kritisk tilgang.
- Den samfundskritiske forskerstemme, der påpeger fejl og mangler ved den socialpolitiske indsats, statens, kommunernes og institutionernes adfærd. Som stiller sig kritisk over for konkrete indsatser, politiske tiltag og samfunds mæssige prioriteringer.

I 2014 var alle disse forskerstemmer repræsenteret i mediedækningen af de socialt udsatte børn og unge, men det var den samfundskritiske forskerstemme, der var den dominerende.

7.5 Konklusioner om vinkling, forskerstemmer og den journalistiske logik

De tyske forskere S. Rödder og Mike S. Schäfer konkluderede, at den udefrakommende journalistiske styring – og dermed mulige manipulation – af forskningens form og indhold var mindre i de artikler, der var helt forsknings-triggede i

sammenligning med de artikler, hvor forskningen eller forskeren blev trukket ind som backup til andet indhold.

Vores kvantitative målinger har vist, at det kun i meget begrænset omfang, 2 % af artiklerne, var videnskabelig forskning og nye forskningsresultater, der direkte triggede nyhederne og den anden journalistik. 10 % af nyhedsanslagene kom fra den mere anvendelsesorienterede forskning, bestilte undersøgelser og rapporter. Resten blev triggeret af noget andet. Det er i langt de fleste tilfælde ikke dét, der foregår i forskningen, der dækkes, ikke den aktuelle forskning, der følges, men forskningen og forskerne bruges som kilder til at understøtte dækningen af en hel masse hændelser og emner.

Vores kvalitative læsninger og karakteristikken af forskerstemmerne viste, at den samfundskritiske forskerstemme, den forskerrolle, hvor forskeren eller eksperten blev brugt til at understøtte en påstand i journalistikken som backup til et andet indhold, blev brugt meget i mediedækningen i 2014.

Når så lidt af journalistikken var direkte forsknings-trigget blev der plads til skarpe vinklinger, og vores kvalitative læsning viste, at sådanne da også blev foretaget med forskellige implikationer i forhold til en troværdig gengivelse af kildematerialets eller kildens informationer og hensigter. Vi er ikke stødt på eksempler eller kritiske udsagn, der tyder på, at der er foregået regulær manipulation med forskningens indhold og form eller med forsker-udtalelserne.

Dét, der i stedet foregik, var, at journalisterne botaniserede, valgte og fravalgte i forskningen og blandt forskerne. Journalisterne havde ofte et ærinde med henvendelsen, de søgte en ekspertudtalelse, og som en følge af dette tildelte journalisterne forskerne de forskerroller og -stemmer, som journalisterne havde brug for i forhold til den vinkel og de hensigter, de havde med den givne artikel. Herunder også at bruge forskerne som dokumentation for påstande fx

i rubrikkerne og som belæg for konsekvenser og generelle udviklingstendenser. I de tilfælde, hvor forskningens indhold og resultater blev inddraget, valgte journalisterne det væsentlige ud fra en redaktionel målsætning, de tilførte identifikationsskabende elementer og skærpede de fremlagte pointer ved blandt andet at bruge sproglige virkemidler til at definere fx konstruktive aktører og ofre. I andre tilfælde brugte journalistikken forskerstemmerne i klassiske redaktionelle roller som den bekymrede, den evidensbaserede eller den samfundskritiske videnkilde.

I spændingsfeltet mellem forskningens grundighed og journalistikkens hurtighed, mellem forskningens konventioner og den journalistiske logik, var det journalistikkens indre logikker, der var overgribende for den mediedækning, der rent faktisk blev offentliggjort. En del af denne logik, denne faglighed, bestod i at være præcis og påpasselig i forhold til det kildegrundlag, man havde – herunder forskningen.

8.0 Interview med 10 forskere og 10 journalister

I starten og slutningen af den empiriske del af projektet blev der foretaget en række kvalitative forskningsinterview med 10 udvalgte forskere/eksperter og 10 af de journalister fra danske mediehuse og fagblade, der var hyppigst repræsenteret med byline i de 1347 artikler, der blev kortlagt.

Under kortlægningen registrerede vi, hvilke forskere, der var mest citeret i de seks måneder i 2014. Det gav en top-20 liste, hvorfra vi valgte 10 fra forskellige forskningsdiscipliner, som vi alle fandt meget relevante for vores projekt med varierende begrundelser. (En enkelt forsker blev fx hyppigt mediedækket, fordi hun var blevet afskediget, så hun kom ikke med).

De 10 interviewede forskere var: Michael Rosholm, professor, TrygFondens Børneforskningscenter, Aarhus Universitet, Inge Bryderup, professor, Aalborg Universitet, Kuno Sørensen, psykolog, Red Barnet, Karin Kildedal, lektor, Aalborg Universitet, Mogens Nygaard Christoffersen, seniorforsker, SFI, Poul Lundgaard Bak, overlæge, Komiteen for Sundhedsoplysning, Simon Calmer, professor, TrygFondens Børneforskningscenter, Aarhus Universitet, Per Schultz Jørgensen, professor, Inger Thormann, socialpædagog og cand. psych. og Gunver Lystbæk Vestergaard, ph.d.-studerende, Center for Videnskabsstudier, Aarhus Universitet.

På samme måde med journalisterne. Det førte også til en top-20 liste over de journalister, der fik offentliggjort flest artikler om socialt udsatte børn og unge i de seks måneder i 2014. Vi valgte med forskellige begrundelser 10 af journalisterne ud til et længerevarende

forskningsinterview, og det blev ikke de mest publicerede, da flere af disse sagde 'nej tak' til at deltage.

De 10 interviewede journalister var: Jonas Hvid, reporter på JP Aarhus, Camilla Ahlmann-Jensen, journalist, Fyens Stiftstidende, Flemming Christiansen, journalist, Politiken, Anders Ejbye Ernst, journalist, Ekstra Bladet, Hanne Fall, journalist, Jyllands-Posten, Steffen Hagemann, journalist, Børn og Unge, Maria Rørbæk, journalist, Socialpædagogen, Freja Bech-Jessen, journalist, Kristeligt Dagblad, Esben Larsen Mikkelsen, journalist, jp.dk og JP Aarhus og Ulrik Holmstrup, journalist, tv-producent og tidligere journalistisk fellow på TrygFondens Børneforskningscenter, Aarhus Universitet,

Da der er tale om kvalitative interview, siger de følgende resultater umiddelbart kun noget om, hvad der er gældende for de 20 interviewede. Men i det følgende har vi lagt vægten på de mønstre, der bekræftes af andre dele af vores forskning såvel som andres forskning. Derfor er der med stor sandsynlighed tale om nogle mønstre, som i vid udstrækning vil kunne findes for andre journalister og forskere inden for såvel socialt udsatte børn som unge som andre emneområder. Det vil for nogle af mønstrene efter alt at dømme kunne dokumenteres yderligere gennem en egentlig spørgeskemaundersøgelse med repræsentativt udvalgte respondenter.

Formålet med de 20 interview var at tegne et billede af, hvordan forskerne oplevede relationerne til medierne og journalisterne, hvordan de agerede i samarbejdet med medierne, og

hvilken betydning mediedækningen havde for forskningen og forskerne.

Og på samme måde med journalisterne.

Hvordan så de på forskningen og forskerne som kilder til deres dækning af stofområdet? Hvordan oplevede de relationerne til forskerne? Hvor i forskningen fandt de værdi for journalistikken? (Det følgende bygger i et vist omfang på research og formidling udført af Thomas Østerlin Koch).

8.1 Hvad forskerne sagde og mente

Flere af forskerne påpegede, at det ikke er karrierefremmende og akademisk meriterende at optræde i medierne og udtale sig til en bredere offentlighed, men alligevel gjorde stort set alle de interviewede det gerne og hyppigt og med forskellige typer af begrundelser som fx et ønske om at berige samfundet med ny forskningsbaseret viden, da det jo er samfundet, der oftest finansierer forskningen. Eller ud fra et ønske om at tale en bestemt sag fx de udsatte børns. Flere af forskerne indtog også gerne rollen som hjælpere for journalisterne i forhold til at håndtere komplekse områder. Ingen understregede, at de blev ansporet til det eller var tvunget til det via deres ansættelse som fx universitetsforskere, hvad de i et vist omfang er.

Forskerne brugte varierende mængder af tid på samarbejdet med journalisterne gående fra minutter til enkelte timer om ugen. Og når det særligt brændte på – op til flere dage på en uge. Mange af forskerne blev af redaktionerne brugt til at kommentere og bedømme nye politiske udspil, men flere af dem ønskede ikke

at påtage sig den rolle i almindelighed, kun i de tilfælde hvor de politiske udspil handlede om emner, som de selv havde forsket i. Når de store skandalesager om misbrug og dårlig offentlig forvaltning kørte, var enkelte af forskerne meget hyppigt i medierne, fx Karin Kildedal, i andre perioder blev de sjældent interviewet. Flere af forskerne, blandt andre Poul Lundgaard Bak, søgte i perioder helt at undgå at være medieeksponeret blandt andet med den begrundelse, at det kunne skade de store randomiserede effektprojekter, hvis der kom for megen medieopmærksomhed på det, der blev undersøgt. Når spørgsmålet så omvendt handlede om, hvordan forskerne fik maksimalt gennemslag i medierne med ting, de gerne ville ud med, var nogle af dem eksplicitte omkring, at det handler om at kende til og acceptere mediernes vilkår, metoder og virkemidler. Medierne har brug for korte og klare statements, en spidsformulering har større chance for mediedækning end oplysninger med forbehold. Det handler for kilderne – også forskerne – om at kunne skære sine pointer, så de direkte kan anvendes som indhold i mediedækningen. Ingen af forskerne formulerede, at det for dem var væsentligt at kunne identificere nyhedsværdi i nye forskningsresultater specifikt rettet mod de forskellige medier og platforme samt offensivt sikre, at dette nyhedspotentiale nåede frem til redaktionerne.

I det fælles fodslag om gerne at ville bidrage med forskningsbaseret viden og udtalelser var der også en ens opfattelse af, hvordan interviewsituationerne og videnuudvekslingen som oftest foregik. Som påvist i anden forskning

og bekræftet af vores undersøgelser er det stort set altid journalisterne, der henvender sig til forskerne. I enkeltstående tilfælde var forskere proaktive og gik til medierne først, men det var yderst sjældent. Alle forskerne kunne få og gjorde ofte brug af at få artiklerne og citaterne til gennemsyn, inden de blev offentliggjort med det mål af undgå faktuelle fejl og fejlcitater. Når det er sagt, så er følgende citat fra Kuno Sørensen, psykolog ved Red Barnet, langt hen ad vejen dækkende for en opfattelse, som en del af forskerne havde i forhold til at udtale sig om noget fagligt komplekst på en enkel måde: "Det bliver så kort og forenklet. Komplekse problemstillinger på under et minut. Komplexiteten forsvinder, der foregår en forsimpning af virkeligheden." Alligevel mente Kuno Sørensen, at journalistikken generelt berigede de emneområder, han arbejder med. Som eksempel nævnte han, at ved at tage sager op om de seksuelt misbrugte børn skaber journalistikken en aftabuivering af et ellers tabubelagt område. I sammenhæng med dette eller måske som en følge af det, var der mange af forskerne, der gav udtryk for, at de aldrig blev mødt med en kritisk tilgang fra journalisternes side til videnskab generelt og til de forskellige forskningsresultater specifikt. Flere mente, at journalistikken havde for meget fokus på enkeltsager og forvaltningsfejl, og at "medierne ser ind i mindre afgrænsede områder", som professor Inge Bryderup beskrev det. Forskerne blev aldrig konfronteret i deres fortolkninger, i stedet blev de ofte brugt i en afspejlende legitimerende ekspertrolle, deres udsagn blev stort set altid ukritisk brugt til at beskrive, oplyse og verificere, og det fandt de selv utilfredsstillende. De efterspurgte en mere kritisk videnskabsjournalistisk tilgang under forudsætning af, at den blev udført på et informeret grundlag. Ligesom forskerne ifølge deres egne udtalelser ikke var optaget af brydningsfladerne mellem forskningsdisciplinerne, var journalisterne og medierne det heller ikke – ifølge forskerne. Flere

forskere fortalte, at der tidligere havde været spændinger mellem de forskere, der arbejdede henholdsvis kvantitativt og kvalitativt, mellem det psykologisk individorienterede og den randomiserede effektforskning, men ingen af de interviewede universitetsforskere fandt, at disse spændinger fortsat eksisterede. Dog påpegede de, at det var effektforskningen, der havde den korteste vej til de store forskningsbevillinger. Om fraværet af ekspliciteret konflikt mellem forskerne var én af grundene til, at journalistikken om de socialt udsatte børn og unge heller ikke havde øje for forskningsmetoderne og deres forskellighed, kom der ikke entydige svar på, men under alle omstændigheder ville det være svært for journalisterne at finde forsker-eksperter, der var villige til at optræde som informanter og kilder til en sådan journalistik. Flere af forskerne udtrykte en bekymring om, at dét, at journalisterne ofte brugte de samme forskerkilder, og at der er en "Tordenskjolds soldater-effekt" i kildeinddragelsen, førte til, at vigtige forskningsresultater og tendensvurderinger ikke nåede frem til medierne og dermed offentligheden. Journalisterne genbrugte ofte forskere, der tidligere havde udtalt sig om sagen: "Du har tidligere sagt til...", dermed forsvandt visse typer af forskerstemmer, og ny og måske alternativ viden gik tabt. Dette gjorde sig fx gældende med ph.d.-projekter, fortalte en af forskerne. I forhold til rollen som ekspertkilde var en af de kritiske positioner blandt forskerne, at de indimellem følte sig underlagt et pres fra medierne om at skulle underbygge en på forhånd bestemt vinkel. Den kritik rettede sig især mod tv. Der var blandt forskerne en udbredt modstand imod det vinkelstyrede, og flere påpegede, at det vil de ganske enkelt ikke deltage i, hvis de opdager, at det er hensigten. Overlæge Poul Lundgaard Bak, der arbejder med brede folkesundhedsemner, og som generelt gør meget ud af kommunikere letforståeligt og på mediernes præmisser, havde dog en anden holdning til denne problematik: "Det er fair, at journalisterne søger at vinkle

spørgsmålene, forskerne må stå på mål for troværdigheden i det, der bliver sagt.” Sammenfattende kan man sige, at forskerne oplevede, at de generelt har let og tilstrækkelig adgang til medierne. På trods af den udbredte skepsis omkring de styrede vinkler og den dermed indbyggede risiko for manipulation, var der ingen af forskerne, der konkluderede, at de følte sig udnyttet eller direkte misbrugt af journalister. De var tilfredse.

8.2 Hvad journalisterne sagde og mente

”Der produceres masser af ny viden hver dag,

men det er ikke altid lige relevant at bruge den. Det skal være relevant for den bredere offentlighed.” Således begrundede Jonas Hvid, reporter på JP Aarhus, at han kun i meget begrænset omfang inddrog forskere og forskningsresultater i sin daglige journalistik. En formulering, der var dækkende for de fleste af de 10 interviewede journalisters omgang med forskningen og forskere: ”Det er ikke en nyhed, bare fordi det er undersøgt,” som journalist Flemming Christiansen fra Politiken formulerede det.

Flertallet af journalisterne tegnede et billede af sig selv som nyhedsformidlere, hvor én ting

De store sager om seksuelt misbrug af børn dominerede ikke mediedækningen i 2014. Men Brønderslevsagen, som udspillede sig i dette kummerlige hus på landet, fik dog alligevel en del opmærksomhed.

(Foto: Polfoto)

ledte til noget andet. De så ingen forpligtelse til at følge og formidle nyt fra forskningen, hvis det ikke var nyhedsværdigt for deres medie og målgruppe. Et par af journalisterne beskrev, at den daglige nyhedsstrøm meget sjældent blev sat i gang af nye forskningsresultater eller forskere, i stedet var det i hændelserne, de politiske tiltag m.m., at nyhedsværdierne blev fundet; de var det igangsættende. Undervejs blev forskere indimellem inddraget som kilder til at give konkrete oplysninger, give belæg for en journalistisk vinkling, tegne en tendens eller vurdere et social-politisk tiltag, ifølge journalisterne.

Der var stor forskel på, hvordan journalisterne anvendte forskning og samarbejdede med forskere, alt efter om de arbejdede i et nationalt eller et regionalt/lokalt mediehus, en tabloid avis eller et fagblad. Der var dog også en række områder, hvor journalisterne formulerede ligheder i inddragelsen og samarbejdet: Alle tilbød citattjek, og enkelte tilbød de citerede forskere at læse og komme med rettelser i hele artikler med det formål at sikre, at de blev så korrekte som muligt.

Alle journalisterne fastslog, at de var de initiativtagende til inddragelse af forskning ved at ringe til forskere eller i enkelte tilfælde deltage i konferencer m.m. Der var enkelte journalister, der i et vist, dog begrænset, omfang bestræbte sig på at læse og bruge nyhedsbreve fra forskningscentre og universiteternes og de andre forskningsinstitutioners kommunikationsafdelinger. Flere af journalisterne på de landsdækkende medier og fagbladene påpegede, at de kunne fornemme en tendens til, at forskere i stigende omfang optrådte proaktivt i samarbejdet, og det fandt de værdifuldt, blandt andet fordi det reducerede deres eget tidsforbrug i arbejdet med at inddrage forskning og forskere i dækningen.

For journalisterne var det generelt svært at manøvrere i forskningen og især journalistisk at håndtere dens mange forudsætninger og forbehold, også selvom de egentlig havde et

ønske om både at kunne finde nyt værdifuldt indhold og at være kritiske på læsernes vegne. Men de følte sig som oftest ikke i stand til det – de var ikke klædt tilstrækkeligt på.

Blandt journalisterne var der udbredt enighed om, at forskningsmetode, randomisering eller ej og hierarkier inden for forskningen ikke er et relevant tema for medierne og målgrupperne. Der var ingen nyhedsværdi i forskningens paradigmer. Flere af dem formulerede dog en opfattelse af, at hvis man som journalist havde en dybere forståelse for de forskellige forsknings-traditioner og hvilke metoder, der kunne bruges til hvad, så ville man være i stand til at lave en bedre journalistik, og man ville bedre kunne gå kritisk til forskerne og deres forskningsresultater. Ingen af journalisterne gav dog udtryk for, at det var en indsats, de ville prioritere at bruge tid på, fx fortalte ingen, at de læste de originale forskningsartikler i tidsskrifterne. En enkelt, Esben Larsen Mikkelsen fra JP Aarhus, brugte termen "cost benefit" til at beskrive sit forhold til at inddrage forskning og forskere. "Det er tidskrævende, der skal en stor arbejdsindsats til." Han fik ikke afkast nok ud af løbende at følge forskningen.

Noget andet, der var enighed om blandt en del af de interviewede var, at forsker-ekspertens rolle som uafhængig var helt afgørende for denne type af forskeres relativt høje værdi som kilder, især når de udtalte sig om noget, de selv havde forsket i. Enkelte journalister påpegede, at de fandt, at forskerne har en demokratisk forpligtelse til at udtale sig til medierne, men når en forsker sagde nej til at deltage i et interview med den begrundelse, at det havde vedkommende ikke forsket i, så udløste det respekt fra journalisternes side. "Meningsforskere" har ikke nødvendigvis nogen høj status, selvom de måske ofte er i medierne.

Journalisterne hentede gerne fakta, nyheder og baggrund i rapporter fra kommuner og myndigheder, og de tillagde informationer fra disse høj troværdighed. En vis procentdel af det forsk-

ningsrelaterede journalistiske indhold, der blev tilbudt redaktionerne, kom imidlertid fra den bestilte anvendte forskning, fx fra rapporter fra fagforeninger og andre interesseorganisationer. Denne form for indhold var flere af journalisterne skeptiske overfor, da den manglede universiteternes og forsker-eksperternes uafhængige udgangspunkt. Flemming Christiansen fra Politiken formulerede det således: "Vi vil ikke længere referere så mange rapporter. Det giver for mange forudsigelige resultater, når man bliver ringet op af kommunikationsafdelingerne fra interesseorganisationerne, som har udarbejdet en undersøgelse med et forudsigeligt resultat, fx at der er behov for flere pædagoger i børnehaverne."

Det for journalistikken og redaktionerne så helt centrale spørgsmål om konkrete cases var et af de områder, hvor flere af journalisterne formulerede et ønske om, at forskerne blev mere villige til at bidrage, da journalistikken ofte har brug for det menneskelige perspektiv på det generelle. De fandt, at forskerne var for tilbageholdende med oplysninger om konkrete eksempler: mennesker og begivenheder, de kunne bruge som udgangspunkt for deres journalistik, de efterspurgte en øget villighed fra forskerne til at åbne op for eksempler og hjælpe til med kontakt til fx centrale erfaringskilder.

Forskellene i de måder, hvorpå journalister på nationale, lokale/regionale, tabloide medier og fagblade arbejder med forskning og forskere, kom ret tydeligt frem i interviewene, men antallet af interview er for få til at kunne give en statistisk dækkende karakteristik af medieformernes forskellige måder at håndtere stofområdet på.

Alligevel kan man sammenfatte:

- Journalisterne på de nationale dagblade havde et bredt perspektiv på stoffet, deres cases skulle oftest have et nationalt perspektiv. De så sig selv i en rolle som

formidlere af forskningens resultater mere end som kritiske videnskabsjournalister.

De orienterede sig i forskningen i et varieret omfang fx via forskningsinstitutionernes hjemmesider uden dog at følge den løbende. På deres kildeliste stod der flere velestimerede forskere, og de brugte gerne materiale fra SFI.

- Journalisten på det tabloide medie lagde afgørende vægt på casen som noget, der belyser en tendens. Dermed havde forskningen i udgangspunktet ikke en central rolle. Den form for tendens, han journalistisk gjorde brug af, kunne komme fra forskning, men ikke nødvendigvis.
- Journalisterne på de regionale/lokale dagblade og de tilknyttede onlineaviser havde ingen eller ringe drivkraft til at følge forskningen løbende, og de inddrog sjældent forskere i deres arbejde med stoffet. Det var det lokale eller begivenheden, som var det altafgørende for deres artikler. De socialt udsatte børn og unge var ikke noget stort stofområde for de lokale og regionale medier sammenlignet med fx folkeskolestoffet.
- Fagbladsjournalisterne var eksplicit positive i deres beskrivelse af, hvilken værdi de kunne finde i forskningen. De monitorerede forskningen i et vist omfang på det særlige udsnit af stofområdet, der var deres. De følte en forpligtelse til at formidle ny forskningsbaseret viden til deres læsere/medlemmer ud fra rollen som afspejlende forskningsformidler.

Sammenfattende kan man konstatere, at journalisterne på tværs af de fire medieformer ikke formulerede kritik af forskere i forhold til, hvordan de fungerede som kilder og vidensdelere. Journalisterne var tilfredse.

8.3 Konklusioner: Det gensidige samvirke

Inddragelsen af forskere og forskning i mediedækningen af de socialt udsatte børn og unge handler i betydeligt omfang om samarbejde, det gensidige samvirke i fælles interesse. Rollerne er veletablerede, journalisterne er de udfarende, forskerne leverer statements, fakta, vurderinger og baggrundsviden i en form, der viser, at de langt hen ad vejen spiller med på mediernes præmisser og accepterer de vilkår, som redaktionerne er underlagt. Den journalistiske logik er overgribende.

Medieformerne spillede naturligvis en vis rolle. Der var klar forskel på, hvordan fx Ekstra Bladet, Socialpædagogen og Fyens Stiftstidende gjorde brug af forskning og forskere som kilder, men det kan jo ikke komme bag på nogen, at medieformen i betydeligt omfang var definerende for, hvordan journalistikken blev udarbejdet, og forskerne blev inddraget.

Konklusionen blev, at når man hører og gengiver, hvad de 10 interviewede forskere og de 10 journalister sagde, så beskrev de alle et (overraskende) harmonisk forhold i samarbejdet.

Forskerne gav udtryk for nogle nærmest ideale forestillinger om, hvordan den gode journalist skulle være: Det er en professionel, som ved tilstrækkeligt om det, som vedkommende henvender sig med, til at kunne stille kritiske spørgsmål. Det er en journalist, der interviewer på en måde, der faciliterer forskernes viden.

Journalisterne beskrev på deres side den gode forsker som en, der udtalte sig på eget forskningsområde, og som var villig til at levere cases, tal og statements. Og en forsker, der beherskede at optræde i de forskellige ekspertroller med viden, vurdering og kritik af især socialpolitiske tiltag og offentlig forvaltning, alt efter hvad redaktionen havde brug for netop den dag.

Konklusionen blev, at der var en fælles interesse i, at noget fra forskningen kom ud i mediedækningen, og at det blev så korrekt som muligt.

Det kaldte på et samarbejde om det komplekse på en enkel måde – om kompleksitetsreduktion uden overdreven forsimpning.

9.0 Forskning i medierne – konklusioner

I det nuværende danske cross media-mediesystem inkluderer brugerne flere eller mange medier og platforme i det forbrugsmønster, de har gennem døgnets 16-17 vågne timer året rundt. Hele mediepaletten kommer i brug. Publicering, forbrug og interaktion via medierne foregår i flow, hvor den enkelte journalistiske enhed, artikel, bygger videre på noget forudgående og lægger noget nyt til. I dette nye mediasystem er der en relativt lav tærskel for væsentlighed i en betydelig del af indholdet, ikke mindst i nyhederne. Den enkelte artikel behøver ikke fortælle det hele, der offentliggøres mange tekster og radio- og tv-indslag med få og enkle oplysninger, korte statements og som énkildehistorier. I denne type af mediestof er flowet historien. Den enkelte mediearbejder skal ofte producere et betydeligt antal enheder om dagen, så der er ikke megen tid til hver enhed. (Kabel m. fl. 2014)

Dette er på mange måder et definerende vilkår for, hvordan redaktionerne og journalisterne gør brug af forskning og samarbejder med forskerne om viden og citater.

Vores undersøgelser viste, at mediedækningen af de socialt udsatte børn og unge i 2014 i de kortlagte medier hovedsageligt var en nyhedsjournalistisk dækning, der dog også inddrog andre journalistiske genrer. Den var i meget stort omfang en afspejlende væsentlighedsjournalistik, der ikke var tabloid, og den var heller ikke kritisk. De sensationelle sager om især seksuelt misbrug af børn og dårlig offentlig forvaltning fyldte indholdsmæssigt omkring 20-25 % af stoffet og var ikke altdominerende, som sagerne ellers især af forskere ofte bliver beskrevet at

være det. Dækningen udfoldede sig hovedsageligt i dagbladene på papir og i mediehuseenes onlineaviser. Ifølge vores kortlægninger var stofområdet lavt prioriteret i tv- og radio-nyhederne.

Vi gennemførte fem typer af undersøgelser i 26 nyhedsmedier og 11 nyhedsprogrammer for at kunne afdække forskning i medierne om socialt udsatte børn og unge i 2014: Kvantitative kortlægninger, kvalitative læsninger af udvalgte artikler, 20 forskningsinterview med forskere og journalister samt social medie-undersøgelser. I det kortlagte materiale på 1347 journalistiske enheder inkluderer 28 % af stoffet forskning. Om det er for meget eller for lidt, har vi ikke grundlag for at konkludere, men dét, at en fjerdedel af et nyhedsbaseret stof gjorde brug af forskning eller forskere, var i hvert tilfælde ikke et ubetydeligt omfang.

Hvordan dækkede redaktionerne de socialt udsatte børn og unge? Hvordan blev forskerne og forskningen brugt i mediedækningen? Disse spørgsmål har de forudgående afsnit givet en lang række konkrete bud på, som ikke skal gentages i dette konklusionsafsnit. I stedet kommer her nogle korte refleksioner over projektets tese og præmis samt tværgående konklusioner om journalistikken og journalisterne og forskningen og forskerne.

Afsluttende nogle anbefalinger til journalister og redaktioner om håndteringen af forskning i medierne.

Hypotesen om, at stoffet om de socialt udsatte børn og unge ikke inddrager forskning i det om-

Selvom børn svigtes og i grelle tilfælde misbruges, er der også institutioner som Grevinde Danner, der tilbyder varme og tryghed for børn og deres udsatte mødre.

(Foto: Jakob Carlsen)

fang, der er potentiale til, blev underbygget af vores undersøgelser. Der blev ikke udvist nogen kontinuerlig og dybere opmærksomhed fra journalisternes og redaktionernes side over for den nye viden, som forskningen løbende producerer. Kun i 2 % af de journalistiske enheder var det forskning, der triggede historien. I forskningsbaserede undersøgelser, rapporter m.m. blev 10 % af nyhedsanslagene hentet. Der artikuleredes af journalisterne blot i meget begrænset omfang en interesse for at bruge tid og energi på at komme tættere på forskningens substans.

Der kan ikke måles nogen dybere forståelse for forskningsmetodernes betydning i forhold til de forskningsresultater, hvori der blev hentet historier, tal og perspektiver. Der blev ikke gjort forskel på effektforskningsprojekter, videnskabelige reviews, metaanalyser, registerforskningen eller enkeltstående og mindre ressourcekrævende forskningsindsatser. Dog var der en vis opmærksomhed hos enkelte journalister og redaktioner på paradigmeskiftet i den socialpolitiske indsats omkring robusthed, resiliens og livsduelighedens pædagogik.

At de nye store danske effektforskningsprojekter, som fx foregår på TrygFondens Børneforskningscenter ved Aarhus Universitet ikke (eller i meget begrænset omfang) fik medieopmærksomhed, kan bl.a. skyldes at projekterne først startede op i slutningen af 2013. Der var ingen nye resultater at dække i 2014.

Vores undersøgelser pegede på, at journalisterne og redaktionerne har vanskeligt ved at skelne imellem forskellige forskningsprojekter, forskernes uenigheder om paradigmer, og at dette blokerer for en dybere forståelse for, hvad der ligger til grund for forskernes uenigheder og vidt forskellige forskningsresultater. I en skelnen imellem forskningsparadigmer ligger kimen til en bedre forståelse af forskningens mangfoldighed og dermed til en højere kvalitet af den forskningsinddragende journalistik.

I Danmark kan man ikke konkludere, at medierne generelt favoriserede de typer af forskningsdesign, der var lettest tilgængelige. Der var ingen skillelinjer, det var så at sige 'et fedt det hele', for at udtrykke det populært.

Journalistikken og journalisterne. Til brug for nyhedsjournalistikken og de andre typer af journalistik, som mediedækningen i 2014 bestod af, botaniserede journalisterne og redaktionerne i forskningen og forskerne. De hentede tal, tendenser og gode historier i den forskning og hos de forskere, hvor de var umiddelbart tilgængelige. Sprogligt skærpede de indimellem forskningens pointer, og de tilførte identifikationsskabende elementer. I hverken de tre fjerdedele af journalistikken, der ikke inddrog forskning, eller i den fjerdedel, der gjorde det, var det forskningen og dens resultater, der var udgangspunktet. Det var mange andre typer af hændelser og emner, der blev dækket, særligt dem med et bredere samfundsmæssigt og politisk perspektiv samt sagerne om omsorgssvigt og seksuelt misbrug.

Fra forskningen og forskningsresultaterne udvalgte journalisterne den delmængde, de

aktuelt havde brug for, det var nyhedsværdien, den journalistiske vinkel og ikke forskningens hovedærinde, der var afgørende. Journalisterne havde ofte blot brug for en kort ekspertudtalelse, og botaniseringen førte til, at forskerne blev inddraget i den eller de roller, som redaktionerne havde brug for i det givne tilfælde. Det kunne være som den bekymrede forskerstemme, den evidensskabende, den fortolkende, konsekvenseksperter, den samfundskritiske forsker og en del andre roller. Forsker-eksperterne fra universiteterne blev ikke foretrukket frem for andre typer af eksperter. Ofte kom forskerne til orde i journalistikken i korte statements, jævnligt skulle de verificere den vinkel, som journalisterne havde på plads inden interviewet, hvad mange forskere dog var modvillige overfor.

Som det fremgår af både den kvalitative læsning og af vores interview med forskere og journalister, spiller den samfundskritiske forsker, som påpeger fejl og mangler i den socialpolitiske indsats, en dominerende rolle. Flere af forskerne giver udtryk for en opfattelse af, at de i den rolle tvinges til at afgøre en politisk debat fremfor at bidrage med et forskningsbaseret indspark i debatten. Derudover er der en oplevelse af, at de politiske spørgsmål til forskerne ofte bevæger sig ud over, hvad forskningen er i stand til at svare på, da disse spørgsmål ofte søger et klart afgrænset svar på, hvad der er den bedste løsning på en konkret problemstilling. Spørgsmålene, der bevæger sig udenfor, hvad forskningen kan svare på, kan forstås i sammenhæng med, at kun en mindre del på 7 % af journalisterne, ifølge Charlotte Wien (2014), er blevet indført i, hvordan man formidler forskning.

Både blandt journalisterne og forskerne var der et udtalt ønske om, at journalistikken kunne blive mere kritisk i sin tilgang til forskningen som en betydningsfuld samfundsinstitution og til forskerne og forskningsresultaterne. Især blev der lagt vægt på, at forskningens flertydighed,

resultaternes mangfoldighed og den fortløbende diskussion om og fornyelse af resultaterne fik en styrket position i mediedækningen. Men sådan var det ikke i 2014. I blot 3 % af den samlede journalistiske dækning var der et undersøgende, kritisk journalistisk initiativ bag. Der er ikke tale om kritik for kritikkens skyld, det blev artikulert af flere, at det handlede om en kritisk tilgang på et informeret grundlag, og det betød, at journalisterne og redaktionerne var tvunget til at følge forskningen og forskerne tættere for at kunne arbejde kompetent kritisk. Det følte journalisterne sig ikke klædt på til, de havde ikke tid til det, afkastet stod ikke mål med tidsforbruget, og deres viden om forskningsmetoder og videnskabsteori var begrænset. I stedet så de ofte sig selv i en rolle som en form for oversættelse, forskningsformidlere, der fandt nyheder og andet relevant eller kuriøst indhold i en ofte kompleks forskning, og gjorde det tilgængeligt for et bredere publikum.

Af enkelte forskere og journalister blev det påpeget, at der i værktøjskassen til videnskabsjournalistikken findes metoder, der potentielt kunne udvikle og forbedre journalistikken om forskningen og de socialt udsatte børn og unge. Også kritiske forbrugerjournalistiske metoder blev fremhævet. Journalister har en række almene metoder til kritisk undersøgelse, og disse metoder overført til dækningen af videnskaberne og forskerne kunne styrke journalistikkens muligheder for at komme tættere på videnskaberne og forskningens 'virkelige virkelighed' i al dens kompleksitet og med dens mange interesse modsætninger til glæde for mediebrugerne og samfundet.

Hvad handlede journalistikken om, hvem kom til orde? Som en traditionel væsentlighedsjournalistik var mediedækningen i betydeligt omfang samfundsorienteret, 20 % af artiklerne handlede om socialpolitik og lovgivning. Institutionerne, bostederne, de professionelle behandlere og socialrådgivere fik stor mediebevågenhed med

40-45 % procent af artiklerne. I blot 5 % af de journalistiske enheder var det en socialt udsat ung, der havde ordet, forældrene i 4 %, det udsatte barn var stort fraværende som stemme i mediedækningen.

I stedet var det samfundsinstitutionerne, politikere og de professionelle, der blev aktører i mediedækningen. Børnene, de unge og forældrene var i betydeligt omfang både sprogligt og rollemæssigt reduceret til ofre.

Mediedækningen blev på den måde en institutionaliseret tilgang – den sociale udsathed blev nedtonet. De steder, hvor udsathed udspiller sig, var mere eller mindre perifere.

Forskningen og forskerne. I de 28 % af den samlede mediedækning, hvor forskningen blev inddraget, blev nyhedssubstansen i begrænset omfang hentet i forskningen selv – blot 2 % af artiklerne var direkte forskningstriggede, i 10 % kom nyhedsanslaget fra anvendt forskning, rapporter m.m. Forskningen og forskerne blev i langt højere grad brugt til kritisk at kommentere, vurdere og perspektivere aktuelle politiske og samfundsmæssige tiltag, de store sager om misrøgt og misbrug og myndighedsforvaltning på godt og ondt. Kun i meget begrænset omfang blev forskerne brugt til at forklare eller kritisk diskutere nye forskningsresultater og andres forskning.

I den samlede kortlagte mediedækning i 2014 var der 14 % af de journalistiske enheder, der havde citater med eller en reference til en eller flere forskere. I disse artikler optrådte forskerne i en række forskellige roller – med forskellige forskerstemmer: Den konstruktivt kritiske, den negativt kritiske, den understøttende stemme, den neutrale stemme m.m. Ofte forventede journalisterne sig et kritisk statement fra forskerne, når de henvendte sig, og det fik de. I 41 % af artiklerne var der en negativ kritisk forskerstemme i spil, i 33 % en konstruktiv kritisk forskerudtalelse. Det var ekspertens mere end forsker-eksperternes, der blev inddraget som kilde.

Den dominerende forskerstemme i mediedækningen i 2014 var den kritiske, samfundskritiske. I rollen som kilde blev forskerne i altovervejende grad bedt om at udtale sig om noget, de var specialiserede i eller selv havde udforsket. I 51 % af de journalistiske enheder udtalte forskerne sig om noget fra deres eget fagområde, i 27 % var de videneksperter og formidlere af egen forskning. I blot 18 % af artiklerne optrådte forskerne som meningsdannere, meningsforskere, der udtalte sig uden reference til konkret forskning. Vores undersøgelser viste, at på stofområdet de socialt udsatte børn og unge var det ikke sådan, at forskerne udtalte sig om hvad som helst, blot de blev bedt om det, som de ellers ofte bliver kritiseret for at gøre – snarere tværtimod. Forskerne talte om det fagområde, hvor de havde et forskningsbaseret belæg. Tidligere forskning har vist, at det var journalisterne, der var de proaktive og satte dagsordenen. Og at de forskere, som evnede at "play by the media rules" trængte bedst igennem i medierne (Wien, 2014). Dette bekræftede vores undersøgelser til fulde. Selvom enkelte journalister påpegede, at de oplevede forskerne som lidt mere udfarende end tidligere, så var der ingen indikationer i vores undersøgelser på, at forskerne, forskningscentre eller universiteternes kommunikationsafdelinger indenfor dette sociale stofområde metodisk arbejdede på at finde nyhedsværdi i den nye forskning, at pakke det i en form og et sprog, så det hurtigt kunne bruges af journalisterne og i det hele taget bestræbte sig på at være proaktive i deres omgang med nyhedsflowet og redaktionerne. Og det på trods af, som vores diskursanalyser viste, at det faktisk godt kan lade sig gøre at få forskning relativt ufiltreret frem i mediedækningen, hvis det bliver håndteret på den rigtige måde.

Skete der i 2014 en forfladigelse af forskernes pointer og dybde, som flere forskere tidligere kritisk har påpeget, at der gør (Kildedal,

2009)? Hvis man tager både journalisternes og forskernes udsagn for pålydende, så må svaret være 'nej'. De gav alle udtryk for, at de var tilfredse med den mediedækning om de socialt udsatte børn og unge, som blev offentliggjort, ingen påpegede, at de var blevet misbrugt. Men når det er sagt, er der alligevel noget helt afgørende vigtigt på spil i denne problematik. Som psykolog Kuno Sørensen udtrykte det: "Det bliver så kort og forenklet. Komplekse problemstillinger på under et minut. Komplexiteten forsvinder, der foregår en forsimpeling af virkeligheden."

Forskerne påpegede, at virkeligheden er meget mere kompleks end den umiddelbart kommer til udtryk, og at det bl.a. er denne kompleksitet, som de udforsker. Journalistikkens opgave er ofte at vælge ud og reducere kompleksitet, så en nyhed eller andre former for indhold bliver bredt tilgængelig for en større målgruppe, ofte hurtigt. Kort og enkelt, uden at være forsimplet. I spændingsfeltet mellem virkelighedens og forskningens omfang og dybde samt nødvendigheden af forenkling i journalistikken ligger der en stor udfordring for samarbejdet mellem forskerne og journalisterne om kvalificeret at kunne inddrage forskning i medierne.

Et professionelt samvirke. Blandt journalisterne og forskerne var der udbredt enighed om, at man har en fælles interesse i at samarbejde om at skabe et nyhedsflow og en mediedækning, hvor forskerne er kilder på en kompetent måde, og hvor indholdet bliver så korrekt og relevant som muligt for mediernes målgrupper på de forskellige platforme. Denne interesse deles af forskningscentre, universiteterne, medieredaktionerne og borgerne generelt: Så megen troværdig journalistik som muligt skabt via et begrænset ressourceforbrug, gerne baseret på ny forskning og understøttet af forskercitater. Forskerne og journalisterne/medierne tjener samfundet på flere ens måder, de er centrale samfundsinstitutioner, som har til formål at

afdække og beskrive virkeligheden. Også dette kalder på et samarbejde mellem de to samfundsinstitutioner og deres aktører.

Vores undersøgelser bragte eksempler frem på god journalistik om socialt udsatte børn og unge, der byggede på ny forskning og inddrog forskellige forskeres varierende perspektiver på de samme emner. Der var vigtig ny viden, nyhedsværdige fakta og gode historier at finde i den nye forskning. Der var redaktionel værdi at hente i at kunne skelne mellem de forskellige forskningsmetoder, mængden af forskningsindsats, uenighed mellem forskere og i at lægge vægt på at inddrage den forskning og de forskere, der havde de mest velunderbyggede forskningsresultater.

Imidlertid er det ifølge journalisterne urealistisk at forestille sig, at de fleste journalister og redaktioner vil have ressourcer og kompetencer til løbende at følge alle de forskningsområder, som udfolder sig i forhold til de mange stofområder, de har i spil – herunder den meget omfattende forskning om socialt udsatte børn og unge. Så som også international forskning (Condit, 2007) påpeger det, er der brug for et samarbejde om

at finde de relevante pointer i den nye forskning, de konkrete data, udviklingstendenserne og den nyhedsværdi, der er så essentiel for medierne i det lynhurtige cross media-mediesystem.

Men ikke bare en form for samarbejde, der er ukritisk gengivende og afspejlende. Også et samarbejde om kritiske tilgange til forskningen, dens resultater, dens institutioner, dens interessemodsætninger. Med forskningens centrale ideal om en kritisk tilgang må det være en oplagt opgave for forskerne, forskningscentre og universiteternes kommunikationsafdelinger at samarbejde med journalisterne og medierne om det kritiske blik på sig selv. På den måde bliver samarbejdet til et professionelt samvirke mellem samfundsinstitutioner, der tjener et fælles formål, men på vidt forskellige måder.

Aktualitet, hurtighed, vinkling og forenkling er et vilkår for journalistikken og medierne. I samarbejdet om Forskning i medierne handler det om at skabe et professionelt samvirke mellem redaktionerne og forskningen om kvalificeret reduktion af kompleksitet.

10.0 Fem anbefalinger til journalister

Hvordan finder man den gode historie og de værdifulde fakta i forskningen og dens resultater? Hvordan bliver mediedækningen så aktuel, præcis og reflekteret som muligt?

Anbefalinger til journalister

- Læs forskning. Overvåg løbende det publicerede og forskerne på de forskningsfelter, som er særligt relevante for dig. Når du bruger forskning, er dit vigtigste arbejdsredskab til de dybere indhold ikke telefonen, men fx Google Scholar.
- Diskuter nyhedsværdi i forskningen og de nye forskningsresultater med de forskere, der har udført forskningen.
- Undlad sprogligt at skærpe forskernes pointer mere, end der er belæg for i kilden. Undgå at gøre forskningen mere skråsikker, end den er.
- Identificer socialt og viralt potentiale og delingsværdien i det stof, du arbejder med. Også forskningsinddragende stof kan spille en rolle på de sociale platforme, især hvis det handler om noget menneskeligt vedkommende.
- Med en dybere forståelse for forskningsmetoder og videnskabsteori vil du bedre kunne bruge, rangere og prioritere de forskellige forskningsresultater. Du vil bedre kunne vurdere konsekvenserne af forskernes metodiske valg og vil bedre kunne stille uddybende og kritiske spørgsmål.

Litteratur:

Berger, Johan, Kathrine L. Milkman (2010): Social transmission, Emotion, and Virality of Online Content.

Bro, Peter, Filip Walberg (2015): Gatekeeping in digital era. Principles, practices and technological platforms. Journalism Practice, 2015, Routledge

Bro, Peter, Filip Walberg (2014): Digital gatekeeping. News media versus social media. Journalism Practice, 201, Routledge

Cohen, Stanley (1972): Folk Devils and Moral Panic

Jørgensen, Per Schultz, Rolf Kuschel (2006): Socialpsykologi – en introduktion.

Kabel, Lars m. fl. (2014): Media Flow – Indhold og indholdsstrømme i centrum. Forlaget Ajour

Kildedal, Karin (2009): Refleksioner over pressen og dens betydning for socialt arbejde med børn og unge. Aalborg Universitet

Ploug, Niels (2007): Socialt udsatte børn. Identifikation, viden og handlemuligheder i dagsinstitutionerne. SFI

Rödder, Simone, Mike S. Schäfer (2019): Repercussion and recistence. An empirical study on the interrelation between science and mass media. Communication vol. 37

Schrøder, Kim (2015): Internettet og sociale medier bringer danskerne længere omkring i nyhedsuniverset. Notat, Roskilde Universitet

Selvaraj, Senthil m. fl. (2014): Media Coverage of medical Journals: Do the Best Articles Make the News? Plos One

Siegmundfeldt, Pernille (2014): Seriøs videnskabsjournalistik i krise. Artikel i Magisterbladet

Warming, Hanne, Kristine Lagoni m. fl. (2014): Litteraturreview om udsatte børn og unge. Roskilde Universitet

Bilagsartikler og data om kvantitative målinger

Livsudfoldelse kan have trange kår, også i dagens Danmark - 2015.

(Foto: Jakob Carlsen)

12.0 Journalistik om socialt udsatte børn og unge. Med eller om forskning?

En diskursanalytisk refleksion over mediernes brug af forskning

Af Ejvind Hansen

Refleksion over egendiskurs

Som det fremgår af kodebøgerne for dette projekt, har vi forsøgt at søge ganske bredt på emnet. I bruttosøgningen har vi således søgt på børn og unge, der er "udsatte", "sårbare", "anbragte", "svigtede", "diagnosebørn", "fattige", "afvigende", "selvmordstruede", "stigmatiserede", "krænkede" osv. Dette er naturligvis gjort ud fra en indledende overvejelse om, at det er et meget komplekst felt, vi beskæftiger os med, og derfor er det tilhørende sprog naturligvis også ganske sammensat. På trods af den brede søgning kan vi derfor naturligvis for det første ikke regne med at få det hele med. For det andet kan vi heller ikke regne med at søgningen vil være uden tendens.

Diskursanalyse handler om at reflektere over, hvordan tendens altid sniger sig ind i vores italesættelse. Derfor er det naturligvis på sin plads at indlede en diskursanalytisk refleksion med at se på, hvordan refleksionen selv vil være baseret på en indsnævring af begrebet.

Helt overordnet vil man her kunne starte med at konstatere, at der i selve projektets fokus på socialt udsatte børn og unge allerede ligger en række indsnævringer:

For det første ligger der i fokuset på børn og unge en indsnævring. Børn og unge er naturligvis i sig selv ganske komplekse størrelser. Men når der søges i sammenhæng med præciseringen socialt udsatte, er det primært et fokus på børn og unge som nogen, der passivt udsættes for noget. Det er altså ikke (i det mindste i første omgang) det kompetente barn, det legende barn, det nysgerrige barn, men derimod børn som nogen, der passiviseres af noget problematisk¹ – hvilket også er blevet afdækket i Ejstrup og Ramstedts analyser i denne rapport.

I fokuset på passiviserede børn og unge ligger også en accentuering af det uskyldige. Børn og unge er i en vis forstand definerede ved ikke at være helt udvoksede endnu (i bred forstand), og derfor som ikke fuldt kompetente. Derfor vil man typisk ikke give børnene eller de unge skylden for den udsatte situation. Dertil kommer, at børn og unge gennem deres voksenalafhængighed også, når de er udsatte, peger på et beskyttelsesbehov eller et omsorgsbehov.

I vores søgning ligger altså et fokus på børn og unge i modsætning til voksne, og et fokus på hvordan de er udsatte (passivt) snarere end udfarende, opsøgende. Et tredje fokus ligger i, at

vi særligt fokuserer på, hvorledes børnene og de unge er socialt udsatte. Herved ser vi i den indledende søgning bl.a. bort fra børn og unge, der er udsatte på grund af psykiske og fysiske handicaps, skoleproblemer og flygtninge-/indvandrers problematikker.

Alle disse fokuserer ligger i selve vores indledende søgning og opdrag. Ethvert forskningsprojekt er naturligvis nødt til at fokusere. Dels for at kunne definere et problemfelt, dels for at kunne skabe overskuelighed i datamængden. Da vi har ønsket at undersøge mødet mellem medier og forskning, er det oplagt at undersøge et felt, der er nogenlunde veldefineret indenfor både forskning og medier – og det må udsatte børn og unge siges at være.

I forhold til nærværende artikel vil vi således ikke bruge diskursanalysen til at kritisere selve emnefeltet. Derfor vil vi i det følgende ikke reflektere yderligere over det ovennævnte fokus.

Mediernes brug af forskning

Forskning nævnes i 375 (28 %) af de 1347 undersøgte artikler. Eftersom forskerne og forskningen på en del områder sidder inde med en unik viden om feltet, kunne man naturligvis fra en umiddelbar betragtning mene, at det er skuffende, at forskningen fylder så lidt.

I denne overvejelse skal man imidlertid medtænke, at den journalistiske dækning i mange tilfælde slet ikke handler om at forklare, hvorfor noget sker, eller hvad man kan gøre for at forhindre det. Rigtig mange journalistiske indlæg vil i første omgang udelukkende handle om en afrapportering af, at det rent faktisk foregår, og hvordan det opleves for den enkelte og for omgivelserne.

Vi vil i denne artikel derfor afholde os fra at vurdere, om forskningens stemme er tilstrækkelig stærk i det undersøgte materiale. I stedet vil vi fokusere på, hvordan mødet mellem forskningen og den journalistiske formidling foregår. Hvad sker der i mødet mellem to kommunikative felter, der forholder sig til forskellige målgrupper med

indbyrdes forskellige forventninger og idealer for kommunikationen?

Den akademiske kommunikation foregår grundlæggende efter nogle andre logikker end den journalistiske, og for så vidt der skal finde en interaktion sted, vil man derfor kunne forvente et sammenstød mellem disse logikker og idealer, hvor mindst den ene part vil være nødt til at give køb på nogle af sine logikker og idealer.

I denne undersøgelse vil vi primært se på, hvordan forskere og forskning finder vej til de journalistiske medier. For at dette kan ske, må forskningen på en eller anden måde skrives ind i de kriterier for publikation, som findes på de journalistiske medier. Dette kan enten ske ved, at forskningen i sig selv er anledning til, at de journalistiske medier laver en historie (nyhedstrigger – typisk, hvis forskningen har ført til et opsigtsvækkende resultat). Men det kan også ske ved, at forskningen kan være med til at belyse historier, der ikke udspringer af forskningen (fx til at perspektivere politiske udspil eller kommentere på historier om konkrete udsatte børn og unge). Vi vil med andre ord primært fokusere på, hvorledes budskaber fra forskningen må underkaste sig de journalistiske logikker – og ikke så meget hvordan journalistiske logikker også må indordne sig under de forskningsmæssige logikker. Dette skyldes, at vi primært er interesserede i, hvordan forskningen finder vej til journalistikken, og selvom journalistikken i sin bestræbelse på at rumme forskningen givetvis ofte må bøje af på egne idealer (fx om entydighed, slagfærdighed, sensation) i dette arbejde, vil en refleksion over dette blive spekulativ, eftersom vi ikke har rådighed over et 'oprindeligt' journalistisk produkt, som det kunne have set ud uden forskningslogikkens indtog.

Anderledes forholder det sig med forskningens vej ind i de journalistiske medier, hvor vi for den eksplicit refererede forskning ofte har adgang til de refererede forskningsrapporter eller -artikler. Her vil vi således ved hjælp af diskursive analyser kunne se på, om der sker en bevægelse i bud-

skabet fra den rent forskningsdrevne kommunikation til den journalistisk tilrettede ditto.

Vi vil i denne artikel følge Rödder & Schäfers distinktion mellem mediedækning, der er initieret af forskningen, dvs. hvor forskningen fremstår som hovedanledningen til medieproduktet², (Rödder & Schäfer, 2010, side 257), og mediedækning, hvor forskningen primært bruges til at belyse historier uden for forskningsverdenen. Vi vil ved nedslag i analys materialet foretage en diskursiv sammenligning af de journalistiske produkter og de bagvedliggende forskningsprodukter for at se i, hvor høj grad der sker en diskursiv ændring eller nyvinkling på vejen fra forskningspublikation til journalistisk formidling. Når vi følger denne distinktion, er det fordi, det har vist sig, at forskelligheden mellem de forskningsmæssige og journalistiske logikker slår igenem på forskellig måde i forskellige journalistiske produkter. Forskelligheden mellem den forskningsmæssige og journalistiske logik viser sig generelt at slå mindre igennem i forskningstriggede historier sammenlignet med historier, hvor forskningen trækkes ind som støtte eller backup til historier, der ikke har forskningen som udgangspunkt (Rödder & Schäfer, 2010).

For at undersøge dette, vil vi i det følgende tage udgangspunkt i fire journalistiske produkter, hvor forskningen spiller en forskellig rolle. For hver af disse vil vi sammenligne den diskursive italesættelse i henholdsvis det journalistiske produkt og de bagvedliggende forskningsmæssige produkter. På den ene side vil vi undersøge to artikler, der er trigget af forskning – henholdsvis (a) anvendt- og (b) grundforskning. Tesen vil her være, at disse artikler udviser den mindste forskel i forhold til de oprindelige forskningsartikler, og at produktet (a), der trækker på anvendt forskning viser den allermindste forskel, eftersom man må formode, at forskningen her allerede fra starten har haft en klar fortælling om den umiddelbare samfundsmæssige og dermed mediemæssige relevans.

Begge de to resterende artikler er udvalgt efter, at de ikke er trigget umiddelbart af specifikke forsk-

ningsmæssige hændelser. Indbyrdes er de forskellige ved, at den procentuelle brug af forskning varierer. Det ene journalistiske produkt (c) består af fire helsider plus en forsidehenvisning. Produktet bæres primært af en identifikation med konkrete menneskeskæbner, og forskningen bruges til at legitimere casenes generelle repræsentativitet. Det fjerde journalistiske produkt (d) er valgt, fordi det samtidig med ikke at være trigget af forskning alligevel indeholder en høj grad af forskning.

De udvalgte journalistiske produkter er følgende:

- (a) Jyllands-Posten, 17. september 2014:
"Børn i daginstitutioner bliver bedre til dansk og matematik."
- (b) Jp.dk, 23. januar 2014: "Så mange plejebørn kæmper med psykisk sygdom."
- (c) Nordjyske Stiftstidende,
16. november 2014: Tema om "efterværn" til socialt udsatte unge.
- (d) Dagbladet Information,
21. november 2014: "Mental modstandskraft er det nye pædagogiske modeord."³

Undervejs i analyserne vil vi påvise forskelle og ligheder mellem journalistiske og videnskabelige produkter. Det er en vigtig pointe, at der i denne påpegning ikke ligger en evaluering af, at det ene produkt er mere korrekt end det andet. Særligt for (c) og (d) må naturligvis gælde, at de i en vis forstand ikke alene skal måles op imod forskningens resultater, eftersom forskningen her jo tænkes som noget, der skal hjælpe en forskningsekstern historie frem. Men også for (a) og (b) kan man argumentere for det legitime i, at de journalistiske produkter ikke skal ligne de forskningsmæssige mest muligt. Ganske vist foregiver de at gengive et forskningsprodukt, og derfor skal der naturligvis også være en vis overensstemmelse, men der ligger jo netop en pointe i, at journalisten har en anden læsergruppe end forskeren – og derfor vil journalisten også være nødt til at indordne sig under nogle andre logikker end forskeren. Dette kan fx kræve, at man er mere selektiv i, hvad man formidler, fordi en ikke-akademisk modtager kan

Figur 12.0 a

Nyhedskriterium	Alle indlæg (1347)		Forsker-trigget (168)	
A: Hændelsesaktualitet	637	47 %	107	63 %
B: Tematisk aktualitet	124	9 %	5	3 %
C: Væsentlighed	593	44 %	114	67 %
D: Konstruktivitet	349	26 %	35	21 %
E: Identifikation	145	11 %	9	5 %
F: Konflikt	389	29 %	56	33 %
G: Solo	19	1 %	2	1 %
H: Sensation	93	7 %	4	2 %
I: Nærhed	64	5 %	3	2 %

forventes at være mindre tålmodig overfor de akademiske formkrav. Vi vil derfor i det følgende primært forfølge forskelle, og så afholde os fra at vurdere det betimelige i disse forskelle.

Produkter trigget af forskning – journalistikken i forskningens tjeneste

I undersøgelsen har vi kodet de undersøgte produkter både for nyhedstriggere og for nyhedskriterier. Hvis vi sammenligner på de historier, som er trigget af forskningen med de øvrige historier på området, får vi følgende billede:

Umiddelbart viser tallene, at forskningstriggede historier spiller stærkere på hændelsesaktualitet og væsentlighed end de øvrige historier, hvorimod de har sværere ved at tale til mediernes ønske om tematisk aktualitet, identifikation, sensation og nærhed.

Dette siger ikke nødvendigvis noget om forskningen i sig selv. Om det er forskningen, der ikke rummer stemmer ind i aktuelle temaer i offentligheden, identifikationsskabende potentiale, sensationer eller nærhed, eller om det er journalisterne, der ikke formår (eller har ressourcer til) at trække disse aspekter ud af forskningen, må vi i denne undersøgelse lade være usagt. Hvis forskningen faktisk rummer mere sådant potentiale, kan

vi foreløbig konkludere, at man ikke lykkes med at bygge bro fra forskning til medier.

Umiddelbart er det ikke overraskende, at forskningen har nemmest ved at trigge historier på væsentlighedskriteriet defineret ved at påpege problematikker, der er væsentlige ud fra et overordnet samfundsmæssigt perspektiv, eftersom alle forskningsprojekter jo i ansøgningsfasen som regel er nødt til at have et ganske skarpt narrativ om den samfundsmæssige relevans. Der er et stort overlap mellem de forskertriggede historier, der slår ud på væsentlighed og hændelsesaktualitet, men der hvor hændelsesaktualiteten står alene, er det fordi der netop er blevet publiceret en ny undersøgelse eller et forskningsresultat.

En ting er imidlertid, hvordan de forskningstriggede historier påvirker journalistikken. I det følgende vil vi se på, hvordan vandringer fra det forskningsmæssige felt diskursivt påvirker italesættelsen af resultaterne. Tesen vil være, at de journalistiske medier har et behov for at supplere den høje vægtlægning på væsentlighed med andre mere umiddelbart appellerende kriterier som personlig identifikation, konflikt, sensation og nærhed.

Formidling af anvendt forskning

Den første case har en intensiv brug af forskning.

66 % af artiklen henviser direkte til forskning eller forskere. Den tager udgangspunkt i – og trigges helt klart af – en analyse fra Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (AE). AE er en økonomisk politisk tænketank, der sponsoreres af LO og de herunder hørende fagforbund – og partiet Socialdemokraterne er tilknyttet som associeret medlem. Undersøgelser sættes i søen med udgangspunkt i samfundsmæssige og økonomiske problemer. Som tilknyttet fagbevægelsen har AE allerede i udgangspunktet et offentligt ærinde om at gøre opmærksom på presserende problematikker med henblik på at klæde beslutningstagerne på.

Dette ses også tydeligt, når man ser på den rapport, som dette journalistiske produkt baseres på. Første side i rapporten (Pihl, 2014) er således identisk med AE's pressemeddelelse, hvilket viser at rapporten allerede i udgangspunktet taler til en logik, der passer til det journalistiske felt. Dertil kommer, at overskriften på det herefter følgende er stort set identisk med rubrikken i Jyllands-Posten: "Børn i dagtilbud klarer sig bedre i dansk og matematik." I det hele taget rummer rapporten og det journalistiske produkt en fælles struktur, idet konklusionerne leveres i starten, og så kommer det mere talmæssige materiale længere nede.

Dermed ikke være sagt, at rapportens budskab vandrer upåvirket ind i det journalistiske medie. For det første åbner jp.dk-artiklen med et personificerende og identifikationsskabende "du": "Kom i vuggestue og få bedre karakterer, når du skal til eksamen i 9. klasse." Her henvender journalisten sig mere direkte til sin læser end rapporten.

Den journalistiske artikel rummer også en lille diskursiv stramning af budskabet i rapporten. Hvor rapporten taler om, at børnene klarer sig "bedre" til eksamen (side 2), og at det "påvirker" karaktererne ved afgangsprøverne, så strammes dette i jp.dk i underrubrikken til at "En analyse fra Arbejderbevægelsens Erhvervsråd viser, at det er godt for [...] børn..." (min kursivering). Journa-

listen skriver dertil også problematikken ind i en diskurs om den "negative sociale arv", hvilket der heller ikke findes belæg for i rapporten. Begge disse aspekter rummer en fortolkning, hvor det at klare sig skidt i dansk og matematik er negativt i en definerende forstand. Dvs. at du har et dårligt liv, hvis du får dårlige karakterer i disse fag, og man ser dermed (i italesættelsen) bort fra, at andre ting kan være nok så definerende for børn og deres fremtidige liv.

Her er rapporten generelt set lidt mere neutral – den foregiver i udgangspunktet ikke at sige andet, end hvad den faktisk har undersøgt: At karaktererne bliver bedre for en bestemt gruppe, hvis de som børn kommer i dagtilbud. Her forholder man sig overordnet set ikke til, om det er godt eller skidt for børnene. En lille undtagelse i dette er dog de sidste to sider i rapporten (s. 5-6), hvor sproget bliver mere farvet, og hvor forfatteren gentagne gange taler om, at barnet kan "have glæde af", der kan være "en gevinst af det", osv. Dermed ligger der sprogligt set en klar tilkendegivelse af, at det vil være godt for barnet. Men for det første ligger dette altså meget sent i rapporten, og for det andet er det konsekvent koblet op på konkrete tal og er altså ikke en generel karakteristik af barnet som helhed. Endelig skal det også nævnes, at journalisten helt åbenlyst forsøger at gøre en politisk sag ud af rapportens konklusioner. I første omgang gennem et interview af rapportens forfatter, der dog afviser at forholde sig til, om rapporten skal have politiske konsekvenser. Derudover hentes professor Niels Egelund ind med en forskermæssig evaluering af det politiske – uden at det dog gøres klart, hvordan hans forskningsmæssige kompetencer kvalificerer ham hertil. Og endelig bliver den siddende regering og en repræsentant for kommunerne også spurgt til, hvilke konklusioner man fra politisk hold finder anledning til. Overordnet set kan vi derfor konkludere, at det journalistiske produkt skærper vinklen en lille smule og giver historien en politisk drejning, dels for at skabe større personificering, dels

for at skabe større rum for identifikation. Med en velvillig læsning kan man dog godt, som nævnt, finde frøene til en skarpvinkling allerede i selve rapporten (de sidste to siders farvede italesættelse).

Formidling af grundforskning

For den næste case gælder det, at den har taget et par omveje, inden den har fundet vej til det journalistiske medie jp.dk. Udgangspunktet er en forskningsartikel af et norsk forskerteam (Lehmann m. fl. 2013), der i første omgang har undergået en forskningsformidling på det norske forskning.no, senere oversat til dansk på videnskab.dk (Graven 2014a + 2014b), inden der endelig er blevet lavet et lille uddrag af sidstnævnte på jp.dk.

I alle disse tre journalistiske produkter fylder forskningen 100 %. Dertil kommer, at den eneste stemme i artiklerne udover forskningsartiklen og journalistens er den korresponderende forfatter. Endelig gælder det også, at de journalistiske artikler sådan set rammer et af forskningsartiklens hovedbudskaber godt – med forbehold for de stramninger, som vi ser nærmere på herunder.

Et kig på overgangen fra artiklerne på videnskab.dk/forskning.no, der ud over oversættelsen tilsyneladende er identiske, til jp.dk viser imidlertid en signifikant udeladelse: Artiklen på jp.dk er overordnet set meget tæt på videnskab.dk bortset fra, at den sidste tredjedel er udeladt. Denne udeladte del indeholder et referat af, hvordan forskningsmetoden er anderledes i dette studie i forhold til tidligere studier. Forskningsmetode er noget, som de fleste forskere går meget op i, og når man kigger på forskningsartiklen, fylder dette da også rigtig meget. Redegørelsen for baggrund, metode og metodediskussion fylder således 8 af de 10 sider med brødttekst. Og kigger man nærmere efter i artiklen, anses den nye metode faktisk som selve hovederindet. For forskerne er hovedbudskabet ikke pointen om, at pleje-

børn kæmper med psykisk sygdom, hvilket ellers er vinklen på de journalistiske produkter. Ifølge forskningsartiklen (side 1-2) havde man en nogenlunde forståelse af dette i forvejen. Men forfatterens primære pointe er, at man gennem den nye metode får bedre mulighed for at evaluere mere præcist, hvordan det står til med de forskellige udfordringer. I den journalistiske sortering er dette imidlertid en pointe, der nedprioriteres. På det specifikt sproglige plan ser man også et par interessante drejninger. Hvor forskningsartiklen taler om forskellige typer af disorders ("emotional disorders", "separation anxiety disorder", "obsessive compulsive disorder"), oversættes dette i de journalistiske artikler flere gange til forskellige former for lidelser (psykiske lidelser, adfærdslidelser). En mere neutral oversættelse ville have været at tale om psykiske og adfærdsmæssige forstyrrelser eller uorden. Ved overgangen fra den akademiske terminologi til den journalistiske indføres der en implikation om, at dette er noget, der skal gøres noget ved. De undersøgte børn er nogen, der lider. Dette kan også meget vel være en relevant konsekvens, men den ligger ikke lige så presserende i den akademiske italesættelse.

Et sidste forhold, som vi vil trække frem i denne sammenhæng, er de forskellige produkters modalitet eller styrkemarkører. Hvor de journalistiske produkter er enige om, at undersøgelsen viser, at plejebørn kæmper med psykisk sygdom, så taler forskningsartiklen mere forsigtigt om, at tallene "indicate" en sammenhæng. På dansk ville en mere neutral oversættelse være 'indikere' eller 'tyde på'. Igen ser man her en typisk bevægelse fra en akademisk logik, der foreskriver forsigtighed og forbehold, til en journalistisk logik, der har behov for klare budskaber for at drive læsningen hos læsere, der ikke nødvendigvis er interesserede i de mere komplekse forbehold og sammenhænge. Til at legitimere denne drejning har journalisten fået den korresponderende forfatter til at udtale sig i et interview, hvor hun også citeres med stærke styrkemarkører og uden forbehold.

Sammenfattende kan vi sige, at dette eksempel illustrerer en situation, hvor forskningen helt klart definerer det journalistiske produkt, at det journalistiske produkt nogenlunde rimeligt formidler et relevant budskab fra forskningsproduktet, dog med brug af traditionelle journalistiske stramninger, der ikke flugter med den akademiske forsigtighed, men at journalisterne og forskerne ikke er helt enige om, hvad der er det væsentligste i forskningen.

Historier, der ikke tager udgangspunkt i forskningen

– forskningen i journalistikkens tjeneste

Vi vil nu vende os til at analysere et par journalistiske produkter, hvor forskningen i en vis forstand er sekundær. Det er ikke forskningen, der har trigget historierne, og dermed vil der ikke naturligt være så stort sammenfald mellem forskningens budskaber og journalisternes.

Journalistik med sparsom brug af forskning

Den tredje case, vi skal se på, er et eksempel på en journalistisk historie om socialt udsatte børn og unge, der ud fra journalistiske parametre må siges at være en højstatus-historie, eftersom den både trænger helt ud på forsiden af det pågældende medie, hvor den fylder en fjerdedel af siden og dertil fylder fire hele sider inde i avisen. Til gengæld fylder forskningen meget lidt i hele denne dækning: Tre små henvisninger (ca. 10 %) i den ene artikel, og slet ikke i de andre. I hele det journalistiske produkt fylder forskningen 4,7 %. Historierne eller temaet bæres primært af en række konkrete cases på unge, der i den juridiske overgang fra barn til voksen, altså når man runder 18 år, har haft behov for hjælp en årrække (efterværn).

Forskningshenvisningerne bruges primært til at bekræfte, at den pågældende problematik er generel. Ekspertterne skal således bruges til at bygge bro fra en række historier, som rummer stor identifikation og personificering, til også at kunne legitimere en almen påstand om, at

dette er væsentlige historier, som offentligheden bør bekymre sig om. Den første henvisning til forskningen bruges således til at legitimere, at man bruger en "formand for Socialpædagogernes Landsforbund" som ekspertkilde – selvom han også med nogen ret kunne siges at være en partskilde. De to øvrige henvisninger bruges til at vise, at de fremhævede cases stemmer overens med et generelt billede: "Undersøgelser og forskning viser, at efterværn er afgørende", (altså: efterværn er afgørende generelt) og "Det kan ofte skabe problemer, at de mest belastede unge bliver overflyttet til kommunens voksenafdeling", så casen er et eksempel på noget, der ofte sker. I denne case er det mindre oplagt at lave en generel sammenligning af den diskursive italesættelse mellem det journalistiske og forskningsmæssige produkt, eftersom det journalistiske produkt ikke foregiver at gengive forskningens resultater. Et enkelt forhold skal dog trækkes frem, idet den mest konkrete henvisning til forskningen i det journalistiske produkt udtaler, at ifølge disse undersøgelser gælder det, at "efterværn er afgørende for, om de udsatte unge får en uddannelse" (min fremhævelse). Når man kigger de to nævnte rapporter igennem (Møhlholt m. fl. 2012, Laustsen m. fl. 2012), bruges ordet "afgørende" aldrig på denne måde. Rapporterne taler ganske vist om, at efterværn og chancen for uddannelse hænger sammen, men det italesættes mere forsigtigt, idet man skriver, at efterværn ifølge de professionelle gør, at de unge "i højere grad" kommer i gang med en ungdomsuddannelse (Laustsen m. fl. 2012, side 37 – min fremhævelse). Forskningsrapporten giver altså ikke belæg for at konkludere, at efterværnet er afgørende for en senere uddannelse.

Når begrebet "afgørende" bruges i de to rapporter, er det primært i forbindelse med den unges mulighed for "medbestemmelse og medindflydelse" (fx Møhlholt m. fl. 2012, side 14+127-128 + 191-192; Laustsen m. fl. 2012, side 38), den gode relation til kontaktpersonen, (Møhlholt m. fl. 2012, side. 108 + 130 + 135;

Laustsen m. fl. 2012, side 92), forståelsen af hvad målet med efterværnet er (Mølholdt m. fl. 2012, side 180), og gode fællesskaber (Laustsen m. fl. 2012, side 26 + 50). Man kan således sige, at brugen af begrebet "afgørende" i virkeligheden tegner et mere konditionelt billede af, hvor vigtigt efterværn er for de unges fremtid. Efterværn fungerer bedst under visse betingelser (medbestemmelse, god relation til kontaktpersonen, forståelse af målet med projektet, osv.). Og disse betingelser peger på den enkelte unge som en, der faktisk har nogle ressourcer, man skal trække på. Resiliensdiskursen, som vi vender tilbage til nedenfor, men som journalisten slet ikke viser nogen bevidsthed om i dette produkt. Hvis man kigger nærmere på det journalistiske produkt, rummer det (udover pointen, at efterværn er godt) følgende hovedkonklusion: "Mange sårbare unge bliver ikke taget godt nok i hånden af kommunerne" fordi "kommunerne er for dårlige til at hjælpe" (Trillingsgaard, forside, gentages igen på side 15). Denne påstand kommer fra Benny Andersen, der er formand for Socialpædagogernes Landsforbund, og den underbygges ved at fremhæve, at nogle kommuner gør det rigtig godt, hvorimod andre svigter på området. Det er netop denne påstand, som forskningen inddrages for at understøtte. Det gøres i form af et par citater med professor Inge Bryderup, der henviser generelt til "sin forskning". Kigger man imidlertid i de nævnte forskningsrapporter, gøres det netop til en pointe, at det kan være vanskeligt at vurdere de enkelte kommuners indsatser op imod hinanden, fordi kommunerne i forhold til udfordringen er sammensat på vidt forskellige måder (Laustsen m. fl. (2012) side 11).

Opsummerende kan vi altså sige, at i denne case, hvor forskningen i udgangspunktet spiller en meget lille rolle – og primært en rolle, hvor journalisten skal finde støtte til andre kilder, forholder journalisten sig ganske frit til det nævnte forskningsmæssige forlæg: Dels er der (naturligvis) en stor selektion, dels vinkles de få nævnte

pointer med forskningsbelæg også noget skævt i forhold til de refererede forskningsartikler.

Journalistik med intensiv brug af forskning

Den sidste case, som vi vil se nærmere på, er et eksempel på en artikel, hvor forskningen ikke er triggeren på historien, men hvor forskningen alligevel bruges intensivt (65 % af teksten omhandler input fra forskning eller forskere). Dermed kommer forskningen naturligvis også til i nogen grad at sætte dagsordenen for det journalistiske produkt, men i udgangspunktet præsenteres det som et bud på, hvordan man pædagogisk kan/skal tilgå de unge på en mindre beskyttende måde, og i stedet fokusere på de unges evner til selv at håndtere udfordringer og problemer. Af konkrete forskningsprodukter henvises kun til en enkelt artikel af Claus Holm. Ifølge Claus Holm (og journalisten) har den pædagogiske tilgang til børn og unge skiftet fra at fokusere på at hjælpe og beskytte dem, til at udsætte dem for kontrollerede udfordringer, hvorigennem deres modstandskraft mod mere uforudsete problemer og udfordringer styrkes. Synspunktet i forskningsartiklen omtales i blot fem linjer, men er egentlig meget tro overfor Holms pointe: At resilienssynspunktet er en vigtig modstemme til tidligere tiders pædagogiske synspunkter, men at disse netop også må suppleres med et fokus på, hvordan man så styrker børn og unges resiliens. Det, der imidlertid er særligt ved denne artikel, er, at den trækker flere forskere ind i behandlingen af problematikken (5), og at disse vel at mærke bringes kritisk i spil med og mod hinanden. I første omgang sættes der et tema om, hvordan det enkelte barn og den enkelte unge kan blive bedre til at håndtere modgang, hvis de udsættes for kontrolleret stress (Poul Lundborg Bak, Oddgeir Friberg). Dernæst modificeres dette synspunkt til også at skulle tage højde for de fællesskaber, som børnene og de unge indgår i (Poul Lundborg Bak, Bjarke Malmstrøm Jensen (sidstnævnte er ikke forsker)), hvorefter artiklen slutter af med at påpege, at det ud fra et sociolo-

gisk-kritisk perspektiv kan være problematisk, at man gør håndtering af problemer og udfordringer til en opgave for børnene og de unge, hvorved man måske friholder de egentlige magthavere i samfundet (Niels Ulrik Sørensen, Rasmus Willig). Det interessante ved denne case er, at journalisten her sådan set, ved hjælp af forskningen, går i kritisk dialog med forskningen. I de tidligere cases har journalisterne brugt forskningen, men netop primært på en refererende måde. Derfor skulle journalisterne i en vis forstand prøve at udlægge de uddragne pointer så præcist som muligt. Det skal journalisterne også i denne sidste case (og i forhold til den nævnte artikel er dette også på plads), men her betragtes det præcise referat ikke som tilstrækkeligt. Journalisten gør netop en dyd ud af at vise, at der indenfor forskningen netop ikke er konsensus om, hvordan vi bedst håndterer den diskuterende problematik. Det særlige ved denne form er, at man ved endt læsning af den pågældende artikel faktisk godt kan være lidt i tvivl om, hvad den bedste tilgang til problematikken er. Selvom rubrikken til artiklen kunne tyde på noget andet: "Mental modstandskraft er det nye pædagogiske modeord", så er det oplagt at konkludere, at den afsluttende uvished i en vis forstand er en pointe. En pointe hvor journalist og forskning synes at være i overensstemmelse.

Afrunding

Når vi således kigger de undersøgte cases igennem, ser vi generelt set, at journalisterne (i) selv

udvælger, hvad de ser som det væsentligste i den diskuterende forskning, (ii) tilføjer mere identifikationsskabende elementer, og (iii) skærper de fremlagte pointer. Den selektive tilgang (i) kan naturligvis begrundes med, at den journalistiske form typisk er kortere. Den identifikationsskabende bevægelse (ii) tyder på, at dette netop er noget, som journalisterne mener, der er for lidt af i de forskningsmæssige vinkler. Skærpelsen af de fremlagte pointer (iii) medfører, at forskningen let kommer til at fremstå mere skrårækker, end man kan finde belæg for i de analyserede forskningsprodukter. Case (a) viser dog, at det ved hjælp af en kommunikation, der tager højde for journalistiske logikker, i nogen grad kan lade sig gøre at få forskningen formidlet ud i offentligheden i nogenlunde uændret form.

Generelt har vi set, at afstanden mellem forskningsformidling og journalistisk formidling har været mindst, når forskningen selv har trigget de journalistiske historier. Men vi har også set, at det refererende ideal kan suppleres frugtbart ved et mere dialogisk-kritisk, hvor man netop viser, at forskningen sjældent er så konklusiv, som de små referater kan give indtryk af. Herved får forskningen en mindre autoritativ rolle, og læseren/lytteren/seeren inviteres til mere aktivt selv at skulle danne sig en mening.

1) Case (d) viser dog, at resiliens-diskursen alligevel dukker op i vores søgning. Den er blot ikke befordret af selve søgningerne.

2) Vi forholder os således ikke til, hvad der rent faktisk har sat journalisten i gang med historien, og der ligger således ikke en implikation om, at journalisten blot er reaktiv, når det er forskningen, der fremstår som nyhedstrigger. Det kan sagtens være, at journalisten meget aktivt har opsøgt gældende forskning indenfor det pågældende område, og selv har indset, at den pågældende undersøgelse eller forskning rummer en journalistisk nyhedsværdi.

3) Artikel (a), (b) og (d) er fundet ved først i den kvalitative NVivo-kodning at finde de artikler, der indeholder den største procentdel af brug af forskning - konkret. Herefter har vi kigget i den kvantitative kodning, for at afdække, om den refererede forskning er anvendt (a) eller akademisk-grundinfo fundet ved at finde den artikel med flest referencer til forskning, samtidig med at den ifølge den kvantitative kodning ikke er trigget af forskningen. Artikel (c) er fundet ved i den kvantitative kodning at finde de forsidehenvisninger, hvor der ingen referencer er til hverken forskere eller forskning. Den forskningsfrie forsidehenvisning er valgt med henblik på at finde et produkt, hvor historien tilskrives stor journalistisk værdi (forsidehenvisningen), men hvor det forskningsmæssige åbenbart ikke umiddelbart tænkes som en del af kerne historien. Det gav seks hits, hvoraf et refererede til decideret forskning længere inde i mediet.

Litteratur:

Graven, Andreas R. (2014a): Halvdelen af plejebørn har psykiske lidelser.

Oversat af Julie M. Ingemansson.

Videnskab.dk. 22. januar. <http://videnskab.dk/kultur-samfund/halvdelen-af-plejeborn-har-psykiske-lidelser>. 2014b. Halvparten Af Fosterbarn Har Psykiske Lidelser. Forskning.no. Oktober 1. <http://forskning.no/sykdommer-psykiske-lidelser-barn-og-ungdom-hus-og-hjem/2014/01/halvparten-av-fosterbarn-har-psykiske>.

Graven, Andreas R., and Julie M. Ingemansson. (2014):

Så mange plejebørn kæmper med psykisk sygdom. jp.dk., 23. januar. <http://jyllands-posten.dk/nyviden/ECE6427862/S%C3%A5+mange+plejeb%C3%B8rn+k%C3%A6mper+med+psyisk+sygdom+/>.

Holm, Claus (2014): Paradigmeskift mod en ny livsdueligheds pædagogik.

Pædagogisk Psykologisk Tidsskrift 51 (4): side 62–77.

Johansen, Martin.(2014): Børn i daginstitutioner bliver bedre til dansk og matematik.

Morgenavisen Jyllands-Posten, 17. september, Indland.

Laustsen, Mette, Helle Hansen, Katrine Schjødt Vammen, and Katrine Vasegaard. (2012):

Forebyggende foranstaltninger 18-22 År. Dialoggruppe - Om Forebyggelse som alternativ til anbringelse. Delrapport 6. 12:25. København: SFI - det nationale forskningscenter for velfærd. <http://sfi.dk/rapportoplysninger-4681.aspx?Action=1&NewsId=3530&PID=9267>.

Lehmann, Stine, Odd E. Havik, Toril Havik, and Einar R. Heiervang (2013): Mental Disorders in Foster Children:

A Study of Prevalence, Comorbidity and Risk Factors. Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health 7 (39).

Mølholt, Anne-Kirstine, Sofie Stage, Jan Hylt Pejtersen, and Pia Thomsen. (2012): Efterværn for tidligere

anbragte unge. En videns- og erfaringsopsamling. 12:4. København: SFI - det nationale forskningscenter for velfærd. <http://www.sfi.dk/rapportoplysninger-4681.aspx?Action=1&NewsId=3368&PID=9267>.

Pihl, Mie Dalskov (2014): Børn i dagtilbud klarer sig bedre i folkeskolen. København:

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd. <http://www.ae.dk/analyser/boern-i-dagtilbud-klarere-sig-bedre-i-folkeskolen>.

Rödder, S. and Mike S. Schäfer (2010): Repercussion and Resistance: An Empirical Study on the Interrelation between Science and Mass Media. Communications 35 (3): side 249–67.

Thorup, Mette-Line (2014): Mental modstandskraft er det nye pædagogiske modeord. Dagbladet Information, 21. november.

Trillingsgaard, Heidi. (2014): Tema om Efterværn", Nordjyske Stiftstidende, 16. november.

13.0 De voksnes magt

En sprogvidenskabelig undersøgelse af nyhedsmediernes beskrivelser af børn og unge i socialt udsatte positioner. Sproget sætter på plads og i bås.

Af Michael Ejstrup og Mikkel Ramstedt

Journalistikken spiller en central rolle for vores oplevelse af at være borgere i et samfund. Mediernes daglige nyhedsdækning er som en vedvarende samtale, der kontinuerligt former vores billede af den samfundsmæssige virkelighed; en samtale, som vi nok langt fra alle er aktive deltagere i, men som kun de færreste af os kan undgå at lytte til. Journalistikken er i sin kondenserede rubrikform uomgængelig, når den indrammer virkeligheden i klare og fyndige sætninger. Vi står i kø ved siden af aviserne og ugebladene i supermarkedet, tabloidpressen råber efter os på gaden, og nyhederne stikker en gang hver time hovedet frem i radioen for lige hurtigt at meddele os dagens væsentligste overskrifter. På den måde er vores nyhedsbillede som en collage af utallige små journalistiske snapshots. Det er virkelighed skabt af sprog. I denne artikel dykker vi ned i den del af nyhedskollagen, som skildrer forhold for børn og unge i socialt udsatte positioner. Vores formål er at dokumentere og undersøge nogle gennemgående sproglige mønstre i den journalistiske rammesætning af socialt udsatte børn og unge. Her er vi opmærksomme på, at sprogets kategorier såvel som dets grammatiske og syntaktiske strukturer har en tendens til at gøre bestemte aspekter af virkeligheden mere fremtrædende end andre. Journalistikens

portrættering af børn og unge i udsatte positioner er kompleks og rummer utallige nuancer, men en bestemt tendens synes alligevel at træde frem i medie billedet; et billede af et usikkert barneliv domineret af magtfulde voksne med hensigter, der kan sættes spørgsmålstegn ved. Vi er ligeledes opmærksomme på, at selve undersøgelsens søgegrundlag, som indeholder ordet "udsatte" og mange relaterede former og ord, kan påvirke resultaterne, så de sproglige fund, vi gør, netop kan være resultatet af søgningernes retninger og begrænsninger.

Når sprog sætter på plads og i bås

Sprogets kategorier udgør nogle idéer om, hvordan virkeligheden hænger sammen, og disse grundidéer deler vi med de andre medlemmer af vores sprogsamfund. Disse kategorier er aldrig hverken en fuldkommen neutral eller fuldstændig dækkende repræsentation af virkeligheden, men som sprogbrugere er vi nødt til at benytte os af de kategorier, som sproget nu engang giver os mulighed for at anvende. Det betyder, at sproget via kategorierne forsyner os med nogle forudfattede forestillinger om virkeligheden, som vi ofte er ubevidste om, og som vi på trods af en kritisk sprogbevidsthed kan have svært ved at slippe udenom eller løsrive os fra. Selvom vi på dansk har ganske mange forskellige kategorier

til at betegne børns sociale udsathed, så har mange af disse kategorier det til fælles, at de karakteriserer børnene som ofre for ugunstige sociale forhold. Derfor gør vores sproglige kategoriseringer af børn i socialt udsatte positioner det umiddelbart mere nærliggende for os tale om sådanne børn som objekter for forældres og sociale myndigheders skalten og valten end som selvstændigt handlende aktører i eget liv, hvilket også fremgår af mange af denne artikels eksempler på danske nyhedsmediers formidlingen af emnet socialt udsatte børn.

Den sproglige rammesætning af virkeligheden er imidlertid andet og mere end vores kategorisering af fænomener (putten-hinanden-og-ting-og-sager-i-kasser), det handler også om den måde, vi ved hjælp af sprogets syntaks og grammatik relaterer forskellige fænomener til hinanden med konkrete sprogvalg. I denne artikel undersøger vi, hvordan børn og unge i socialt udsatte positioner via nyhedsjournalistikkens sproglige rammesætning relateres til forskellige sociale aktører, institutioner og samfundsproblematikker. Her har vi særligt fokus på diateseformer (hvem-gør-hvad-ved-hvem-former i udsagnsordene). Og på ordsammensætningers (syntagmers) betydning for, hvordan aktører og dem, noget går ud over, bliver sat i kasser og båse i den journalistiske formidling, når den tager sociale problemstillinger med relation til socialt udsatte børn og unge under behandling og op til debat.

Sprogvidenskabeligt betegner diatese den grammatiske markeringsfunktion, som angiver et bestemt sprogligt perspektiv på den, der gør noget, og den, noget går ud over, i en sætnings udsagnsord. I indoeuropæiske sprog udtrykkes diatese typisk ved, at udsagnsord kan have vekslende bøjningsformer. På dansk eksisterer tre diateseformer: aktiv, passiv og medium. Den aktive form sætter fokus på handlingens agent som i eksemplet: Marie slår Ib. Den passive form sætter fokus på den eller det, handlingen i udsagnsordet går ud over (handlingens objekt);

som i eksemplet: Ib slås af Marie. Medium-formen angiver et gensidighedsperspektiv ved at markere sætningens aktører som værende både dem, der gør noget, samtidig med at handlingen også går ud over dem alle/begge. Medium-formen udtrykker derved et kombineret agent/objekt-fokus, som i eksemplet: Marie og Bo slås. Diatese er altså både udtryk for et bestemt sprogligt perspektiv på handlinger og en måde at markere rollefordelingen mellem dem, der er på rollelisten, ved hvert enkelt udsagnsord. Syntagme er den sprogvidenskabelige betegnelse for en ordgruppe, som i et udsagn udgør en enhed bestående af et kerneled forbundet med en række underordnede ord. Som eksempel på et velkendt syntagme kan for eksempel nævnes: 'Det lille hus på prærien', hvor kernen udgøres af navneordet 'hus', som karakteriseres via sammenknytningen med det underordnede bestemmelsesled 'Det lille' plus det underordnede led 'på prærien'. Begrebet syntagme kommer fra græsk og betyder at sammenstille eller at samordne noget.

Grammatisk udgør diatese- og syntagmekonstruktioner to centrale elementer i den måde, sproget gør virkeligheden overskuelig, ved at sætte fænomener på plads i forhold til hinanden. Sproglige analyser med fokus på diatese- og syntagmevalg i den journalistiske formidling af børn i socialt udsatte positioner kan derfor være et effektivt værktøj til at undersøge og dokumentere nogle udbredte forståelsesrammer i nyhedsmediernes konstruktion af udsatte børn som socialt fænomen.

Mediernes billedskabende og billedskabte verdener

Nu skal det sproganalytiske værktøj hjælpe os med at forklare, hvordan hverdagens mediestrømme former vores billede af en dansk virkelighed anno 2014 for og med udsatte børn og unge. Analyserne i denne artikel tager konkret udgangspunkt i en nærlæsning af 30 journa-

listiske artikler, udvalgt ud fra et ønske om at undersøge et forholdsvis alsidigt og repræsentativt spektrum af den samlede journalistiske mediedækning af emnet socialt udsatte børn i 2014. Der er derfor valgt artikler fra forskellige kvartaler spredt ud over 2014 og fra en række forskellige medietyper (dagblade, formiddagsaviser, lokalaviser og fagblade) og medieplatforme (radio, tv, print og web⁴). De 30 artikler udgør i sagens natur kun en lille del af det samlede tekstkorpus på 1.347, som udgør den samlede undersøgte mediedækning med relation til socialt udsatte børn i 2014, men det er vores håb, at artiklens kvalitative analyser af konkrete eksempler på den journalistiske nyhedsformidlings konstruktion af socialt udsatte børn kan være med til at kaste nyt lys over emnet.

Rubrikkens roller og værdier

Nyhedsrubrikker er korte sætninger eller udsagn, og de udgør en særlig (sproglig) genre. Rubrikken udtrykker essensen af den journalistiske historie; det er her artiklens centrale udsagn formuleres; det sted, hvor journalisten – eller måske snarere det journalistiske medie som sådan – formulerer artiklens bærende påstand så uforbeholdent og utvetydigt som muligt. Når en læser har læst rubrikken, har han fået artiklens pointe serveret; underrubrikken afklarer eventuelle tvivlsspørgsmål og supplerer med bonusinfo; brødteksten er mest for de særligt interesserede; det sted hvor journalisten skriver "det med småt". Så hvis man vil undersøge, hvordan de journalistiske medier rammesætter virkeligheden, er rubrikteksterne et godt sted at starte.

Sprogteknisk udgøres nyhedsrubrikkerne ofte af en enkelt hovedsætning uden ledsætninger; dog findes undtagelser, hvor flere sætninger vikles ind i hinanden. I nyhedsartiklers rubrikker er der som udgangspunkt ikke sat megen plads af til tvivl eller modererende nuancer; genren fungerer på en måde, hvor nyhedsmediet stiller sig hundrede procent bag sandhedsværdien af artiklens bærende påstand.

Nyhedsrubrikkerne kan dermed ses som udtryk for nyhedsartiklens funktion som formidler af tilstræbt objektive samfundsforhold. Medier kan imidlertid give nyhedsartiklen en subjektiv drejning ved at angive bestemte aktører som kilder til påstanden. Her følger eksempler: "Familien: Børnene har lidt et knæk" (Fyens Stiftstidende 06-05-2014, print, nyhed). Her fungerer "Familien" på én gang som en slags støtte for og moderering af sandhedsværdien i rubrikkens påstand: "Børnene har lidt et knæk". Fyens Stiftstidende markerer familien som afsender og dermed avisens stilling som neutralt medium. Fyens Stiftstidende distancerer sig på den måde fra rubrikudsagnets påstand, der går på, at Odense Kommunes tvangs-institutionalisering af to børn har givet dem psykiske mén. I selve rubriksætningen er "Børnene" dem, der siges noget om, mens "har lidt et knæk" er kommentaren. Udsagnsleddet "har lidt" er førnutid og "et knæk" lægger sig til udsagnsleddet som et slags metaforisk objekt, der angiver, at børnene ifølge familien er blevet tilføjet en eller anden form for traume. Fordi familien i rubrikken tages til indtægt for påstanden, og Fyens Stiftstidende således fremstiller udsagnet som et partsindlæg, har rubrikteksten en svagere modalitet, end hvis avisen havde påtaget sig ansvaret for rubriktekstens sandhedsværdi.

Børnenes position

I nyhedsartiklernes rubrikker optræder børnene typisk som genstand for andres handlinger – dem, noget går ud over, frem for som selvstændigt handlende aktører. Dette ses, ved at børnene ofte temasættes i artiklerne via passive udsagnsords-konstruktioner. Nutidsformens passive form bruges i nyhedsartikler, hvor der er fokus på børnene som "dem, noget går ud over"; samt på det, de er udsat for, fremfor at sætte fokus på handlende aktører. Som eksempelvis:

"Flere børn bortadopteres med tvang"

(Kristeligt Dagblad 05-07-2014, print, nyhed). Rubrikken udgør en helsætning med tre syntaktiske led: "Flere børn", "bortadopteres" og "med tvang". Grundledet "Flere børn" er temaet, som rubrik-sætningen fortæller noget om, og "bortadopteres med tvang" udgør kommentaren. Aktøren er fraværende i sætningen. Præpositionens styrelse er "tvang", hvilket sætter fokus på måden, børnene bortadopteres på. Tvang har negative konnotationer og angiver ufrihed og modvilje. Tvang indebærer altså, at der gøres noget mod nogen og mod deres vilje. Tvang har derfor en stærkt negativ værdiladning, og rubriksætningen angiver, at der er tale om et problematisk forhold. I grundledet fungerer tillægsordet "flere" som en bestemmende enhed til "børn", hvilket angiver en udvikling. Eftersom tvang er negativt ladet, forstår læseren, at der er tale om en problematisk udvikling.

"Børn svigtes af tavse voksne"

(Metroxpress 03-01-2014, print, nyhed). Rubrikken udgør en helsætning med tre syntaktiske led: "Børn", "svigtes" og "af tavse voksne". "Børn" er rubriksætningens tema, der fortæller om, og "svigtes af tavse voksne" udgør kommentaren. Udsagnsordet "svigtes" er bøjet i nutid, passiv form af at svigte, som er synonymt med forråde og bedrage. Rubrikens udsagnsled har derfor stærkt negative konnotationer. I præpositionsforbindelsens styrelse lægger tillægsordet "tavse" sig som en beskrivende enhed til "voksne". Tavshed er en form for ikke-handlen, som kan relateres til værdiladede modstillinger som aktiv versus passiv og engageret versus uengageret. Her knytter "tavse" forbindelse til passiv og uengageret. Der tegnes altså konturerne af en gruppe uengagerede voksne, som svigter børn i kraft af ligegyldighed og passivitet. Da både agenterne de "tavse voksne" og dem, noget går ud over "børn", er i ubestemt flertalsform, har udsagnet en altfavnende og ukonkret karakter. Vi forstår,

at der er tale om et problematisk forhold, men omfanget og konsekvensen af problemet står uvist og er nok endda stort.

De to ovennævnte eksempler viser, hvordan passiv nutidsform af værdiladede udsagnsord i nyhedsartiklerne kan bruges til at tematisere børn som dem, noget går ud over i forhold til bestemte handlinger eller processer. Via den passive form kan udsatte børn i rubriktæksten tematiseres som ofre for andres handlen på en måde, som er utvetydig, og samtidig kommunikerer en stærk universel sandhedsværdi; det passer godt til nyhedsgenrens formål: at formidle generelle og tilstræbt objektive samfundsforhold. I reportagen og featuren, der er genrer, som fokuserer på enkelttilfælde frem for de(t) generelle, kan børn temasættes som dem, noget går ud over, ved hjælp af andre grammatiske konstruktioner, som understreger den fortællende journalistiks fokus på den unikke og ikke generelle historie. Et godt eksempel på ovennævnte er Ekstra Bladets reportage/feature: "At sende min søn væk, er det bedste jeg kan gøre" (Ekstra Bladet 10-05-2014, print, reportage/feature).

Rubrikken udgør grammatisk en helsætning med tre syntaktiske led: hvor udsagnsordet "er" sætter en form for lighedstegn mellem handlingen "at sende min søn væk" og det beskrivende prædikat "det bedste jeg kan gøre". Og fordi sætningsleddet "At sende min søn væk" er flyttet op forrest i rubriksætningen, har prædikatet fået status af tematisk grundled, hvilket yderligere understreges via komatering. Dermed temasættes handlingen "At sende min søn væk" frem for handlingens motivation (ønsket om at gøre det bedste). På den måde kommer rubrikkens fokus til at ligge på det negative aspekt – det tragiske og traumatiserende i at måtte give sit barn fra sig, frem for på det positive aspekt – ønsket om at gøre det bedste for sit barn. Denne rubrik, hvor barnet temasættes som offer for moderens handling, er et eksempel på, hvordan man ved flytte rundt

på syntagmer i en sætning kan temasætte den, udsagnsordets handling går ud over, selv i en sætning med et udsagnsord i aktiv form.

En dramatisk fortid gør nutiden relevant

Når tabloidaviserne følger op på en historie, kan de benytte henvisninger til en dramatisk fortid i rubrikken for at overbevise læseren om opfølgingsartiklens nyhedsrelevans. Her bliver den dramatiske forhistorie anbragt i forgrunden, mens den egentlige nyhed først kommer som en efterfølgende kommentar.

"Husker du Masho? Sådan er det gået hende" (www.bt.dk 24-01-2014, web, nyhed).

Her anbringes "Masho" i læserens nutid gennem den direkte personlige henvendelsesform "Husker du", hvor "Masho" kommer til at udgøre genstanden for læserens og avisens fælles erindring. På den måde bliver opfølgingshistorien aktivt konstrueret som en aktuel nyhedshistorie. Artiklens egentlige ærinde udgøres af kommentaren "Sådan er det gået hende". Her fungerer "sådan" som et demonstrativt og sammenbindende biord til at indlede nyhedsartiklens nutid. Udsagnsordets grammatiske tid (før nutid) indikerer, at der er tale om et bestemt afviklet forløb, der peger direkte ind i en aktuel nutid. Historien får dermed karakter af handlingsresumé med en pegepind lige ind i nutiden for både læserens og den, det er gået ud over.

Med aktøren i centrum

I nyhedsartikler, som fokuserer på udsatte børns forhold i et forbedringsperspektiv, kan aktøren komme i centrum. Udsagnsordenes udvidede tid (fremtid) tages i brug for at beskrive en aktiv viljeshandling i forhold til fremtidige forandringer. Rubriksætningerne har ofte fokus på en handlende person, eller på en institution, der tager kampen op mod en genstridig virkelighed.

"Professor vil bryde den sociale arv i børnehøjde" (www.b.dk 10-09-2014, web, nyhed).

Rubrikken udgør grammatisk en helsætning med fire syntaktiske led: "Professor", "vil bryde", "den sociale arv" og "i børnehøjde". Temaet, der vil blive talt om, er "professor", og kommentaren er "vil bryde den sociale arv i børnehøjde". Der er altså fokus på en aktør. Der er en kontrast mellem objektet "den sociale arv", der er et tungt og abstrakt koncept, og "børnehøjde", der ofte i overført betydning angiver noget lettilgængeligt og langt fra højtravende, og der spores en positiv konnotation her.

"S vil tvinge belastede børn i institution" (www.nyhederne.tv2.dk 15-09-2014, web nyhed).

Rubrikken udgør grammatisk en helsætning med fire syntaktiske led: "S", "vil tvinge", "belastede børn" og "i institution". Temaet, der vil blive fortalt om, er "S" hvilket vil sige Socialdemokraterne, og kommentaren er "vil tvinge belastede børn i institution". Objektet, som noget går ud over, er en personkategori (social stereotyp gruppe), hvor tillægsordet "belastede" (metaforisk) angiver, at der er tale om børn, som har været udsat for en negativ påvirkning.

De to ovenstående rubrikker fokuserer på en aktør, der tager kampen op mod problematiske sociale fænomener som negativ social arv og hermed belastede børn. Udsagnsordene "bryde" og "tvinge" angiver, at der er tale om genstridige fænomener, der kun modvilligt lader sig rokke. Aktørerne bliver derfor iscenesat som kraftfulde og magtfulde personer og organisationer, der giver sig i kamp med virkeligheden. I rubrikken "Professor vil bryde den sociale arv i børnehøjde" har denne kamp ubetinget positive konnotationer, mens tv2.dk-nyhedernes rubrik-udsagn om Socialdemokraternes intention om at "tvinge belastede børn i institution" er mere tvetydig.

Den gode intention og det modsatte

I artikler med fokus på mulighed og intention fremfor en aktør anvendes udsagnsordets udvidede form med mådes-udsagnsord, der

anviser forpligtelse. Dog har mådes-udsagnsordet "skal" på dansk en afsvækket konnotation af, at noget blot kan ske/nok sker/kommer af sig selv som noget fremtidigt. Der ligger dette til trods også i mådes-udsagnsordet "skal" en denotation af forpligtelse, der skinner igennem. Læseren får på den måde lov til selv at vælge, hvor kraftig forpligtelsen skal vægtes, når formen med "skal" bruges, som det ses i nedenstående rubrikker. Her kan intentionen både gælde et objekt, som internt skal forbedre sig (via en intern proces), og et objekt, som via det, at andre bruger det/ lader noget gå ud over det, kan føre til forbedring af et helt tredje objekt, som noget så går ud over. Det ses i de to nedenstående eksempler, hvor de egentlige aktører enten gemmer sig eller bevidst bliver gemt væk af journalisterne:

"Kommuner skal blive bedre til at gribe ind i sager om misrøgt af børn" (DR P1 Radioavisen 12:00, den 11-07-2014, radio, nyhed).

"Millionrenovering skal få udsatte unge i arbejde" (DR P4 Radioavisen 12:00, den 31-03-2014, radio, nyhed).

"Kommune lod udsatte børn sulte" (Politiken 09-07-2014, web, nyhed).

Rubrikken udgør grammatisk en sætning med tre syntaktiske led. "Kommune" er sætningens tema og grammatiske grundled, og "lod udsatte børn sulte" udgør kommentaren. "Kommune" relaterer til den semantiske agent, "lod" er mådes-udsagnsord, der indikerer, at noget sker som funktion af agentens vilje eller uvilje, "udsatte børn" er objekt, der relaterer til dem, noget går ud over, og som er underlagt agentens vilje, mens "sulte" er et indholds-udsagnsord, der beskriver konsekvensen af agentens vilje overfor dem, noget går ud over. Påstanden er således: Kommunen var vidende om, at børnene led nød, og kommunen kunne have forhindret, at de kom til at sulte, men valgte ikke at gøre noget. Skylden for børnenes lidelser placeres altså hos kommunen, der her

kommer til at fremstå nærmest som en slags væsen med selvstændig vilje, moralsk habitus og aktive i at være inaktive.

Fortællende journalistik

Nedenstående artikel er et eksempel på, hvordan rubrikken kan markere artiklens genre og samtidig fortælle, hvem gør hvad, uden at bruge et udsagnsord til at skabe relationen mellem personerne på en tænkt rolleliste og den omgivende verden. På den måde kan rubrikken med få ord male et billede, der vækker interesse i læserens bevidsthed; et billede siger ofte mere end mange ord.

"Nybygger i voksenliv" (Nordjyske Stiftstidende, 16-11-2014, print, portræt)

Rubrikken udgør en karakteristik af portrætpersonen. Dermed signaleres, at der er tale om en person som emne for artiklen og dermed ikke en begivenhed eller problemstilling. Rubriksætningen består af en personkategori "Nybygger" og et modificerende led "i voksenliv".

En nybygger er en person, som bosætter sig i nyt og ukendt land og bygger en tilværelse op fra grunden; der opleves positive konnotationer som vovemod, vilje, håbefuldt engagement, styrke og selvtillid. En nybygger i voksenliv er altså et (ungt) menneske, som kaster sig ud i voksenlivet og ved egen kraft forsøger at lægge barne- og ungdomslivet bag sig og opbygge en voksentilværelse. Rubrikkens form uden sætningens grammatiske karakteristika peger på en mindre akut konfliktsætningsfyldt situation uden aktører og nogen, noget går ud over. Dog er "nybygger" et afledt navneord af udsagnsordet [bygge (nyt)], som anviser den, der udfører en handling. Altså viser rubrikken med sit ordvalg, at vi skal høre om et tema, hvor en handlekraftig person gør noget aktivt [bygger noget nyt], og det sker i en fase af livet, hvor voksenalderen er indtrådt som scenen, hvor det hele foregår. få ord til at sætte en meget aktiv scene med én aktør i fokus og på rollelisten. Dette er et af de få eksempler fra vores undersøgelse, hvor en

rubriktetekst karakteriserer en udsat ung som et aktivt og selvstændigt handlende menneske.

Metaforerne forklarer med billedsprog

I det følgende vil vi undersøge metaforer og andre former for beskrivende sprogbrug, som sammenligner og sammenstiller emner og handlinger i den journalistiske fortælling om socialt udsatte børn. Metaforer strukturerer den måde, vi forestiller os virkeligheden på, så når vi vælger at anvende en bestemt metafor frem for en anden, så vælger vi altså at konstruere virkeligheden på en bestemt måde. Ligesom sprogets kategorier er mange metaforer imidlertid en så standardiseret og naturlig del af vores sprogbrug, at vi sjældent er opmærksomme på den måde, de former vores virkelighedsbillede. Nedenstående dokumenterer, hvordan metaforerne i den journalistiske beskrivelse af udsatte børn i høj grad bidrager til en objektivering af disse børn som viljeløse genstande for voksnes handlinger; børn er noget, som voksne flytter rundt på efter forgodtbefindende, løfter op eller kommer til at tabe. Samfundet, det sociale fællesskab og forældrenes pligt til at tage sig af børnene bliver ofte beskrevet med en slags vertikal bevægelsesmetaforik, hvor det at kunne magte børneopdragelsen eller være i stand til at forbedre udsatte børns vilkår beskrives som handlinger, der hæver børnene op på et højere niveau:

"Det har især stor betydning for de udsatte børn. I en god institution med uddannede pædagoger kan disse børn løftes på niveau med de andre børn, før skoletiden starter" (citater fra artiklen 'Pædagogløft får en varm modtagelse': Sjællandske 13-11-2014, print, nyhed).

"Faktisk ved man i de fleste tilfælde allerede under graviditeten, om moren og faren vil være i stand til at løfte den forestående opgave som forældre" (citater fra artiklen 'Opråb fra forsker: Stol på din mavefornemmelse': Børn og Unge 23-01-2014, print, interview).

Når samfundet eller forældrene ikke magter ansvaret for børnene, beskrives problematikken

tilsvarende metaforisk som en nedadgående proces, hvor børnene eller de unge falder, fordi de ansvarlige voksne har mistet grebet (om dem).

"Børns Vilkår ser også dem, der bliver tabt i ræset og føler sig ensomme" (citater fra artiklen: 12-årige pige fik tæsk med jernrør - nu samler TV3 penge ind (bt.dk, 13-11-2014, web, nyhed).

"Hun advarer samtidig mod, at man med en ensidig fokusering på indsatser til de videregående uddannelser risikerer at tabe nogen" (citater fra artiklen 'Professor vil bryde den sociale arv i børnehøjde': (www.b.dk, 10-09-2014, web, nyhed).

I beskrivelsen af en ustabil barndom eller ustabile sociale forhold sammenlignes børnene også direkte med flytbare objekter som i nedenstående tilfælde:

"Lovændringen fra 2009 skulle sikre, at de børn, der alt for ofte ender som kasterbolde mellem døgninstitutioner og familiepleje, i stedet vokser op i trygge og stabile rammer hos en ny og permanent familie" (citater fra artiklen "Flere børn bortadopteret med tvang": Kristeligt Dagblad 05-07-2014, print, nyhed).

"Det er levende mennesker – børn – vi har med at gøre. Ikke pakkepost, siger Martin Andersen" (citater fra artiklen Mikkelt er ikke pakkepost, Fyens Stiftstidende 10-01-2014, print, nyhed).

I den journalistiske formidling af samfundets og forældrenes ansvar overfor børnene bliver de (børnene) som i de ovennævnte eksempler ofte beskrevet som objekter, der kan løftes op, tabes og kastes rundt med. På den måde bliver børnene ved hjælp af den tingsliggende metaforik beskrevet som passive objekter for voksnes viljeshandlinger frem for som selvstændigt handlende individer.

Nærbillede af sprogets betydning for diskussionen

"Opråb fra forsker: Stol på din mavefornemmelse" (Børn og Unge 23-01-2014, print, interview).

Rubrikteteksten har en personlig appel. Udsagnsordet "Stol på" er imperativ og taler direkte til læseren som person. "din mavefornemmelse" er objektet – det, der tales om og kommentaren til påbuddet, som udsagnsordet anviser. I objektet lægger ejestedsordet "din" sig som en bestemmende enhed til navneordet "mavefornemmelse". Mavefornemmelse denoterer intuition eller umiddelbar dømmekraft.

Læseren bliver opfordret til at have tillid til sin intuition. Heri ligger en indbygget formodning om, at læseren kan være usikker på sin dømmekraft og har brug for at blive bekræftet i at tro på sig selv. I underrubrikkens første sætning skiftes der fra den personlige henvendelsesform til en påstående og beskrivende form: "Pædagogerne kender udmærket de udsatte børn i deres institutioner." Her er der fokus på "Pædagogerne" som grundled og på de "udsatte børn" som objektet, pædagogerne har forstand på. Udsagnsordet "kender" har dobbeltbetydningen 'ved hvem er' og 'ved hvordan er', og biordet "udmærket" styrker "kender" og bidrager med en bedrevidende konnotation. Sætningen indeholder en tilbagevisning af en antaget usikkerhed om, hvorvidt pædagogerne nu også ved nok om de udsatte børn. Den følgende sætning knytter sig til den første via bindeordet "Men", som angiver et misforhold eller en modsætning: "Men de går rundt med bekymringen selv i stedet for at underrette." "underrette" er en indforstået term, som betyder at fortælle om eller rapportere sager om udsatte børn til myndighederne. Heri ligger indlejret en moral, som læseren formodes at dele, nemlig at pædagogerne bør "indberette". Der opstilles altså et moralsk modsætningsforhold, idet pædagogernes viden om udsatte børn burde udløse en bestemt handling (underretning). Underrubriken afrundes med en sætning, der har karakter af både moralsk konklusion og påbud: "Pædagogerne skal blive bedre til at tro på deres faglige kompetencer, mener norsk forsker og forfatter." Heri ligger indlejret, at hvis pædagogerne havde

mere tiltro til deres faglige kompetence, ville de indberette flere sager om udsatte børn i stedet for at gå passive rundt med bekymringen. På den måde opstiller artiklen både (d)et problem, at pædagogerne ikke handler i tilstrækkelig grad på deres viden om udsatte børn, og en mulig(e) løsning – at pædagogernes faglige selvtillid skal styrkes. I formuleringen af problemet og dets løsning optræder forskeren i artiklen som en person, der både har autoritet til at udlægge virkeligheden tilstræbt objektivt og til at udtale sig om, hvordan virkeligheden bør være. Forskeren positioneres her i forhold til pædagogen som en person med stor objektivt baseret viden og høj autoritet; journalisten og mediet lader forskeren træde i karakter med støtte og især formaning til pædagoger i et fagligt dilemma.

Kampen mellem to slags viden

Rubrikkens og underrubrikkens forholdsvis få ord fordelt på få korte sætninger evner at opstille en modsætning mellem pædagogens passive personlige bekymring, foranlediget af mavefornemmelsen, og en aktiv faglig handling som indberetning, foranlediget af faglig kompetence. Mavefornemmelse overfor faglig kompetence opstilles som dette modsætningsforhold mellem to vidensformer. Mavefornemmelsen er en personlig og ikke så anerkendt viden, som tilhører privatsfæren, mens den faglige kompetence er en fællesfaglig anerkendt viden, som kan bringes i spil i det offentlige sociale rum. Modsætningen er forbundet med pædagogens funktion som en person, der arbejder mellem familiens private intimsfære og det offentlige fællesskab på en grænse, der er svær at overskride. En pædagog kan kun overskride en sådan grænse i kraft af faglig autoritet, men ifølge artiklen er det netop denne autoritet, pædagogerne mangler. Artiklens påstand bliver, at pædagogernes faglige viden ikke er tilstrækkeligt anerkendt af hverken børnenes forældre, de offentlige myndigheder eller pædagogerne selv. Artiklens påstand bliver videre, at den manglende faglige

anerkendelse får forældrene til at stille spørgsmålstegn ved pædagogernes kompetencer. Begrebet kompetence har dobbeltbetydningen faglig viden og beføjelse. Kompetence er altså en anerkendt objektiv viden, som medfører bestemte beføjelser. Forældrene sætter dermed spørgsmålstegn ved, om pædagogerne har den viden og autoritet, som giver dem beføjelse til at gribe ind i familiens privatliv. Når forældrene og pædagogerne selv er usikre på pædagogernes kompetence, opstår der en modsætning mellem den manglende anerkendelse af pædagogernes faglige viden, som dermed reduceres til personlige mavefornemmelser, og pædagogernes professionelle pligt til at gribe ind i familiens interne forhold i sager om udsatte børn.

Forskning er lig med autoritet

Desuden opstiller artiklen en sammenkædning af den faglige kompetence med anerkendt viden, offentlig autoritet, faglig selvtilid og handlekraft. På den måde optræder den faglige kompetence som modpart til pædagogernes mavefornemmelser, der sammenkædes med ikke anerkendt viden, manglende autoritet, usikkerhed og passivitet. Her lader journalisten og mediet forskeren træde ind som en social vidensautoritet, der prøver på at opløse modsætningsforholdet som en slags frelser:

"Jeg plejer at sige, at forældrene kender deres børn vældig godt. Det gør pædagogerne også. Og det betyder, at vi må have et bedre samarbejde – hvor pædagogerne bliver tillagt de kundskaber, kompetencer og den indsigt, de har," siger han (forskeren, Øjvind Kvællø). Udsagnet her indebærer dels en antagelse om, at pædagogernes faglige viden og kompetencer ikke bliver anerkendt, dels at et godt samarbejde

mellem forældre og pædagoger forudsætter en anerkendelse af pædagogernes faglige autoritet. I samarbejdet mellem pædagogerne og familien opløses modsætningen mellem det private (familien) og det offentlige (socialforvaltningen).

Børn og unge er udsatte

Analyserne peger i retning af, at journalisterne som hovedregel bruger rubrikker til at fremstille udsatte børn og unge som objekter, noget går ud over, mens myndigheder som hovedregel fremstilles som aktører, der har magt til og mulighed for at foretage aktive handlinger eller bevidst at undlade samme. Dansk sprog rummer modsat engelsk mulighed for med simpel bøjning at kode dem, noget går ud over, som grammatisk grundled. Dermed er den semantiske rolle som aktør let at vælge fra, og lige så let er det med et grammatisk grundled at fokusere på dem, som noget går ud over. Det ses af ovenstående analyse at være en foretrukken sproglig mulighed for journalister, der skriver om udsatte børn og unge. Journalistikken bruger muligheden som et middel til at bidrage til at skabe vores forståelse af en verden med udsatte børn og unge. Fokus på udsatte børn og unge uden handlingsmuligheder, forskere med patent på viden, bevidst valgte værdiladede udsagnsord, tillægsord og bevidst værdiladet sammensætning af navneord med særlige konnotationer til at rammesætte verden er de sproglige valg og konstruktioner, som denne analyse hyppigst finder i mediers dækning af udsatte børn og unge. Opmærksomheden henledes dog på, at undersøgelsens grundlag indeholder ordet "udsatte" og mange relaterede former og ord, hvilket kan påvirke de sproglige fund, vi gør.

Litteratur:

Egins, S. (1996): An Introduction to Systemic Functional Linguistics. London: Pinter.

Ejstrup, M. (2012): Grundbog i sprog. København: Gyldendal.

Ejstrup, M. (2009): Sproglig mangfoldighed længe leve. Det rum[me]lige sprog. København: Dansklærerforeningen; side 55-74.

Grice, H. P. (1975): Logic and conversation. In P. Cole & J. L. Morgan. Eds. Syntax and Semantics, Vol. 3: Speech Acts. New York: Academic Press; side 41-57.

Husted, J. (1982): Austin og Searle. Talehandlinger. In P. Lübke. Red.

Jørgensen, Charlotte; Kock, Christian & Rørbech, Lone (2011): Retorik der flytter stemmer - hvordan man overbeviser i en offentlig debat. 3. udgave, Retorikforlaget.

Kjøller, Klaus: Sprog og politik. I Hansen, E.; Petersen, I. L. & Poulsen, (1991): I: "Auditorium X: Dansk før, nu – og i fremtiden?" side 205-29. Forlaget Amanda.

Lakoff, George (2004): Don't Think of an Elephant! Know Your Values and Frame the Debate,); Chelsea Green Publishing, White River Junction, Vermont.

Rischel, J. (1995). Sprog og begrebsdannelse. P. I Lindgård Hjorth. Red. Sprog og tanke: Fire essays. København: Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab, Munksgaard; side 18-62.

Van Leeuwen, T. (2005): Introducing Social Semiotics. London/New York: Routledge.

14.0 Hvad siger forskningen om brugen af forskere og forskning i mediernes skrevne nyhedsdækning?

Af Poul Thøis Madsen

Der formidles viden af og i medierne. En del af denne viden er forskningsbaseret. I denne artikel kortlægger vi nogle af de vigtigste resultater, som forskningen i mediernes brug af henholdsvis forskning og forskere er nået frem til.

I det følgende ser vi først kort på, hvad man indenfor forskningen i eksperter forstår ved en ekspert, og på basis heraf tager artiklen udgangspunkt i brugen af forsker-eksperter i medierne. Dernæst giver vi først et review af, hvad man ved om brugen af forskere i rollen som eksperter i medierne. Som det tredje punkt ser vi på brugen af forskningen i medierne.

Hvad er en ekspert?

Der er efterhånden en ganske omfattende dansk såvel som international forskning i brugen af eksperter (herunder forskere) i medierne. I den danske ekspertforskning opererer man med to væsensforskellige opfattelser af, hvad en ekspert er.⁵

Den ene opfattelse har en ideel forestilling om, hvad én ekspert er (Albæk m.fl., 2002; Albæk, 2004). Eksperten har en højt specialiseret viden og opererer uafhængigt af institutionelle interesser (Albæk m.fl., 2002: side 25-26). Albæk

m.fl. erkender, at definitionen ikke stemmer overens med den mere folkelige opfattelse af, hvad en ekspert er (2002: side 24). Ifølge Albæk m.fl. stemmer definitionen imidlertid overens med den almindelige opfattelse af, hvad en ekspert er indenfor samfundsvidenskaberne; den er empirisk håndterbar, og analytikeren og dermed også journalisten undgår hermed at blande aktører (sagsparter) sammen med eksperter (Albæk m.fl., 2002: side 24 og 25). Når man anvender denne definition, er det primært forskere, der betragtes som ekspertkilder.

Ifølge Arnoldi (2005: side 84-86) er en ekspert derimod enhver kilde, der i medierne forklarer og evaluerer udviklinger, bedømmer og legitimerer, og som ikke modsiges af journalisterne. Et eksempel kunne være de hyppigt anvendte bankøkonomer (jf. eksempelvis Madsen, 2009). Ud fra denne definition er de interviewpersoner, der behandles som eksperter, per definition eksperter – uanset hvem, der måtte aflønne dem, og uanset deres grad af afhængighed eller ej.

Eftersom fokus i det forskningsprojekt, som denne artikel relaterer til, er på forskning og forskere, så har vi valgt at følge Albæk m.fl.s definition. I det følgende selektive review af

forskningen i brugen af eksperter i medierne, er fokus således på, hvad man kan kalde forsker-eksperter. Både her og når vi kommer til brugen af forskningen i medierne, har vi som antydning ikke forsøgt at give et komplet review af forskningen i områderne, men alene at pege på nogle af de mest centrale resultater i denne forskning.

Om brugen af forskere af medierne

Der er en ganske omfattende forskning i brugen af eksperter i medierne, hvor forskerne sommetider indgår som en delmængde, sommetider er i eksplicit fokus (eksempelvis Wien, 2014). Forskningen heri består delvis i ren deskription – hvordan tager det felt sig ud? Dvs. forskningen søger at besvare spørgsmål som: Hvor ofte kontaktes forskerne? Hvilke typer af forskere er der tale om? Hvad anvendes forskerne til? Hvordan fungerer samarbejdet mellem forskere og journalister?

Men forskningen søger også at besvare spørgsmål, der går mere under overfladen: hvorfor kontaktes forskerne af journalisterne? Hvorfor er forskerne interesseret i at komme i medierne? Hvorfor er nogle af forskerne mere i medierne end andre?

I det følgende ser vi nærmere på de resultater, der bidrager til at øge vores forståelse af, hvordan forskere agerer i medierne. Jeg trækker i høj grad på Wien (2014), da hun dels forholder sig til brugen af forskere i danske medier, dels har udarbejdet det eneste nyere danske studie, der fokuserer på brugen af forskereksperter.

Det er et centralt resultat, at forskerne gerne går i medierne. På baggrund af tidligere forskning konkluderer Wien (2014: side 427-28), at forskerne gør det for at retfærdiggøre deres eksistens, men også for at fremme deres forskning og ud fra en forpligtelse overfor skatteyderne. At journalisterne samtidig i stadig højere omfang benytter sig af forskere, tilskriver Wien behovet for at give nyhederne et skær af

objektivitet. Forskningen viser endvidere utvetydigt, at det typisk er journalisten, der tager kontakten (Albæk, 2011 – det bekræftes af nyere data af Wien, 2014: side 441).

Hvad er det mere præcist, at journalisterne anvender forsker-eksperterne til? Ja, allerede i de tidlige halvfemsere kunne man konstatere, at det i stadig mindre grad var for at interviewe eksperterne om deres egen forskning (Hansen og Dickinson, 1992, jf. Wien, 2014). Det gælder i særlig grad forskere fra samfunds- eller humanvidenskaberne: "News media do not give much space to new knowledge generated by researchers from the soft disciplines" (Wien, 2014: side 440-41).

Tværtimod er det primært forskere indenfor de bløde områder, der kommenterer dag til dag- begivenheder (jf. Albæk m.fl. 2003) eller til baggrund (Wien, 2014).

Det er imidlertid ikke alle forskere, der benyttes lige meget. De forskere, der anvendes hyppigst, er de, som "complies with news values and media logic"⁶, eller som Wien også formulerer det "play by the media rules" (side 428). Og det er jf. Wien (2014) især uerfarne journalister, der trækker på forskere. Selv om de er uerfarne, så er det typisk journalisterne, der sætter dagsorden – også ifølge Wien.

Samme kilde påviser, at begge parter værdsætter samarbejdet, men journalisterne dog mere end forskerne. Det forklarer Wien med, at forskeren generelt ved mere om journalisternes arbejdsvilkår end omvendt, hvilket Wien konkluderer ud fra en anden observation: at 30 % af de analyserede forskere har modtaget medietræning, medens kun 7 % af journalisterne er blevet indført i, hvordan man formidler forskning.

At der kan være plads til at forbedre, både hvad angår rapporteringen af forskningen men også brugen af forskere – det tilskrives ikke kun journalisternes manglende færdigheder, men

også forskernes. For det første har forskere ifølge Holtzman m. fl. (2005) en tendens til at overbetone betydningen af deres resultater. For det andet foreligger der en række uudnyttede muligheder for forskerne for at "help reporters to get their story right"(Condit, 2007). Med udgangspunkt i genetikforskningen sammenfatter Condit, hvad man som ekspert bør undgå, og hvad man bør overveje ved sit samspil med medierne i en tabel (side 819). Nogle af rådene er specifikke for genforskningen, men generelt bør forsker-eksperterne undgå bare at sludre med journalisterne, være for skråsikre (positivt eller negativt), i højere grad søge at formulere sig i et hverdagsprog, huske forbehold og også huske at lufte muligheden af, at fremtidig forskning kan kuldaste de resultater, der lige i øjeblikket tager sig helt utvetydige ud.

Om brugen af forskning i medierne

Før vi præsenterer resultaterne af denne forskning, skal det lige præciseres, hvad det er for et område, vi taler om. Scenen skal sættes. For det første kan den forskningsmæssige dækning i medierne deles op i to: dækningen i henholdsvis særlige 'science sections' og nyhedssektioner (Hijmans, Pleijter & Wester, 2003). Samfundsvidenskaberne rapporteres overvejende under nyheder (jf. eksempelvis oprindeligt citat side 171). I det følgende vil vi overvejende forholde os til, hvordan forskning indgår i nyhedsdelen af medierne. For det andet omhandler resultaterne især printmedier. Jf. Schäfer (2010) er der kun begrænset forskning i radio- og tv's dækning af forskningen, da det metodisk set er mere vanskeligt at analysere. En anden forklaring er, at en del af forskningen er af ældre dato og derfor i sagens natur især forholder sig til papirmedierne frem for webmedier. Et tredje karakteristikum ved det bagvedliggende empiriske materiale er, at størstedelen af forskningen i relationen mellem medier og

forskning kun tager udgangspunkt i et enkelt forskningsområde eller et par stykker. Dertil kommer, at store dele af forskningen fokuserer på "technology and science" eller "science" – det amerikanske ord for den hårde videnskab. Enkelte bidrag behandler dog forskningen – blød som hård – set som en helhed og dens samspil med medierne (Schäfer, 2010, Summ og Volpers, 2015 og Hijmans, Pleijter & Wester, 2003).

Det mest overordnede resultat af denne forskning kan sammenfattes i et centralt begreb "medialisierung" og oversættes af Schäfer (2009) til det engelske "medialization" eller "mediatization" (Rödder og Schäfer, 2010). Når begrebet anvendes på forskning, refererer det til dynamikken mellem massemedier og forskning (oprindeligt citat side 250). Det kan både handle om, hvordan medierne påvirker forskningen, men også om hvordan forskningen påvirker medierne. Schäfer og Rödder forholder sig til spørgsmålet om, hvordan og om medierne påvirker forskningen (og hvor konklusionen er, at forskningen i høj grad kan skærme sig af i forhold til mediernes pres). Udgangspunktet for denne forskning er, at der er mere og mere forskning i medierne, og derfor bliver denne forskning ikke længere kun formidlet (populariseret), men den medieres også. Ifølge Wien (2014: side 428), betegner Hansen (2009) fænomenet, hvor det er forskningen som medieres, som "scientization".

Ved "mediering" forstås i denne sammenhæng tre forskellige udviklinger:

1. Extensiveness: Science is increasingly present in the mass media.
2. Pluralization: Media coverage on science is increasingly plural in terms of actors and content.
3. Controversy: Media coverage on science is increasingly controversial" (Schäfer, 2009: side 478).

Figur 14.0 a

	Stamcelle-forskning	Human-genomforskning	Neutrino-forskning
Udbredelse?	Meget stærk	Stærk	Nej
Pluralistisk?	Stærk	Noget	Nej
Kontroversielt?	Noget	Ikke særligt	Nej

Det vil dog være forskelligt for de forskellige områder, hvor udtalte de tre udviklinger er. Schäfer forholder sig til tre hårde områder, som medieres højst forskelligt. Schäfer (2009: side 497) sammenfatter sine resultater i ovenstående skema.

Men den generelle konklusion er, at forskningen i forhold til tidligere er langt mere udbredt i medierne, har langt flere stemmer og får lov til at udfolde en langt større grad af uenighed i medierne.

Hvad angår de mere specifikke konkrete forskningsresultater, kan de centrale resultater i denne sammenhæng opdeles i henholdsvis generelle træk, problemer med dækningen og mulige forklaringer på problemerne:

Generelle karakteristika ved forskningsdækningen

- at medierne ikke alene baserer sig på pressemeddelelser, men i høj grad trækker på den fulde forskningsartikel (Entwhistle, oprindeligt)
- at medierne gengiver forskningsresultater ganske præcist (Bubela og Caulfield, 2004, genetisk forskning).

Problemer med dækningen

- at den dog også kan være meget upræcis (overdriver fordelene ved et forskningsresultat, ignorerer risici og modsatrettede synspunkter og

simplificerer for meget, jf. Holtzman m. fl., 2005, genetik, Moyer m. fl., 1995, brystkræft, Horowitz, 2005, genforskning ifølge Condit, 2007)

- og i forlængelse heraf har tendens til at være sensationalistisk, absolutistisk eller i det mindste dramatisk (Wilcox, 2003, forskning i homoseksualitet)
- den kan også have en bias i retning af 'dårlige' forskningsnyheder (Bartlett og Egger, 2002, medicinsk forskning)
- er ukritisk – uden redegørelse for forbehold, metodiske problemer Hijmans, Pleijter & Wester (2003) og videnskabelig uenighed (Summ og Volpers, 2015). Det er særlig udtalt, når det drejer sig om nyheder og ikke videnskabssektioner
- er (over)fokuseret på skrevne medier og naturvidenskab (Schäfer, 2010, forskning generelt).

Nyere forskning peger dog på (ifølge Wien, 2014), at mange af disse velkendte problemer er i aftagende – bemærk også at flere af de kilder, der peger på problemer, er af lidt ældre dato.

Årsager til problemerne kan bl.a. tilskrives:

- interaktionen mellem forskere og journalister (Shuchman and Wilkes, 1997)
- at journalistiske nyhedskriterier ikke harmonerer med videnskabelige normer og standarder (jf. Peters m.fl., 2008; Reed, 2001 ifølge Wien, 2014: side 428).

5) Diskussionen af dette afsnit er en bearbejdet udgave af Madsen (2009: side 51).

6) Wien: 428. Hun trækker her på Russell 2010. For en kritisk diskussion af medielogik som en lidt for nem forklaring, se Plesner, 2012.

Litteratur:

Albæk, Erik, Peter Munk Christiansen og Lise Togeby (2002): Ekspert i medierne. Dagspressens brug af forskere 1961-2001, Århus: Magtudredningen

Albæk, E., Christiansen, P. M., & Togeby, L. (2003): Experts in the mass media: Researchers as sources in Danish daily newspapers, 1961–2001. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 80(4), side 937-948

Albæk, Erik (2004): Ekspert kan være gode nok, men - om fagkundskabens politiske vilkår i dansk demokrati, Århus: Magtudredningen

Albæk, E. (2011): The interaction between experts and journalists in news journalism. *Journalism*, 12(3), side 335-348

Arnoldi, Jacob (2005): Den offentlige ekspert, København: Forlaget Samfundslitteratur

Bartlett, C., Sterne, J., & Egger, M. (2002): What is newsworthy? Longitudinal study of the reporting of medical research in two British newspapers. *Bmj*, 325(7355), side 81-84

Bubela, T. M., & Caulfield, T. A. (2004): Do the print media "hype" genetic research? A comparison of newspaper stories and peer-reviewed research papers. *Canadian Medical Association Journal*, 170(9)

Condit, C. M. (2007): How geneticists can help reporters to get their story right. *Nature Reviews Genetics*, 8(10), side 815-820

Entwistle, V. (1995): Reporting research in medical journals and newspapers. *BMJ: British Medical Journal*, 310(6984)

Hansen, A. & Dickinson, R. (1992): Science coverage in the British mass media: Media output and source input. *Communications* 17(3): side 365–378

Hansen, A. (2009: Science, communication and media. In: Holliman R, Whitelegg E, Scanlon E, Smidt S and Thomas J (eds). *Investigating Science Communication in the Information Age*. Oxford: Oxford University Press, side 105–128

Hijmans, E., Pleijter, A., & Wester, F. (2003): Covering scientific research in Dutch newspapers. *Science Communication*, 25(2), side 153-176

Holtzman, N. A., Bernhardt, B. A., Mountcastle-Shah, E., Rodgers, J. E., Tambor, E., & Geller, G. (2005): The quality of media reports on discoveries related to human genetic diseases. *Public Health Genomics*, 8(3), side 133-144

Madsen, P. T. (2009): Økonomiske sandheder eller bare sjusket journalistik?: om eksperter og mikrofonholderi. Økonomi & Politik, 82(1), side 50-59

Moyer, A., Greener, S. Beauvais, J. and Salovey, P. (1995): Accuracy of health research reported in the popular press: Breast cancer and mammography. Health Communication 7(2), side 147–161

Plesner, U. (2012): The performativity of “media logic” in the mass mediation of science. Public Understanding of Science, 21(6), 674-688

Russell N. (2010). Communicating Science – Professional, Popular, Literary. Cambridge: Cambridge University Press

Rödger, S. & Schäfer, M. S. (2010): Repercussion and resistance. An empirical study on the interrelation between science and mass media. Communications, 35(3), side 249-267

Schäfer, M. S. (2009): From Public Understanding to Public Engagement. Science Communication, 30(4), side 475-505

Schäfer, M. S. (2010): Taking stock: A meta-analysis of studies on the media’s coverage of science. Public Understanding of Science, 21(6), side 650-663

Shuchman, M. & Wilkes, M. S. (1997): Medical scientists and health news reporting: a case of miscommunication. Annals of Internal Medicine, 126(12), side 976-982

Summ, A. & Volpers, A. M. (2015): What’s science? Where’s science? Science journalism in German print media. Public Understanding of Science, 1-16 (ikke publiceret i print endnu, kun elektronisk)

Wien, C. (2014): Commentators on daily news or communicators of scholarly achievements? The role of researchers in Danish news media. Journalism, 15(4), side 427-445

Wilcox, S. A. (2003): Cultural context and the conventions of science journalism: drama and contradiction in media coverage of biological ideas about sexuality. Critical Studies in Media Communication, 20(3), side 225-247

15.0 Videnssamfundets demokratiske og journalistiske dilemma:

Håndteringen af kompleksiteternes kompleksitet

Af Roger Buch

En grundlæggende forudsætning for demokrati er viden. Demokratiforskeren Robert Dahl formulerede dette ideal ført ud i den yderste konsekvens som oplyst forståelse. Virkeligt demokratiske beslutninger forudsætter, at demokratiets deltagere kan få oplyst forståelse: at danne deres egen mening på baggrund af frit tilgængelig og fuld viden. Lignende idealer genfindes i Habermas idealer om den herredømmefri samtale og den danske filosof Hal Kochs idealer om den demokratiske samtale. Fælles for idealerne er på en gang målet om videnberigede beslutningsprocesser og en dyb skepsis til viden forstået som en objektivt given sandhed. Det er netop erkendelsen af, at der kun i begrænset omfang og måske slet ikke findes objektiv viden, som er udgangspunktet for behovet for en fri, åben og søgende demokratisk samtale og dialog – når vi ikke ved, hvad der er en den rigtige løsning, så må vi diskutere, vende og dreje problemet, så vi sikrer en dialog, som kan skabe de bedst mulige beslutninger. Demokratiet i dets nuværende variant er i modsætning til den antikke demokratiske bystat primært et nationalt eller rettere statsligt demokrati, som i praksis udfolder sig over store

geografiske områder, hvilket har givet medierne en central rolle i den demokratiske samtale. Men har medier og journalister en reel chance for at løse denne opgave i videnssamfundet?

Videnssamfundet

Det kunne umiddelbart forventes, at den usikre viden blev et mindre problem i et videnssamfund, hvor vores viden og eksempelvis antallet af forskere og omfanget af forskning aldrig har været større og er i fortsat voldsom vækst. De senere års udvikling ses i Figur 15 a, hvor der er en vækst i det videnskabelige personale på ikke mindre end 52 % fra 2007 til 2013.

Et skisma ved den voldsomme forskningsvækst er, at mere viden ikke nødvendigvis er det samme som bedre viden, bedre videnberigelse af den offentlige debat eller bedre viden i den demokratiske og politiske beslutningstagen. Den kraftigt voksende videnproduktion giver nemlig umiddelbart et problem med at overskue, sortere og i praksis anvende den stadigt voksende forskning, som samtidig bliver mere og mere internet-opdelt og specifik. I det følgende beskrives i meget grove træk vores viden

Figur 15.0 a

Forsknings- og udviklingsårsværk i den offentlige sektor

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Højere læreanstalter	9.718	10.965	12.011	13.251	13.881	14.304	15.057
Øvrige offentlige forskningsinstitutioner	448	543	608	686	672	1.034	1.114
Sektorforskningsinstitutioner	502	492	506	531	509	173	140
Private ikke-erhvervsdrivende institutioner	183	194	185	195	192	198	193
I alt	10.851	12.194	13.310	14.663	15.254	15.709	16.504
Indeks	100	112	123	135	141	145	152

Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken: FOUOFF02 og beregninger herudfra.

specifikt i forhold til politikområdet udsatte børn og unge, samt det endnu mere specifikke område inden for udsatte børn og unge: anbringelse. Formålet er at vurdere og problematisere i hvilket omfang, medier og journalister kan bidrage til en videnberiget offentlig samtale om det samfundsmæssige spørgsmål: udsatte børn og unge.

Udsatte: Hvem, hvor mange og hvad gør vi politisk?

Udgangspunktet for samtale er, at der eksisterer ord og begreber. Begrebet "udsatte børn og unge" er i dag et anerkendt begreb, som bruges både af fagpersoner inden for socialområdet, forskere, politikere og i den almindelige samfundsmæssige debat. Tankegangen er, at livet indeholder en række risici eller farer, og hvis et barn lever i omgivelser med mange risici, er barnet udsat for at miste og kan med større sandsynlighed få behov for socialpolitisk eller anden hjælp.

SFI arbejder i vurderingen af udsathed med syv domæner, og inden for hvert domæne findes en række risikofaktorer, som i oversigtform ses i Figur 15 b. For at et barn af SFI vurderes som

udsat, skal barnet være negativt påvirket af 25 % af risikofaktorerne (5 ud af 20 risikofaktorer for årgang 1993 og 3,25 af 13 risikofaktorer for årgang 2005). Oversigten viser tydeligt, hvordan udsathed er en forskningsmæssig konstruktion både ved valget af faktorer og ved det (tilfældige?) valg af 25 % risikofaktorer, som grænsen for, om et barn kategoriseres som udsat.

Begrebet er i både den danske og internationale forskningsverden på mange måder både multifacetteret og præget af mange forskellige definitioner, hvoraf SFI's blot er en blandt mange.

Næsten alle definitioner er en kombination af karakteristika ved barnet/den unge selv og karakteristika ved barnets/den unges omgivelser (familie, venner, skole osv.) Både hos barnet selv og i omgivelserne kan der være risici, men der er samtidig faktorer, der hjælper eller beskytter barnet. Det er balancen mellem på den ene side risikofaktorer og på den anden side beskyttelsesfaktor, som bliver afgørende for barnets udvikling, men ikke på en simpel lineær måde, hvor barnet nødvendigvis får problem med stigende risici eller hjælpes af flere beskyttelsesfaktorer. Eksempelvis får nogle børn alvorlige problemer

og behov for hjælp på trods af kun få risici, mens andre børn øjensynligt ikke får problemer på trods af omfattende risici. Pointen med risici er, at de øger muligheden for problemer og behov for hjælp, men at der ikke er tale om deterministisk sammenhæng. En anden vigtig pointe er, at varigheden også er afgørende. Jo længere et barn er udsat for risici, des større er risikoen for alvorlige problemer for barnet (SFI, 2014: side 247), men igen uden at dette skal ses som en simpel determinisme. Problemerne, som barnet og den unge kan rammes af, er meget omfattende og er eksempelvis misbrug af alkohol og narkotiske stoffer, voldelig adfærd, afbrudt skole og uddannelse, seksuelle overgreb, men også senere i livet kan der komme langtidsvirkninger i form af eksempelvis manglende uddannelse, marginalisering fra arbejdsmarkedet, samlivsproblemer osv.

Udsatte børn og unge står overfor børn og unge, som ikke er udsat, og fordelingen mellem de to grupper er siden 1990'erne blevet vurderet til at være cirka 15 % udsatte børn og unge og cirka 85 % ikke-udsatte børn og unge (Jørgensen m.fl. 1993: side 27; SFI, 2010: side 175). De udsatte børn opdeles ofte i tre grupper (Jørgensen m.fl., 1993: side 24-27), som opdeles efter en kombination af (1) de belastninger barnet udsættes for, (2) barnets evne til selv eller med hjælp at håndtere belastningerne, og (3) varigheden af problemerne.

Udgangspunktet er alle børn, som udsættes for belastninger, som de ikke umiddelbart kan reagere hensigtsmæssigt på. En del af disse udsatte børn – risikobørn/børn med særlige behov/midlertidigt udsatte børn vil ofte selv kunne udvikle modstandskraft til at komme igennem problemerne, eventuelt med hjælp

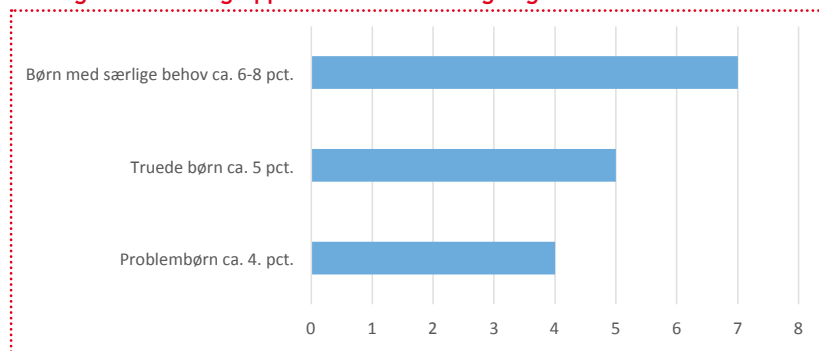
Figur 15.0 b Oversigt over SFI's syv domæner og tilhørende risikofaktorer i samlet mål for udsathed

		Årgang 2005		Årgang 1993	
		2009	2013	2009	2013
Materiel velfærd	Familiens indkomst er lavere end 50 pct. af medianindkomsten	x	x	x	x
	Lever i familie med få velstandsgoder	x	x	x	x
	Lever i familie, hvor ingen voksne har erhvervsuddannelse	x	x	x	x
Bolig- og lokalområde	Lever i udkantsområde	x	x	x	x
	Bor til leje	x	x	x	x
	Lever i overbefolkede boliger	x	x	x	x
Helbred og sikkerhed	Barn født med lav fødselsvægt (< 2500 g)	x	x		
	Børn og unge, der har været hospitalsindlagt mere end 3 dage på 1 år	x	x	x	x
	Børn og unge, der i dagligdagen er hæmmede pga. alvorlig sygdom eller handicap	x	x	x	x
Uddannelse	Unge, som mindst to gange har skiftet skole			x	x
	Unge, der modtager støtteundervisning			x	
	Unge, der ikke er under uddannelse, i lære eller i beskæftigelse			x	x
Sociale relationer	Børn og unge, der ikke bor i kernefamilie	x	x	x	x
	Børn og unge, der mobbes af andre børn/unge	x	x	x	x
	Unge, der sjældent er sammen med venner i fritiden			x	x
Adfærd og livsstil	Børn og unge, der spiser fastfood mere end en gang om ugen	x	x	x	x
	Børn og unge, der dyrker motion sjældnere end en gang om ugen	x	x	x	x
	Unge, der ryger mindst en gang om ugen			x	x
Fritid og medborgerskab	Unge, der ikke går til organiserede fritidsaktiviteter			x	x
	Børn og unge, der er fattige på kulturoplevelser			x	x

Kilde: SFI, 2014: side 204

Figur 15.0 c

Oversigt over de tre grupper af udsatte børn og unge 0-18 år

Figur 15.0 d

Danmarks Statistiks oversigt over lovgivning om udsatte børn og unge, som Danmarks Statistik indsamler data om i 2015.

Anbringelser:

- Anbringelser med samtykke (§ 52, stk. 1, jf. stk. 3, nr. 7)
- Anbringelser uden samtykke (§ 58)
- Anbringelser trods samtykke (§58, stk. 2)
- Anbringelser med den unges samtykke (§58, stk. 3)
- Foreløbig formandsafgørelse (§75, stk. 1, jf. § 58, stk. 3 og § 52, stk. 3, nr. 7)
- Efter værn med døgnophold (§76.3.1)
- Ungdomssanktion (Straffelovens § 74a)
- Afsoning (Straffefuldbyrdelsesloven § 78, stk. 2)
- Surrogat for varetægtsfængsling (Retsplejeloven § 765)

Forebyggende foranstaltninger - Personrettede:

- Aflastningsophold for barn/ung med ophold i eget hjem (§ 52.3.5)
- Fast kontaktperson for den unge alene (§ 52.3.6)
- Formidling af praktikophold til unge (§ 52.3.8)
- Tilknytning af koordinator til unge, der er idømt en sanktion (§ 54a)
- Ungepålæg (§ 57b)
- Fast kontaktperson eller personlig rådgiver for unge over 18 år (§ 76.2)
- Fast kontaktperson for den unge i efterværn (§ 76.3.2)
- Etablering af en udslningsordning i hidtidige anbringelsessted (§ 76.3.3)
- Tildele andre former for støtte til ungen over 18 år (§ 76.3.4)
- Fast kontaktperson til unge anbragt uden samtykke frem til det 18. år (§ 76.5)
- Fast kontaktperson frem til det fyldte 19. år (§ 76.6)
- Ophold på tidligere anbringelsessted kortvarigt, for unge i efterværn (§ 76.8)
- Afholdelse af netværkssamråd pga. kriminel adfærd (§ 57c)

Forebyggende foranstaltninger - Familierettede:

- Konsulentbistand, herunder familierettede indsatser (§ 11.3.1)
- Netværks- eller samtalegrupper (§ 11.3.2)
- Rådgivning om familieplanlægning (§ 11.3.3)
- Andre indsatser, der har til formål at forebygge (§ 11.3.4)
- Økonomisk støtte til fritidsaktiviteter til børn og unge, behov for særlig støtte (§ 11.6)
- Konsulentbistand med hensyn til barnets eller den unges forhold (§ 52.3.1)
- Udgifter i forbindelse med konsulentbistand (§ 11.4.1)
- Praktisk, pædagogisk eller anden støtte i hjemmet (§ 52.3.2)
- Familiebehandling eller behandling af barnets eller den unges problemer (§ 52.3.3)
- Etablering af døgnophold for både barnet og andre medlemmer af familien (§ 52.3.4)
- Etablering af kontaktperson for hele familien (§ 52.3.6)
- Støtteperson til forældremyndigheden ved barnets anbringelse uden for hjemmet (§ 54)
- Anden hjælp, der har til formål at yde rådgivning, behandling og støtte (§ 52.3.9)
- Økonomisk støtte i henhold til denne paragraf (§ 52a.1.1)
- Økonomisk støtte for at undgå anbringelse eller fremskynde hjemgivelse mv. (§ 52.3.2)
- Udgifter, der kan bidrage til stabil kontakt mellem forældre og anbragt barn (§ 52.3.3)
- Udgifter i forbindelse med prævention (§ 11.4.2)
- Forældreoplæg (§ 57a)

Kilde: <http://www.dst.dk/da/Statistik/emner/de-kommunale-serviceindikatorer/udsattebornogunge.aspx>. Hvor intet andet er nævnt, er der tale om paragraffer i den sociale servicelov.

fra egne netværk (skole, familie, venner osv.) eller kunne dette efter en egentlig social indsats. En sidste del af de udsatte børn og unge – truede børn/børn i farezone får imidlertid mere langvarige problemer, som kræver en omfattende indsats for at afhjælpe problemerne men igen med udsigt til at kunne komme over problemerne. Den sidste gruppe alvorligt udsatte børn/problembørn har været udsat for så store og tidlige belastninger, at deres personlighed har fået varige men, og deres (sociale, uddannelsesmæssige, helbredsmæssige) problemer kan være (livs)varige. Jørgensen m.fl. lavede i 1993 en opdeling af børnene, som stort set må vurderes, at være den samme 30 år senere. (Figur 15 c)

Den socialpolitiske indsats er forskellig for de tre grupper og omfatter alt fra eksempelvis tvangsanbringelse uden for hjemmet, frivillig anbringelse og netværksinitiativer, til mentorordninger og støttepersoner for familien. Danmarks Statistik har lavet statistik om udsatte børn og unge siden 1980 og sonderer mellem anbringelse og forebyggelse og afgrænser området lovgivningsmæssigt, hvilket i foråret 2015 giver oversigten, som ses i Figur 15 d.

Udsatte børn og unge er et komplekst problem med en lige så kompleks socialpolitisk indsats, og derfor også en omkostningstung indsats. Som det ses i Figur 15 e har omkostninger til området det seneste årti ligget på 13-15 mia. kr. men med en voldsom nedgang efter 2010. Fordelingen af udgifterne på indsatsområderne er generelt stabil, men efter kommunalreformen i 2007 ses en kraftigt faldende indsats med døgninstitutioner og øget satsning på forebyggelse og plejefamilier/opholdssteder.

Den personrettede indsats – altså minus den familierettede indsats – retter sig årligt mod 26.000 til knap 29.000 børn og unge med anbringelser/efterværn og aflastningsophold

som de to helt dominerende indsatser. De udgjorde tilsammen 84 % af indsatsen overfor de berørte børn og unge i 2007, men var herefter faldende i samtlige år og endte på 74 % af indsatsen i 2013.

Viden om udsatte børn og unge

Det konkrete vidensproblem i forhold til politikfeltet, som er beskrevet ovenfor, kan illustreres med socialstyrelsens vidensportal om udsatte børn og unge. Portalen er et prisværdigt forsøg på at skabe overblik over politikområdet og den viden og forskning, som findes. Vidensportalen er inddelt i 11 emner, som ses i Figur 15 g. Inden for hvert tema tilbyder portalen dels en oversigt over indsatsområder og en oversigt over baggrundsviden, som hver indeholder 5-20 underpunkter. Et af underpunkterne til baggrundsviden er systematiske litteraturlister udarbejdet ud fra den forskning, som er publiceret 2007-2012. I Figur 15 g ses en overvældende mængde forskning med typisk 100-300 litteraturhenvisninger indenfor en tidsperiode på blot fem år. Et litteratur-review fra 2013 over skandinavisk og engelsksproget forskning i udsatte børn og unge for perioden 2003-2013 fandt indenfor syv udvalgte temaer i alt 990 videnskabelige artikler, hvilket giver i gennemsnit 141 pr. tema, eksempelvis 162 forskningsartikler om afvigelse, normalitet og stigmatisering og 224 forskningsartikler om resiliens og mestring (Lagoni m.fl., 2014: side 7).

I Vidensportalen ses også en omfattende indsats for at hjælpe udsatte børn og unge med typisk 10-15 indsatsområder indenfor hvert tema. Vidensportalen fremstår som vellykket og som et glimrende arbejdsredskab for forskere, fagpersonale, journalister m.fl., men de prekære spørgsmål bliver alligevel: Hvordan skabes en reel og videnberiget demokratisk samtale i medierne om et politikområde, det er så kompliceret, som figur 15 g tydeligt illustrerer? Hvordan er det muligt for en journalist at have overblik over og følge med i forskningsresultater?

taterne indenfor området udsatte børn og unge?

Udsatte børn og unge er et ganske omfattende begreb, og det enkelte medie eller den enkelte journalist vil sjældent arbejde med udsatte børn og unge som en generel hovedkategori, men derimod mere specifikt og konkret. Hvordan er kompleksiteten indenfor et mere afgræn-

set område? Her kan et af de områder, som får mest opmærksomhed både i medierne og politisk være illustrativt: anbragte børn og unge. SFI påbegyndte omkring år 2000 en forløbsundersøgelse af børn fra 1995, som dengang eller senere er blevet anbragt uden for hjemmet, og hvert 4.-5. år følges der op på undersøgelsen med nye dataindsamlinger. SFI's formål med undersøgelsen er:

Samlede offentlige netto-driftsudgifter til udsatte børn og unge 2002-2012.
Faste priser 2012 og andel

Figur 15.0 e

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Særlige dagtilbud og klubber	665	744	790	906	903	843	1.00	1.12	1.18	1.10	1.02
Plejefamilier og opholdssteder	5.45	5.39	5.28	5.30	5.38	5.66	6.06	6.40	6.40	5.99	5.92
Forbyggende foranstaltninger	3.32	3.27	3.33	3.40	3.50	3.72	3.92	4.22	4.25	3.94	3.93
Døgninstitutioner	8	0	0	7	0	4	0	2	6	3	3
Sikrede døgninstitutioner	3.73	3.76	3.77	3.77	3.89	3.55	3.76	3.91	3.69	3.33	3.04
I alt	13.3	13.3	13.3	13.6	13.9	14.0	15.0	15.9	15.8	14.7	14.2
Andel:	36	37	59	15	16	54	43	92	68	46	63
Særlige dagtilbud og klubber		5	6	6	7	6	7	7	7	8	7
Plejefamilier og opholdssteder		41	40	40	39	39	40	40	40	41	42
Forbyggende foranstaltninger		25	25	25	25	26	26	26	27	27	28
Døgninstitutioner		28	28	28	28	25	25	24	23	23	21
Sikrede døgninstitutioner		1	1	1	2	2	2	2	2	2	2
I alt		100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken: BU28

Den personrettede indsats for udsatte børn og unge 2007-2013.
Antal børn og unge

Figur 15.0 f

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Anbringelse, efterværn m.m.	14.22	14.54	14.66	14.59	14.58	14.31	13.71
Forebyggelse for børn og unge i alt	4	2	6	7	2	5	9
-heraf:	13.23	13.36	14.31	14.99	15.55	16.16	16.10
- Aflastningsophold	5	5	8	2	1	9	2
- Personlig rådgiver	7.855	7.543	7.752	7.870	7.842	7.443	7.018
- Fast kontaktperson	681	557	544	507	309	224	197
- Praktikophold	4.183	4.834	5.668	5.739	5.992	6.740	6.791
- Unge pålæg	550	570	636	547	492	410	406
- Udslusningsordning	0	0	0	1	5	2	3
Børn og unge i alt	418	377	227	172	203	216	240
	26.18	26.58	27.68	28.30	28.62	28.83	28.15
	1	0	0	8	8	2	7

Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken: BU04 NB efterværn m.m. omfatter også unge over 18 år.

Vidensportal om udsatte børn og unge og de 11 temaområder, samt antallet af litteraturhenvisninger i den systematiske litteratursøgning af litteratur fra 2007-2012

Figur 15.0 g

- Efterværn:
 - 9 indsatser og 153 litteraturhenvisninger
- Kriminalitet
 - 11 indsatser og 57 litteraturhenvisninger
- Misbrug
 - 18 indsatser og 154 litteraturhenvisninger
- Omsorgssvigt
 - 8 indsatser og 276 litteraturhenvisninger
- Seksuelle overgreb
 - 9 indsatser og 264 litteraturhenvisninger
- Plejefamilier
 - 5 indsatser og 154 litteraturhenvisninger
- Styring og sagsbehandling
 - 15 indsatser og 107 litteraturhenvisninger
- Udadreagerende adfærd
 - 11 indsatser og 315 henvisninger
- Forebyggelse og tidlig indsats
 - 16 indsatser og 276 litteraturhenvisninger
- Vold i hjemmet
 - 14 indsatser og 129 litteraturhenvisninger
- Opmærksomhedsforstyrrelser
 - 4 indsatser og 186 litteraturhenvisninger

Kilde: Socialstyrelsens vidensportal, som den og dens litteraturlister var aktuel 13. marts 2015.

"Hensigten med forløbsundersøgelsen er at tilvejebringe et kundskabsgrundlag om anbragte unges udviklingsforløb og de mange risici og beskyttelsesfaktorer, der påvirker de unges udvikling i en gunstig eller ugunstig retning. Undersøgelsen skaber desuden mulighed for at analysere, hvordan diverse foranstaltninger og anbringelsesforløb påvirker de unges udvikling. SFI håber med undersøgelsen over tid at kunne give vægtige bidrag til forståelsen af anbragte børns udviklingskarriere og de offentlige indsatsers bidrag hertil."

(SFI, 2013: side 7)

Den tredje runde af denne omfattende undersøgelse blev gennemført i 2011 efter de to tidligere runder i 2003 og 2007. Undersøgelserne er struktureret ud fra oversigten i Figur 15 h over

relevante faktorer for at forstå for det første årsagerne til anbringelse og for det andet at vurdere indsatsen over for anbragte børn og unge. Skiftet fra det bredde emne "udsatte børn og unge" til det mere konkrete "anbragte børn" mindsker ikke kompleksiteten i særlig grad. Selvom der kan identificeres en række aktører, faktorer og netværk/relationer, så er det åbenlyst, at forskningsopgaven er yderst kompliceret.

Indsatsen for at hjælpe udsatte børn og unge ved hjælp af anbringelse er en klassisk løsningsmodel, som over tid både er karakteriseret af stabilitet og skift i politikken. Set helt overordnet er der en stor grad af stabilitet, som det ses i det historiske overblik i Figur 15 i. Der er et vekslende, men niveaumæssigt konstant antal på mellem 10.000 og knap 14.000 anbragte børn,

Oversigt over det univers, som undersøges i SFI's forløbsundersøgelse af anbragte børn

Figur 15.0 h

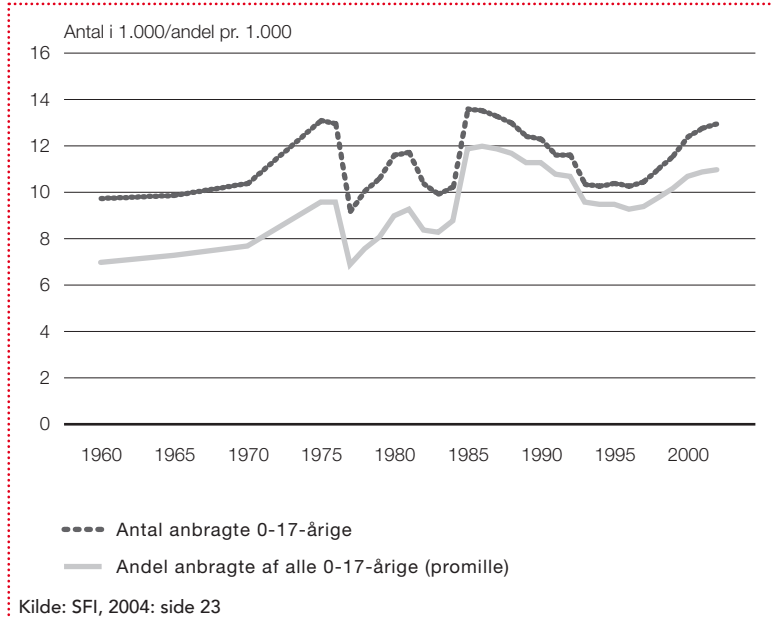
Barnet, dets forudsætninger og sociale og psykiske situation	Barnets samspil med de nære omgivelser	Forældrenes forhold	Strukturelle faktorer	Indsatsen over for barn og familie
Tidlige sociale og psykiske problemer. Herunder psykiske problemer, koncentrationsvanskeligheder og højt konfliktniveau i børnehaven.	Skolegang. Herunder skolepræstationer, skoletilfredshed, skoleproblemer og tilknytning til børn og voksne i skolen.	Familiens demografi. Herunder om barnet var planlagt, forældres alder ved barnets fødsel (teenage-forældreskaber), civilstand, barnets kontakt med den ikke hjemmeboende forælder.	Forældres skolegang og uddannelse. Herunder på hvilket niveau skolegangen er afsluttet, og omfanget af erhvervsuddannelse.	Indsatser før, efter og under anbringelsen. Herunder hvilke indsatser der er ydet for at forhindre en anbringelse eller fremme hjemgivelse.
Barnets nuværende sociale og psykiske situation. Herunder graden af adfærdsproblemer, psykiske problemer, hyperaktivitet, kammeratskabsproblemer og prosociale adfærdsmønstre.	Netværk. Herunder tilknytning til søskende og andre slægtsmedlemmer, kammeratskabsrelationer og tilknytning til voksne på anbringelsesstedet	Forældres helbred. Herunder forekomsten af alvorlige somatiske og psykiatriske diagnoser og forældres subjektive vurdering af deres helbred.	Forældres tilknytning til arbejdsmarkedet. Herunder forekomsten af forældre, der er marginaliserede på eller udstødte af arbejdsmarkedet.	Forberedelsen af anbringelsen. Herunder § 38-undersøgelse, handleplan og inddragelse af forældre og børn i anbringelsesprocessen.
Barnets helbred. Herunder forekomsten af alvorlige somatiske og psykiatriske diagnoser og medfødt eller erhvervet handicap.	Barnets fritid. Herunder indholdet i og omfanget af fritidsaktiviteter og interessen for fritidslivet.	Forældres sociale problemer. Herunder forekomsten af misbrug (også under graviditeten), vold i familien, kriminalitet m.m.	Forældres økonomiske forhold. Herunder deres indkomstniveau, fordelt på familietyper, og deres subjektive oplevelse af tilfredshed hermed.	Antal anbringelser og anbringelsessteder. Herunder kortlægning af forskellige anbringelsesforløb.
		Forældres netværk. Herunder muligheden for at få hjælp fra centrale aktører i omgivelserne.	Etnicitet. Herunder forekomsten af etniske minoritetsfamilier og af etnisk blandede familier. Desuden forældres og børns modersmål.	Anbringelsens varighed. Herunder den faktiske og forventede varighed af anbringelsen.
		Forældres dagligdag med barnet. Herunder fælles aktiviteter, syn på barnets opdragelse, sanktionering af normbrud.		Forældres kontakt med barnet under anbringelsen. Herunder omfanget af kontakt og restriktioner lagt på kontakten.
		Forældres tilfredshed med anbringelsen. Herunder deres syn på anbringelsen og muligheder for at følge og påvirke barnets hverdag.		

Kilde: SFI, 2004: side 68

hvilket svarer til en andel af anbragte børn, som svinger mellem ca. 0,7 % og 1,2 %. (Bemærk, at i figuren opgøres andelen i promille og ikke procent). Efter en stigning fra 10.000 i starten af 1990'erne skete der en kraftig stigning i antallet til 12.000 frem mod slutningen af 1990'erne,

hvorefter stigningen blev langsommere, men fortsatte helt til 2009, som det ses i Figur 15 j. I de seneste år er der sket en kraftig nedgang i antallet af anbragte – og især i 2013 ser der ud til at være et skred, som næppe kan forklares med et pludseligt fald i antallet af truede børn og

Figur 15.0 i Antallet og andelen af anbragte 0-17-årige 1960-2002

Figur 15.0 j Antal og andel anbragte børn og unge i alderen 0-17 år. 2006-2013

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Antal	12.235	12.625	12.799	12.890	12.677	12.548	12.209	11.609
Andel	1,01	1,04	1,05	1,06	1,05	1,04	1,03	0,99

Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken: BU04 og FOLK2, samt beregninger herudfra.
Anbragte er pr. december og folketal pr. 1. januar efterfølgende år.

unge. Hvad kan forklare et fald på samlet 10 % i antallet af anbragte børn fra 2009 til 2013 – midt under en økonomisk krise, som har skabt arbejdsløshed, et kraftigt stigende antal sociale klienter og formentlig mange sociale problemer? Lige så mærkeligt er i virkeligheden stigningen frem mod krisens gennemslag i 2008 – hvorfor steg antallet af anbringelser midt under en højkonjunktur med historisk lav arbejdsløshed og antal borgere på kontanthjælp? Men hvad har antal anbragte børn og unge overhovedet med samfundsøkonomien, arbejdsløshed og kontanthjælp at gøre? Forklaringen burde jo findes i Figur 15 k, i faktorerne som skaber

risiko eller beskytter børn og unge og som derfor fører til anbringelse, og her er arbejdsløshed og tilknytning til arbejdsmarkedet jo blot én blandt mange faktorer. En helt anden mulighed er, at udviklingen slet ikke har noget med antal udsatte børn og unge og risiko- og beskyttelsesfaktorer at gøre, men derimod handler om kommunernes økonomi: en presset kommunal økonomi fører til færre anbringelser. Som det ses i Figur 15 e og Figur 15 f, er anbringelsesområdet interessant, fordi det er langt den mest udbredte socialpolitiske indsatsform både målt på antal børn/unge og på budget. Anbringelse er også interessant, fordi

Figur 15.0 k

Forvaltningens begrundelser for anbragte børn i alderen 7-8 år

Barnets adfærdsproblemer	29
Barnets psykiske problemer	18
Barnets skoleproblemer	4
Barnets fysiske sygdom/handicap	6
Barnets psykiske udviklingshæmning	7
Barnets kriminalitet	0
Fysisk mishandling af barnet	6
Forsømmelse/vanrøgt af barnet	39
Seksuelle overgreb mod barnet	1
Opdragelsesproblemer/konflikter mellem barn og forældre	16
Konflikter mellem de voksne i hjemmet	24
Sociale forhold i hjemmet	24
Forældres psykiske problemer	41
Forældres misbrug	42
Forældres kriminalitet	6
Forældres fysiske sygdom/handicap	2
Forældres psykiske udviklingshæmning	12
Forældre fraværende	4
Andet	9
Procentgrundlag	495

Kilde: SFI, 2004: side 274

Figur 15.0 l

Forhold hos den unge/barnet, som var udslagsgivende i kommunens afgørelse om anbringelse uden for hjemmet. 2006

	7-11 år	12-14 år	15-17 år	Alle 0-17-årige ¹
Generelle adfærds- eller tilpasningsproblemer	54,8	68,3	54,2	53,8
Underkastet ungdomssanktion	0,0	0,0	5,4	2,5
Kriminel adfærd i øvrigt	1,1	13,1	15,9	10,5
Manglende familierelationer, gadebarn	2,9	4,3	9,6	5,9
Skoleproblemer	34,3	52,0	32,6	32,7
Sprogproblemer	3,1	1,6	1,7	2,4
Nedsat fysisk funktionsevne	3,1	2,4	2,7	3,2
Udviklingshæmning	5,1	3,8	5,5	5,2
Psykisk lidelse	7,1	7,9	10,6	8,1
Misbrugsproblemer	0,7	9,1	18,6	10,9
Selvdestruktiv, opmærksomheds-søgende adfærd	13,8	25,1	17,9	16,9
Sundhedsforhold, helbred i øvrigt	7,1	10,5	6,2	8,8
Problemer i fritid og/eller venskaber, netværk mv.	28,1	42,8	34,0	30,6
Uledsaget flygtningebarn/ung	0,9	0,9	0,9	0,8
Andre udslagsgivende forhold hos barnet/den unge	26,3	20,3	20,9	22,8
Ingen udslagsgivende forhold hos barnet/den unge	20,9	7,9	6,7	13,8
Procentgrundlag	449	810	1.384	3.184

Kilde: SFI, 2008: side 25

det kan give indblik i, hvad det er, udsatte børn og unge udsættes for.

Anbringelse af børn sker primært med begrundelse i forældrenes problemer, som udsætter barnet for problematiske forhold, eller fordi forældrene ikke kan hjælpe barnet med dets problemer. Det er dog forældrenes egne problemer, som dominerer i forvaltningens begrundelser for anbringelse, især for de mindre børn. Fx viser SFI's analyse af 7-8 årige anbragte børn, at forældrenes problemer er helt dominerende for begrundelsen for anbringelsen, som det ses i Figur 15 k. Det ses også, at forældrenes problemer er forskellige og mangesidige: psykiske problemer, misbrug, samlivsproblemer osv. Hertil kan lægges, at forældrene ofte er dårligt uddannede, har lave indkomster, er udenfor arbejdsmarkedet – og ofte selv har været anbragt som børn. Det øger yderligere kompleksiteten, at den enkelte forælder typisk har flere eller mange problemer.

Men anbringelsen skyldes ikke alene forældrenes problemer, da disse ofte rammer børnene og skaber eller forværrer deres egne problemer. Det typiske problem med barnet er adfærdsproblemer, skoleproblemer, problemer i fritiden/venner/netværk og selvdestruktiv adfærd, som det ses i Figur 15 l.

Konklusion

Kompleksiteternes kompleksitet: Kompleksitet på kompleksitet på kompleksitet. Et moderne videnssamfund med børn med indviklede problemer, forældre med endnu mere indviklede problemer, som en indviklet lovgivning og kompleks offentlig forvaltning prøver at hjælpe, med assistance fra eksperter, som producerer enorme mængder af data og forskningspublikationer. Hvordan skal journalister skabe en dækning af udsatte børn og unge samt politikken og forskningen, som har fokus på udsatte børn og unge, som skaber en herredømmefri demokratisk samtale og offent-

lighed, som bidrager til oplyst forståelse om udsatte børn og unge hos borgere, politikere, eksperter, fagprofessionelle og embedsmænd? Det ærlige og måske kyniske, men realistiske, svar er, at det er umuligt. I en moderne journalists fortravlede hverdag kan det oftest være umuligt at lave en afrundet, nuanceret og tilbundsående dækning af udsatte børn og unge på grund af de mange lag af kompleksiteter – så det er svært og nogle gange umuligt – men det er også et umuligt svar at konkludere, at det er umuligt. På samme måde som det er umuligt for politikere at give op, fordi samfundet og samfundsproblemerne er for komplicerede. Der skal laves journalistik om dette vigtige emne, som har stor økonomisk og social betydning for samfundet, og som er et emne, som for de udsatte børn og unge handler om livskvalitet, livsudsigter og i yderste konsekvens kan være et spørgsmål om liv eller død.

Findes der nogle råd til de journalister, som skal lave journalistikken om udsatte børn og unge? For det første skal kompleksiteten ikke overdrives. Alle emner er komplicerede, hvis de skal dækkes ordentlig: politik, kultur, sport, økonomi... De mange lag af kompleksiteter er ganske simpelt et vilkår for det fleste journalister og må håndteres hver dag i bestræbelsen på at opfylde produktions- og kvalitetskravene på en professionel måde. Mange af de problemstillinger, som fremhæves her og andre steder i projektet, går igen indenfor mange andre politiske og journalistiske fagområder.

For det andet kan kompleksiteterne dokumenteres med fakta, data, viden og ekspertudtalelser. Der findes store mængder af data, publikationer og eksperter (både forsker-eksperter og praksis-eksperter), som er forholdsvis let tilgængelige, men som dog kræver et vist minimum af tid at fremskaffe og anvende.

For det tredje er det mediet og den redaktionelle ledelses ansvar at sikre, at den nødven-

dige tid er til rådighed for journalisterne og at sikre, at opgaven med dækning af udsatte børn og unge gives til de rigtige journalister, det vil typisk ikke sige praktikanten, de mindst erfarne eller dem, som ved mindst om kommunalpolitik. Politikken overfor udsatte børn og unge udføres i praksis af kommunerne, og viden om dette politiske niveau halter i nogle tilfælde, ikke mindst i de nationale medier. Den erfarne fagjournalist, som har arbejdet med netop dette emne mange gange fra mange vinkler, er selvfølgelig den oplagte, som også efterspørges af mange i forskerverden, i praksisfeltet og blandt politikere og embedsmænd, men som sjældent er en mulighed.

For det fjerde skal kompleksiteterne i videst muligt omfang kommunikeres. Data og manglen på andre typer af data, viden og manglen på anden viden, forskere, der er uenige, politikere, fagprofessionelle og embedsmænd, som selv prøver at håndtere kompleksiteterne, nogle gange presset af økonomiske hensyn, som trumfer faglige hensyn og viden... Og al denne kompleksitet skal ofte indtænkes i forhold til den konkrete kommune, den konkrete forskningsrapport, den konkrete familie eller det konkrete barn. Det er ikke let, det er måske næsten umuligt, men det bør være hensigten og ambi-

tionen for journalister og medier, som dækker udsatte børn og unge.

For det femte bør der være åbenhed om kompleksiteterne og umuligheden, ikke kun hos journalister og medier, men måske i endnu højere grad hos forskere og praksiseksperter, nationale og kommunale politikere samt fagprofessionelle og embedsmænd i den offentlige sektor. Alt for mange lader som om, at vi har styr på det - det har vi blot i ret begrænset omfang, og vi får det næppe nogensinde.

Den demokratiske udfordring indenfor dette område og mange andre områder af kompleksiteternes kompleksitet: de mange – og hvis politik og velfærdssamfund ses som helhed – måske uendelige kompleksiteter er et overset demokratisk problem. Hvordan er reelt demokrati muligt i en kompleks moderne virkelighed, hvor viden vokser med stormskridt, og nogle gange nærmest eksploderer på en måde, så sammenhæng og overblik forsvinder? Hvis viden er magt, hvilke strukturer styrer og former så videnproduktionen, og hvem har reelt magten? Det spørgsmål besvarer denne artikel eller projektet som helhed ikke, men spørgsmålet trænger sig på.

16.0 Empirisk kortlægning af seks måneders dækning i 2014

Af Kresten Roland Johansen

Figur 16.0 a

Følgende mediers dækning er kortlagt:

Trykte medier - landsdækkende	Berlingske Tidende, Politiken, Jyllands-Posten, Ekstra Bladet, B.T., Kristeligt Dagblad, Information, Weekendavisen, MetroXpress (København og Århus)
Trykte medier - regionale	Nordjyske Stiftstidende (fællesstof), Århus Stiftstidende, Jyske Vestkysten (fællesstof), Fyens Stiftstidende, Sjællandske (fællesstof)
Online medier	dr.dk, nyhederne, tv2.dk, politik.tv2.dk, eb.dk, bt.dk, b.dk, politiken.dk, jp.dk, kd.dk, information.dk, EB Ekstra, mx.dk
Radio	Radioaviserne på DR P4 og DR P1 henholdsvis kl. 12.00 og kl. 18.00
TV	TV Avisen på DR 1 kl. 18.30, 21.00 og 21.30 TV 2 Nyhederne kl. 19.00 og 22.00 Deadline kl. 17.00 og 22.30
Fagblade	Børn og Unge, Socialpædagogen, Socialrådgiveren

Enkelte artikler og indslag er ikke blevet kodet pga. manglende tilgængelighed. Det gælder særligt artikler på online medierne www.politik.tv2.dk, www.ekstrabladet.dk/ekstra samt flere radio- og tv-indslag. Analysegrundlaget for særligt radio og tv er derfor mangelfuldt, mens det er næsten komplet for de udvalgte print og online medier, freregnet de to nævnte sites.

Genstandsområdets afgrænsning

Alle artikler og indslag er søgt frem via Info-medias database. Der er anvendt en såkaldt

ekspertsøgning, hvor søgestrengen herunder er copy-pastet ind.

Søgeordene er i første omgang udvalgt på baggrund af

- 1) Læsning af et udvalg af artikler
- 2) Interview med en række forskere og journalister, som dækker stofområdet
- 3) Litteratur-review om udsatte børn og unge (Roskilde Universitet, 2014)

Søgeordene er herefter gennemgået af to af landets førende eksperter på stofområdet, Karin Kildedal og Jill Mehlbye, uden at disse dog står til ansvar for den endelige udvælgelse.

I de - ret mange - tilfælde, hvor søgeordet resulterer i artikler, indslag m.m., der ikke er relevante for undersøgelsen, er de blevet frasorteret manuelt i kodeprocessen.

Undersøgelsens søgeord er

- 1) En række kombinationer af barn/børn/ung/unge og beskrivende ord (som udsat, sårbar, anbragt etc.)
- 2) Øvrige ord (som familiepleje, bosted, døgninstitution etc.), som søges trunkeret (med *)

Den komplette søgestreng:

"udsatte børn", "sårbare børn", "anbragte børn", "svigtede børn", "diagnosebørn", "fattige børn", "udsatte unge", "sårbare unge", "anbragte unge", "svigtede unge", "fattige unge", "udsat barn", "sårbart barn", "anbragt barn", "svigtet barn", "diagnosebarn", "fattigt barn", "udsat ung", "sårbar ung", "anbragt ung", "svigtet ung", "fattig ung", "omsorgssvigtede børn", "omsorgssvigtede unge", "omsorgssvigtet barn", "omsorgssvigtet ung", "vanrøgtede børn", "vanrøgtede unge", "vanrøgtet barn", "vanrøgtet ung", "afvigende børn", "afvigende unge", "afvigende barn", "afvigende ung", "selvmordstruede børn", "selvmordstruede unge", "selvmordstruet barn", "selvmordstruet ung", "stigmatiserede børn", "stigmatiserede unge", "stigmatiseret barn", "stigmatiseret ung", "krænkede børn", "krænkede unge", "krænket barn", "krænket ung", "adfærdsvanskelige børn", "adfærdsvanskelige unge", "adfærdsvanskeligt barn", "adfærdsvanskelig ung", "ensomme børn", "ensomme unge", "ensomt barn", "ensom ung", "tvangsfjernede børn", "tvangsfjernede unge", "tvangsfjernet barn", "tvangsfjernet ung", "familiepleje", "plejefamilie", "døgninstitution*", "bosted", "social arv", "opvækstvilkår*", "modstandskraft"

Undersøgelsens genstandsområde er

afgrænset ved ikke at tage følgende emneord/søgeord med: Sygdom (fx fysiske og psykiske handicap), skoleproblemstillinger (fx inklusion) samt særlige problemstillinger knyttet til 2. og 3. generationsindvandrere. Disse områder er fravalgt, da de vurderes at være tilgrænsende til projektets kerneproblemstilling, men kunne med fordel undersøges i nye projekter.

Undersøgelsesperiode

En Infomediasøgning på de valgte medier med de udvalgte søgeord for hele 2014 resulterer i 5569 hits. Det er for omfattende til, at projektet kan kortlægge dem alle. Derfor registreres og kortlægges mediedækningen i hver 2. måned, dvs. januar, marts, maj, juli, september og november 2014. I alt kortlægges seks måneders dækning. Samtlige relevante journalistiske enheder i de seks udvalgte måneder er kodet.

Pilottest

I marts 2015 er der gennemført en pilottest med henblik på at 1) udvikle og kvalitetssikre kodemanualen; 2) sikre en fælles forståelse af kategorier og variabler blandt koderne.

Fem udvalgte artikler er testkodet:

- "Opråb fra forsker: Stol på din mavefølelse" (Børn & Unge 23. januar 2014)
- "Man kan sagtens være ensom med 400 FB-venner" (JP Indland 17. januar 2014)
- "Velfærd i vadestedet" (Weekendavisen 17. januar 2014)
- "Tilsyn Nord venter med stor fest" (Nordjyske Stiftstidende 31. januar 2014)
- "Syv bosteder anmeldt for ringe forhold på syv dage" (Politiken 13. januar 2014)

Testkodningen er gennemført af Lars Kabel og Kresten Roland Johansen fra projektgruppen samt af projektets seks studentermedhjælpere, Marie Markussen, Simon Reenberg, Stephanie

Brink Harck, Sara Amos Pedersen, Kristine Dam Johansen og Frederik Alexander Vording, alle 7. eller 8. semester-studerende på BA i journalistik i Aarhus.

I første omgang har alle i testgruppen hver især kodet de fem udvalgte artikler. Herefter er hver enkelt artikel blevet gennemgået, eventuelle forskelle i kodningen er blevet diskuteret, og en fælles konsensus er nået. Der er således foretaget en interkoderelabilitetstest med henblik på at sikre en pålidelig og konsistent kodning.

I forlængelse af pilottesten er kodemanualen blevet kvalitetssikret ved to af landets førende eksperter på stofområdet, Karin Kildedal og Jill Mehlbye.

Den videre kodning er foretaget af studenter-medhjælperne i tæt og løbende dialog med projektgruppen.

Tabeller: Forklaring

Herunder præsenteres frekvenstabeller med resultaterne af kodningen af de i alt 1347 artikler og indslag. Da der kun er kodet ganske få radio-indslag og tv-indslag, præsenteres disse ikke

særskilt, men sammen med artiklerne. Der er ikke lavet særkørsler for printmedier henholdsvis online medier.

Den første gruppe tabeller præsenterer tre "datasæt": 1) Alle artikler og indslag; 2) Fagblades dækning; 3) Dagblades dækning.

Hvis man summerer fagblades og dagblades dækning, får man lidt mindre end summen af "alle artikler og indslag". Forklaringen er, at radio- og tv-indslag er med i "alle artikler og indslag".

Den næste gruppe tabeller præsenterer to "datasæt": 1) Alle artikler og indslag; 2) Alle artikler og indslag, hvor der er reference til forskning. Forskningsreferencer kan være enten konkrete referencer til publikationer eller generelle henvisninger til "forskning på området". Forskning er bredt defineret som "forskningsartikler, bøger, afhandlinger, undersøgelser, rapporter og evalueringer".

Den tredje og sidste gruppe tabeller præsenterer de hyppigst forekommende journalister og forskere i det samlede kodede datasæt.

Medier og medietyper

Tabel 1A

Medier	Antal
PRINT	638
WEB	607
FAGBLAD	87
RADIO	9
TV	6
N	1347

Tabel 1D

Fagblade	Antal
Socialpædagogen	55
Socialrådgiveren	23
Børn og Unge	9
N	87

Tabel 1B

Trykte Medier	Antal
Fyens Stiftstidende	100
Politiken	76
Nordjyske Stiftstidende	63
Århus Stiftstidende	52
Kristeligt Dagblad	46
Jyllands-Posten	45
BT	37
Ekstra Bladet	36
JP Aarhus	32
JydskeVestkysten	32
Sjællandske Medier	32
Information	29
Berlingske Tidende	28
MetroXpress København	16
Weekendavisen	14
I alt	638

Tabel 1E

Radio og TV	Antal
DR P1 Radioavisen 12:00	1
DR P1 Radioavisen 18:00	1
DR P4 Radioavisen	1
DR P4 Radioavisen 12:00	6
DR1 TV-Avisen 21:00	1
DR1 TV-avisen 21:30	2
TV 2 Nyhederne 19:00	3
N	15

Tabel 1C

Online Medier	Antal
www.jp.dk	93
www.dr.dk	79
www.politiken.dk	73
www.bt.dk	72
www.b.dk	71
www.ekstrabladet.dk	55
www.kristeligt-Dagblad.dk	52
www.information.dk	51
www.nyhederne.tv2.dk	26
www.mx.dk	23
www.ekstrabladet.dk/ekstra	11
www.politik.tv2.dk	1
N	607

Dagblades versus fagblades dækning

Tabel 2

Genre	Alle medier	Fagblade	Dagblade
Nyhed	55%	32%	57%
Kommentar/Læserbrev	16%	21%	16%
Baggrund	7%	10%	7%
Interview	5%	8%	5%
Note	4%	15%	4%
Reportage/Feature	3%	1%	4%
Portræt	2%	2%	2%
Leder	2%	0%	2%
Forsidehenvvisning	1%	1%	1%
Nyhedsanalyse	1%	3%	0%
Andre genrer	3%	6%	2%
N	1347	87	1245

Tabel 3

Emne	Alle medier	Fagblade	Dagblade
Social politik og lovgivning (nationalt og lokalt)	20%	22%	20%
Opvækstforhold, social arv, livssituation	17%	14%	17%
Omsorg og omsorgssvigt	15%	7%	15%
Sociale ydelser og økonomi	14%	20%	13%
Socialrådgivere og deres organisationer	13%	14%	13%
Socialpædagogik og deres institutioner	12%	24%	11%
Bosteder og døgninstitutioner	10%	7%	10%
Anbringelser (tvangs-, frivillige, døgnanbringelser)	10%	9%	10%
Kriminalitet blandt børn og unge	7%	0%	7%
Sygdom, handicap, diagnoser	7%	3%	7%
Godgørenhed, velgørenhed	6%	1%	7%
Familiepleje og plejefamilier	6%	11%	6%
Skoleproblemer (fx inklusionsproblematikken)	5%	5%	5%
Fællesskaber (positive)	3%	5%	3%
Misbrug (medicin, narkotika, alkohol)	3%	6%	3%
Indvandrerbørn/-unge og flygtningebørn/-unge	2%	1%	2%
Livsstil	1%	2%	1%
Ensomhed	1%	1%	1%
Forældreskilsmiss og forældremyndighed	1%	0%	1%
Fedme og mobning	0%	0%	0%
Andet	9%	14%	9%
N	1347	87	1245

Tabel 4

Italesættelsen	Alle medier	Fagblade	Dagblade
Socialt sårbare; fattige; udsatte; svigtede	42%	46%	42%
Udadreagerende; utilpassede; voldelige	9%	11%	9%
Forebyggelse; problemløsning	7%	15%	7%
Modstandsdygtige; livsduelige; resiliente	6%	9%	6%
Individualiseret	5%	8%	5%
Apatiske; passive; hjælpeløse	5%	1%	5%
Misbrugte	4%	2%	4%
I et fællesskab	3%	5%	3%
Selvskadende; selvmordstruede	2%	6%	1%
Indadreagerende; stille	1%	1%	1%
Andet/Ingen	40%	41%	40%
N	1347	87	1245

Tabel 5

Hvem har ordet?	Alle medier	Fagblade	Dagblade
Myndighedsperson	26%	18%	26%
Rettighedsaktivist, NGO, forening	19%	8%	19%
Partipolitiker	16%	5%	17%
Socialpædagog, plejeforælder, behandler, leder	13%	18%	13%
Fagforening, forbund	12%	28%	11%
Forsker	9%	13%	9%
Anden type ekspert	8%	10%	8%
Erhvervsfolk	6%	3%	6%
Almindelige mennesker uden social udsathed	6%	1%	6%
Journalisten	5%	6%	5%
En socialt udsat ung	5%	1%	5%
Forældre	4%	1%	4%
Et socialt udsat barn	0%	0%	0%
Andre	13%	15%	13%
N	1347	87	1245

Tabel 6

Nyhedstriggeren	Alle medier	Fagblade	Dagblade
Negativ hændelse	21%	5%	22%
Succes, konstruktiv hændelse	14%	16%	14%
Myndighedsinitiativ, lovforslag, kommunal indsats	14%	22%	14%
Undersøgelse (bestilt rapport, anvendt forskning)	10%	6%	11%
Partipolitiker rejser emne	10%	3%	10%
Organisation eller NGO rejser emne	8%	14%	8%
Fagperson rejser emne	7%	11%	7%
Systemfejl (fx fejl i sagsbehandling)	6%	2%	6%
Forældre, børn eller unge rejser problem	3%	2%	4%
Undersøgende (kritisk) journalistisk initiativ	3%	0%	4%
Forsker, forskning, forskningsresultat	2%	9%	2%
Andet	11%	11%	12%
N	1347	87	1245

Tabel 7

Nyhedskriterier	Alle medier	Fagblade	Dagblade
Hændelsesaktualitet	47%	51%	47%
Væsentlighed	44%	43%	44%
Konflikt	29%	24%	29%
Konstruktivitet	26%	44%	24%
Identifikation	11%	10%	11%
Tematisk aktualitet	9%	2%	10%
Sensation	7%	0%	7%
Nærhed	5%	7%	5%
Solo	1%	0%	2%
Ingen relevante nyhedskriterier	0%	1%	0%
N	1347	87	1245

Tabel 8

Reference til forsker	Alle medier	Fagblade	Dagblade
Professor	4%	6%	4%
Forsker, forskningschef	4%	2%	4%
Lektor	2%	2%	2%
Ekspert	1%	0%	1%
Ph.d	1%	2%	0%
Adjunkt	0%	1%	0%
Emeritus	0%	0%	0%
Post. Doc	0%	0%	0%
Ingen reference til forsker	86%	85%	87%
Anden reference til forsker	4%	5%	4%
N	1347	87	1245

Tabel 9

Forskerens rolle som kilde	Alle medier	Fagblade	Dagblade
Belyser/kommenterer sag/emne fra eget fagområde	89	2	86
Vidensekspert: Formidler af egen forskning	48	9	38
Meningsdanner (uden reference til konkret forskning)	31	0	31
Konsekvens ekspert (vurderer konsekvenser)	14	1	13
Parts kilde	8	1	7
Evidensskabelse: Kommenterer andres forskning	7	0	7
Erfaringskilde	5	0	5
Anden rolle	10	1	9
N	176	14	161

Tabel 10

Reference til forskning?	Alle medier	Fagblade	Dagblade
Reference til konkret forskning	22%	25%	22%
Reference til forskning (ikke konkretiseret)	8%	7%	8%
Ingen reference til forskning	72%	70%	72%
N	1347	87	1245

Tabel 11

Forskningens aktualitet (udgivelsesår hvis oplyst)	Alle medier	Fagblade	Dagblade
2008 eller tidligere	7	0	7
2009	1	0	1
2010	3	0	3
2011	18	2	16
2012	12	4	8
2013	25	4	21
2014	182	12	170
Ikke oplyst	81	4	75
N	307	22	284

Tabel 12

Forskningens oprindelsesland	Alle medier	Fagblade	Dagblade
Danmark	275	20	255
USA	7	1	6
Norge	5	2	3
England	4	0	4
Sverige	3	1	2
Internationalt/Globalt	11	0	11
Tyskland	1	0	1
Ikke oplyst	7	0	6
N	307	22	284

Tabel 13

Forskningstype	Alle medier	Fagblade	Dagblade
Anvendt forskning (undersøgelser, rapporter, evalueringer)	266	14	252
Akademisk forskning, grundforskning	23	6	17
Andet	7	1	6
Tværgående reviewundersøgelser	1	1	0
Ikke oplyst	12	0	11
N	307	22	284

Forskningsinddragende dækning – forskellig fra samlet dækning?

Tabel 2A

Genre	Alle medier	Forskning
Nyhed	55%	53%
Kommentar/Læserbrev	16%	18%
Baggrund	7%	14%
Interview	5%	6%
Note	4%	2%
Reportage/Feature	3%	3%
Portræt	2%	1%
Leder	2%	1%
Forsidehenvisning	1%	1%
Nyhedsanalyse	1%	1%
Andre genrer	3%	1%
N	1347	375

Tabel 3A

Emne	Alle medier	Forskning
Social politik og lovgivning (nationalt og lokalt)	20%	21%
Opvækstforhold, social arv, livssituation	17%	31%
Omsorg og omsorgssvigt, herunder fysisk overlast og seksuelt misbrug	15%	8%
Sociale ydelser og økonomi (forvaltning, kommuner, regioner)	14%	10%
Socialrådgivere og deres organisationer (kommunens myndighedsafdeling og pligt til forebyggende arbejde)	13%	11%
Socialpædagogik og deres institutioner (døgninstitutioner, opholdssteder, bosteder)	12%	13%
Bosteder og døgninstitutioner	10%	8%
Anbringelser (tvangs-, frivillige, døgnanbringelser)	10%	8%
Kriminalitet blandt børn og unge	7%	6%
Sygdom, handicap, diagnoser	7%	7%
Godgørenhed, velgørenhed	6%	2%
Familiepleje og plejefamilier	6%	4%
Skoleproblemer (fx inklusionsproblematikken)	5%	7%
Fællesskaber (positive)	3%	3%
Misbrug (medicin, narkotika, alkohol)	3%	3%
Indvandrerbørn/-unge og flygtningebørn/-unge (fx etnicitet og tosprogethed)	2%	5%
Livsstil	1%	1%
Ensomhed	1%	3%
Forældreskilsmissе og samværsproblemer, forældremyndighed	1%	1%
Fedme og mobning	0%	0%
Andet	9%	10%
N	1347	375

Tabel 4A

Italesættelsen	Alle medier	Forskning
Socialt sårbare; fattige; udsatte; svigtede	42%	45%
Udadreagerende; utilpassede; voldelige	9%	7%
Forebyggelse; problemløsning	7%	9%
Modstandsdygtige; livsduelige; resiliente; ressourcestærke	6%	6%
Individualiseret	5%	2%
Apatiske; passive; hjælpeløse	5%	5%
Misbrugte	4%	2%
I et fællesskab	3%	3%
Selvskadende; selvmordstruede	2%	1%
Indadreagerende; stille	1%	2%
Andet/Ingen	40%	38%
N	1347	375

Tabel 5A

Hvem har ordet?	Alle medier	Forskning
Myndighedsperson (socialrådgiver, udvalgsformand, rådmand, minister)	26%	28%
Rettighedsaktivist, NGO, forening	19%	29%
Partipolitiker	16%	16%
Socialpædagog, plejeforælder, behandler, leder	13%	13%
Fagforening, forbund	12%	18%
Forsker	9%	23%
Anden type ekspert	8%	17%
Erhvervsfolk	6%	5%
Almindelige mennesker uden social udsathed	6%	2%
Journalisten	5%	3%
En socialt udsat ung	5%	3%
Forældre	4%	2%
Et socialt udsat barn	0%	1%
Andre	13%	5%
N	1347	375

Tabel 6A

Nyhedstriggeren	Alle medier	Forskning
Negativ hændelse	21%	9%
Succes, konstruktiv hændelse	14%	7%
Myndighedsinitiativ, lovforslag, kommunal indsats	14%	8%
Undersøgelse (bestilt rapport, anvendt forskning)	10%	35%
Partipolitiker rejser emne	10%	11%
Organisation eller NGO rejser emne	8%	7%
Fagperson rejser emne	7%	7%
Systemfejl (fx fejl i sagsbehandling)	6%	4%
Forældre, børn eller unge rejser problem	3%	2%
Undersøgende (kritisk) journalistisk initiativ	3%	4%
Forsker, forskning, forskningsresultat	2%	8%
Andet	11%	4%
N	1347	375

Tabel 7A

Nyhedskriterier	Alle medier	Forskning
Hændelsesaktualitet	47%	48%
Væsentlighed	44%	61%
Konflikt	29%	31%
Konstruktivitet	26%	24%
Identifikation	11%	7%
Tematisk aktualitet	9%	7%
Sensation	7%	1%
Nærhed	5%	3%
Solo	1%	2%
Ingen relevante nyhedskriterier	0%	0%
N	1347	375

Tabel 8A

Reference til forsker	Alle medier	Forskning
Professor	4%	12%
Forsker, forskningschef	4%	10%
Lektor	2%	5%
Ekspert	1%	3%
Ph.d	1%	2%
Adjunkt	0%	1%
Emeritus	0%	1%
Post. Doc	0%	0%
Ingen reference til forsker	86%	66%
Anden reference til forsker	4%	8%
N	1347	375

Tabel 9A

Forskerens rolle som kilde	Alle medier	Forskning
Belyser/kommenterer sag/emne fra eget fagområde	89	57
Vidensekspert: Formidler af egen forskning	48	47
Meningsdanner (uden reference til konkret forskning)	31	16
Konsekvensekspert (vurderer konsekvenser)	14	8
Partskilde	8	6
Evidensskabelse: Kommenterer andres forskning	7	4
Erfaringskilde	5	2
Anden rolle	10	7
N	176	124

Tabel 10A

Reference til forskning?	Alle medier	Forskning
Reference til konkret forskning	22%	81%
Reference til forskning (ikke konkretiseret)	8%	29%
Ingen reference til forskning	72%	0%
N	1347	375

Tabel 11A

Forskningens aktualitet (udgivelsesår hvis oplyst)	Alle medier
2008 eller tidligere	7
2009	1
2010	3
2011	18
2012	12
2013	25
2014	182
Ikke oplyst	81
N	307

Tabel 12A

Forskningens oprindelsesland	Alle medier
Danmark	275
USA	7
Norge	5
England	4
Sverige	3
Internationalt/Globalt	11
Tyskland	1
Ikke oplyst	7
N	307

Tabel 13A

Forskningstype	Alle medier
Anvendt forskning (undersøgelser, rapporter, evalueringer)	266
Akademisk forskning, grundforskning	23
Andet	7
Tværgående reviewundersøgelser	1
Ikke oplyst	12
N	307

Ophav - journalister og forskere

Tabel 14: Hyppigst forekommende journalister

Journalist	Medie (både print og online)	Antal
Camilla Ahlmann-Jensen	Fyens Stiftstidende	20
Freja Bech-Jessen	Kristeligt Dagblad	17
Flemming Christiansen	Politiken	16
Thomas Nørgaard Andersen	B.T. og Berlingske	16
Anders Ejbye Ernst	Ekstra Bladet	12
Esben Larsen Mikkelsen	JP Aarhus og jp.dk	12
Heine Jørgensen	Ekstra Bladet	12
Janni Gjersén Hansen	Politiken	12
Maria Rørbæk	Socialpædagogen	11
Annette Bredmose	Fyens, Nordjyske, Sjællandske	10
Jesper Vangkilde	Politiken	10
Berit Hartung	B.T.	8
Jonas Hvid	JP Aarhus og jp.dk	8
Ida Laursen Brock	B.T. og Berlingske	7
Jan Bjerre Lauridsen	B.T. og Berlingske	7
Kirsten Nilsson	Politiken	7
Lone Marie Pedersen	Socialpædagogen	7
Peter Korsgaard	Ekstra Bladet	7
Torben Rask	Ekstra Bladet	7
Cathrine Bloch	B.T. og Berlingske	6
Ida Thorsén	Nordjyske Stiftstidende	6
Jacob Haislund	JP Aarhus og jp.dk	6
Jens Nielsen	Socialpædagogen	6
Karen Clement	B.T. og Berlingske	6
Maja Hagedorn Hansen	B.T. og Berlingske	6
Maria Trustrup Hansen	Jyllands-Posten	6
Michala Rask Mikkelsen	B.T. og Berlingske	6

Tabel 14: Hyppigst anvendte forskere

Forsker	Antal
Karin Kildedal	14
Mogens Nygaard Christoffersen	7
Niels Egelund	7
Inge Bryderup	5
Inger Thormann	5
Kuno Sørensen	5
Mads Uffe Pedersen	4
Poul Lundborg Bak	4
Birgit Petersson	3
Christian Graugaard	3
Christian Groes	3
James Heckman	3
May Olofson	3
Ole Pass	3
Per Schulz Jørgensen	3
Torben M. Andersen	3

Kodemanual til den kvantitative undersøgelse

Kodekategori	Variabler	Beskrivelse
Løbenummer	Skriv tal startende fra 1	Løbenummerets funktion er som entydig reference til udskrifterne fra Infomedia. Der laves en Infomedia-udskrift for hver uge, som kodes. Referencen er således en kombination af løbenummer og uge/dato.
1 Medie	Skriv tekst	Angiver, hvilket medie artiklen/indslaget/udsendelsen optræder i. Medie/website/program skrives helt ud. Vi kan efterfølgende skelne mellem medietyper
2 Dato	dd-mm-åå	Angiver hvilken dag artiklen/indslaget/udsendelsen er bragt/publiceret
3 Forfatter/Byline	Skriv tekst	Angiver navnet på journalisten bag artiklen eller værten ved radio/tv-indslaget. Skal IKKE angives ved debatindlæg, klummer, læserbreve
4 Rubrik	Tekst	Angiv hele rubrikken på artiklen eller hele titlen på indslaget
5 Genre	A Nyhed B Nyhedsanalyse C Note D Leder E Kommentar, læserbrev F Baggrund G Reportage, feature H Interview I Portræt	Angiver, hvilken journalistisk genre, artiklen/indslaget er. Ved blandingsgenrer kodes for den dominerende tendens i artiklen/indslaget. B: Nyhedsanalyse: Skal være analyseelementer, der kommer fra journalisten selv. Adskiller sig fra baggrundsartikler ved, at journalisten er tydeligt (analytisk) til stede i artiklen.

	J Forsidehenvisning K Andre genrer	F: Baggrund: Journalisten bidrager ikke selv med en analyse. I: Portræt: Skal være fokuseret på personen og ikke emnet. Ellers vil det typisk være H interview.
6 Emner	A Social politik og lovgivning – politikere nationalt og lokalt B Sociale ydelser – økonomi – forvaltningen, kommunerne, regionerne C1 Socialpædagogik og deres institutioner (offentlige døgninstitutioner og private opholdssteder og bosteder) C2 Socialrådgivere og deres organisationer (kommunens myndighedsafdeling eller kommunens pligt til forebyggende arbejde) D Opvækstforhold, social arv, livssituation E Anbringelser (fx tvangsfjernelse eller frivillig anbringelse) F Private bosteder og offentlige døgninstitutioner G Familiepleje og plejefamilier H Omsorg og omsorgssvigt herunder fysisk overlast (vold) og seksuelt misbrug	Angiv de vigtigste emner. Marker kun de centrale emner for artiklerne; ikke emner, der spiller en perifer rolle. A: Det politiske element er det centrale. B: Økonomi-elementet er det centrale. Økonomiske prioriteringer og konsekvenser.

I Misbrug – medicin,
narkotika og alkohol

J Fedme og mobning

K Sygdom og handi-
cap og diagnoser af/
blandt børn og unge
(fx anoreksi, ADHD,
autisme, selvskadende
adfærd, spiseforsty-
rrelser)

L Ensomhed

M Fælleskaber (pos-
itive)

N (Sund) livsstil

O Skoleproblemer især
inklusionsproblema-
tikken

P Kriminalitet blandt
børn og unge

Q Godgørenhed/vel-
gørenhed – private,
fonde og NGO'er på
børn og unge-området

R Indvandrerbørn/-un-
ge og flygtnin-
gebørn/-unge (fx
problemer knyttet til
etnicitet, tosprogede)

S Forældreskilsmisse
og samværsproblem-
er/fælles forældremyn-
dighed m.v.

T Andet

7 Italesættelsen

A1 Socialt sårbare, fat-
tige, udsatte, svigtede

Kod gerne flere end ét element.

	A2 Misbrugte B1 Udad-reagerende, utilpassede, voldelige B2 Indad-reagerende, stille C Selvskadende, selvmordstruede D Apatiske, passive, hjælpeløse E Individualiseret F I et fællesskab G Modstandsdygtighed - resiliens, livsduelighed, børn og unges egne ressourcer H Forebyggelse, problemløsning I Andet	Italesættelsen skal kodes, også hvis den kun spiller en mindre rolle i artiklen. Italesættelsen handler ikke kun om børn og unge, men også perspektivet i artiklen jf. H. A: Omstændigheder/vilkår for børnene. B og C: Adfærd (risikofaktor, uhensigtsmæssig) E: Individualiseret: Betyder, at der omtales et barn/en ung og dennes situation som et enkeltstående særligt tilfælde. F: I et fællesskab: En gruppe børn/unge omtales; Fælles problemer/problemtype.
8 Hvem har ordet?	A Et socialt udsat barn B En socialt udsat ung C Forældre D Almindelige mennesker uden social udsathed E En socialpædagog, plejeforælder, en behandler, en institutionsleder F En myndighedsperson: socialrådgiver, udvalgsformand, rådmand, minister	Angiv gerne flere end én aktør L: Journalisten selv: Fx hvis journalisten selv analyserer/udlægger.

	G En partipolitiker H En rettighedsaktivist, NGO'er, foreninger I En forsker J Andre typer eksperter K Erhvervsfolk L Journalisten selv M Andre N fagforeninger, forbund	
9 Hvad skaber historien? "Nyhedstriggeren"	A1 En negativ hændelse A2 En systemfejl (fx fejl i kommunes sagsbehandling) B En succes, en konstruktiv hændelse C Forældre, børn eller unge rejser problemet D En partipolitikers udsagn E En fagperson rejser emnet F Et myndighedsinitiativ, lovforslag fra minister, kommunal indsats G Organisation eller person – NGO'er – rejser emnet	I: Når forskningen anvendes i en bestemt sammenhæng/til et bestemt formål. J: Hvis ny forskning/ny bog præsenteres (for sin egen skyld – som ny forskning på et område).

	• H Et undersøgende(kritisk) journalistisk initiativ • I En undersøgelse – ofte en bestilt rapport, anvendt forskning • J En forsker, forskning, forskningsresultater • K Andet	
10 Nyhedskriterier	• A Hændelsesaktualitet • B Tematisk aktualitet • C Væsentlighed • D Konstruktivitet • E Identifikation • F Konflikt • G Solo • H Sensation • I Nærhed	Angiv de vigtigste nyhedskriterier. Dog højst 3 pr artikel/indslag. Hændelsesaktualitet: Eksempelvis en ny rapport, ny bog, ny lov, conference, sag, myndighedsinitiativ, hændelse etc. Væsentlighed: Skal være en drivende intention, der sætter den samfundsmæssige væsentlige historie. (Skal ikke krydses af, hvis det er en personlig-drevet historie). Konstruktivitet: Løsningsorienteret vinkel. Skal være et bærende element i artiklen – ellers kodes det ikke. Identifikation: Skabe muligheden for personligt at identificere sig med dem. Journalistisk teknik for at få det til at blive vedkommende for individet. Solo: Tydelig journalistisk intention/drivkraft – ellers kodes det ikke. Nærhed: Når noget placeres i en kontekst, der er nær – fx lokalitet eller kulturel identitet
11 Reference til forsker?	• A Forsker/ forskningschef • B Ekspert • C Professor • D Lektor • E Adjunkt • F Post.doc • G Ph.d • H Emeritus • I Nej • J Ja – alt andet	Er der en eller flere forskere som kilde? Marker alle relevante kategorier (medmindre de tydeligt optræder i en ikke-forsker/ekspertrolle). Bemærk, at vi her anvender en meget bred definition af forsker, som fx også omfatter "ekspert".

11A Forskeres navne	Tekst	Hvis forsker(e) optræder som kilder: Skriv navnene her.
11B I hvilke roller optræder forskeren som kilde?	A Vidensekspert. Formidler af egen forskning B Belyser/kommenterer en sag/emne fra det fagområde, som forskeren arbejder med C Evidensskabelse. Bruges til at afgøre, om der er videnskabeligt belæg for noget/ om noget er videnskabeligt dokumenteret/ validt (kommenterer på andres forskning) D Meningsdanner (siger sin mening om noget uden at referere til konkret forskning) E Konsekvens ekspert. Hvad noget betyder for nogen F Partskilde – er på én eller anden måde inddraget G Erfaringskilde H En anden rolle	C: Evidensskabelse: Bliver forskeren brugt til at sige "sådan er det"? Eller til at tilbagevise/problematisere andres forskning/forskningsresultater?
12 Reference til forskning?	A Ja – konkret forskning B Ja – generel henvisning til forskning C Nej	Hvis "ja", kodes der også for de følgende elementer "Forskning" betyder her såvel forskningsartikler, bøger, afhandlinger, undersøgelser, rapporter og evalueringer, dvs. meget bredt defineret. Konkret forskning: Der henvises til konkret undersøgelse/ rapport/publikation.

		Generel henvisning til forskning: Fx hvis enten journalist eller forsker siger: "forskning viser", "undersøgelser viser", "SFI har tidligere dokumenteret"
12A Forskningens titel	Tekst	
12B Forskningens forfatter og arbejdssted	Tekst	Forskerens navn/navne og arbejdssted noteres her. Der kodes kun ud fra de informationer, der står i selve artiklen.
12C Opdragsgiverne til forskningen	Tekst	Fx Forskningsrådene, KL, TrygFonden
12D Forskningens aktualitet	Tekst (årstal)	Skriv årstal for publikations/rapports/undersøgelses udgivelse
12E Hvilket land stammer forskningen fra?	Tekst	
12F Forskningstype	A Akademisk forskning, grundforskning B Tværgående review-undersøgelser C Anvendt forskning, undersøgelser, rapporter, evalueringer D Andet	A: Fx forskningsartikler, Ph.d-afhandlinger, bøger (typisk fra universitetsverdenen) B: Det mest solide fundament/belæg. Tværgående, dvs. er baseret på forskellig konkret navngivet forskning inden for et bestemt felt og har udtrykket pointer. C: Her anvendes en bred forståelse af undersøgelser og rapporter (ofte enten rekvireret forskning eller undersøgelser, som laves af organisationer/foreninger). D: Fx undersøgelser, som journalisten/mediet selv har gennemført til lejligheden.

Forskning i medierne

Om socialt udsatte børn og unge

Får den lettest tilgængelige forskning mest mediedækning? Sker der en problematisk forenkling af forskningen, når journalistikken tager over? Er det 'meningsforskerne', der dominerer som kilder på bekostning af de forskere, der udtaler sig med forskningsmæssigt belæg? Disse og mange andre centrale spørgsmål giver denne forskningsrapport nogle tankevækkende bud på.

Projektet Forskning i medierne er en udforskning af de store danske nyhedsmediers dækning i 2014 af de socialt udsatte børn og unge. Vi har undersøgt, hvordan den samlede mediedækning var, og vi har kastet et kritisk blik på brugen af forskningen og forskerne i journalistikken. Hvor og hvordan hentede redaktionerne nyheder og andet indhold i den nye forskning. Hvilke roller spillede forskerne som kilder, som indholdsleverandører og som kritiske stemmer?

Undersøgelsen konkluderer blandt andet, at de journalistiske logikker var overgribende i forhold til forskningens konventioner, når dækningen blev udarbejdet. Det fik en række konsekvenser i forhold til fx vinkling, sprogligt skærpede pointer og brugen af kilder.

Rapporten anbefaler, at journalister og redaktioner sætter sig bedre ind i forskningens indhold, paradigmer og uenigheder som en vej til en forbedret journalistik. Og den opfordrer såvel forskere som journalister til at samarbejde mere og bedre om kompetent reduktion af kompleksitet, så den forskningsinddragende mediedækning bliver så korrekt og relevant som muligt.

November 2015